

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**İLK VE ORTAOKULLARDA
KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ
UYGULAMALARINA İLİŞKİN VELİ,
YÖNETİCİ ve ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ
(SİVAS İLİ ÖRNEĞİ)**

Yüksek Lisans Tezi

Halime ERÜSTÜN BULUTOĞLU

Danışman

Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ

Erzincan 2019

TEZ BİLDİRİMİ

“İlk ve Ortaokullarda Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Veli, Yönetici ve Öğretmen Görüşleri (Sivas İli Örneği)” isimli "Yüksek Lisans" tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Halime ERÜSTÜN BULUTOĞLU

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Halime ERÜSTÜN BULUTOĞLU'NA ait "İlk ve Ortaokullarda Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Veli, Yönetici ve Öğretmen Görüşleri (Sivas İli Örneği)" adlı çalışma, jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalının Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri : Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ

Jüri : Doç. Dr. Ali ÇİÇEK

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Hanifi ERCOŞKUN

**İLK VE ORTAOKULLARDA KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ
UYGULAMALARINA İLİŞKİN VELİ, YÖNETİCİ ve ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİ (SİVAS İLİ ÖRNEĞİ)**

Halime ERÜSTÜN BULUTOĞLU

**Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi,
Ağustos 2019**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ

ÖZET

Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimi akranlarıyla eğitim görmesine engel oluşturmayan bireylerin, her eğitim kademesinde mümkün olduğu kadar akranları ile aynı aktivitelere katılarak hayata hazırlanması sürecidir. Bu süreç bir ekip işi olmakla beraber, bu ekipte yer alan her birey (aile, yönetici, öğretmenler, kaynaştırma öğrencisi, ilgili uzmanlar) önemli olup bu kişiler ayrı görev ve sorumluluklara sahiptirler. Bu çalışmanın amacı, kaynaştırma eğitimi sürecinin önemli öğelerinden olan kaynaştırma öğrenci velilerinin, kaynaştırma eğitimi verilen okulların yöneticilerinin ve kaynaştırma eğitimine tabi öğrencisi bulunan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik görüşlerini incelemekle beraber bu görüşleri birlikte ele almaktır.

Nicel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışmada, ölçüt örnekleme tekniği ile belirlenen çalışma grubunda, Sivas İli Suşehri, Akıncılar ve Gölova ilçe merkezlerindeki ilk ve ortaokullarda kaynaştırma eğitimine tabi çocuğu olan 37 veli, bu okullarda görev alan 33 yönetici ile 55 öğretmen yer almaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanan “Veli Anket Formu (VAF)” velilere, “Yönetici Anket Formu

(YAF)” yöneticilere ve “Öğretmen Anket Formu (ÖAF)” öğretmenlere uygulanmış ve bu anketlerden elde edilen verilerin analiz sonuçları frekans ve yüzde olarak belirtilmiştir.

Mevcut araştırmanın sonuçlarına göre, kaynaştırma öğrenci velileri, yöneticiler ve öğretmenler tarafından kaynaştırma eğitimi yeterince bilinmemekte ve bu konuda doğru bilgiyi edinme noktasında sıkıntı yaşamaktadırlar. Ayrıca, katılımcı bu üç grup birbirleriyle istenilen seviyede iletişim kuramamakta ve bu durumun olumsuz sonucu olarak da kaynaştırma eğitiminden beklenen başarı elde edilememektedir. Yöneticiler ve öğretmenler, kaynaştırma öğrenci velilerinin çocuğuna karşı ilgisiz olduğunu düşünmektedirler. Kaynaştırma öğrenci velileri ise yöneticileri ve öğretmenleri çocuğuna karşı ilgili görürken, rehber öğretmenlerin yeterince ilgili olmadığını düşünmektedirler. Kaynaştırma eğitiminin, kaynaştırma öğrencilerine pek çok olumlu katkısı olduğu konusunda kaynaştırma öğrenci velileri, yöneticiler ve öğretmenler hem fikir görünmektedir. Sonuç olarak, kaynaştırma eğitimi yeterince bilindiğinde ve tüm paydaşlar üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirdiğinde, bu eğitimden beklenen yüksek seviyedeki verim elde edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma eğitimi, veli, yönetici, öğretmen.

**PARENTS, ADMINISTRATORS AND TEACHERS' VIEWS ON
INCLUSIVE EDUCATION PRACTICES IN ELEMENTARY AND
SECONDARY SCHOOLS (SİVAS PROVINCE EXAMPLE)**

Halime ERÜSTÜN BULUTOĞLU

**Erzincan Binali Yıldırım University, Institute of Social Sciences,
Department of Elementary Education Master Thesis, August 2019**

Thesis Advisor: Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ

ABSTRACT

Inclusive education is the process of preparing individuals who do not prevent their special needs from being educated with their peers by participating in the same activities with their peers as much as possible in every education level. Although this process is a team work, each individual (family, managers, teachers, inclusive students, relevant experts) in this team has important duties and responsibilities. The aim of this study is to examine the views of inclusive students'parents, the administrators of schools in where inclusive students are educated and the teachers who have inclusive students in their classroom and to address these views together.

In the study, in which quantitative research method was used, 37 parents who had children under the inclusive education in primary and secondary schools in the district centres of Sivas Province, Akıncılar and Gölova and 33 administrators and 55 teachers working in these schools were included in the study group. "Parent Survey Form (PSF)", "Administrator Survey Form (ASF)", and "Teacher Survey Form (TSF)" prepared by the researcher were applied respectively to parents, administrators, and teachers and the results of the analysis were expressed as frequency and percentage.

According to the results of the research, inclusion education is not known sufficiently by parents, administrators and teachers and they experience difficulty in getting the right information about this issue. In addition, these three participating groups cannot communicate with each other at the desired level and as a negative result of this situation, the expected success from the inclusive education were not achieved. Administrators and teachers think that inclusion students' parents are indifferent towards their child. Inclusive students' parents consider that the administrators and teachers are careful to their children, but the guidance teachers are not sufficiently careful. The three groups of participants seem to be satisfied in terms of inclusive education with regard to inclusive students. As a conclusion, when the inclusive education is well-known and all stakeholders fulfil their duties and responsibilities, the high level of efficiency expected from this education can be achieved.

Keywords: Inclusive education, parent, administrator, teacher.

geçen zamana...

ÖN SÖZ

Her insanın doğuştan sahip olduğu haklardan biri olan eğitim, öncelikle ailede başlar ve ilerleyen yıllarda ailenin yanı sıra okullarla devam eder. Alınan bu eğitimden, hem normal gelişim gösteren bireyler hem de farklı gelişim gösteren bireyler azami fayda sağlayabilmelidirler. Farklı gelişim gösteren bireylerin eğitimi konusunda en az kısıtlayıcı olarak görüleni, kaynaştırma eğitimi uygulamalarıdır. Bu uygulamanın başarıya ulaşabilmesi için ilgili bütün bireylerin konu hakkında yeterli bilgiye ve olumlu tutuma sahip olmaları çok önemlidir. Bu çalışmada kaynaştırma öğrenci velilerinin, yöneticilerin ve öğretmenlerin bu eğitim uygulamasına yönelik görüşleri incelenmiştir.

Tez çalışmama başlayıp, sonlandırmama kadar geçen sürede birçok değerli insanın emeği ve katkıları olmuştur. Çalışmalarım boyunca bana rehberlik edip, değerli fikirlerini ve önerilerini paylaşan danışman hocam Sayın Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ'a, hocam Sayın Prof. Dr. Hüseyin Hüsnü BAHAR'a ve hocam Sayın Doç. Dr. Fikret GÜLAÇTI'ya, tez çalışmamın başarıyla nihayete ermesinde ve akademik anlamda gelişmeme çok büyük katkısı olan değerli Sayın Dr. Öğr. Üyesi Turgut USLU'ya, tez savunma sürecimin hazırlık aşamasında yardımcı olan Sayın Doç. Dr. Sinan YALÇIN'a, tez savunma sürecimde bulunarak yapıcı eleştirileri ve önerileriyle bana destek veren hocam Sayın Doç. Dr. Ali ÇİÇEK'e ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Hanifi ERCOŞKUN'a teşekkür ederim.

Hayatımın en güzel kararlarından olan sevgili eşim Sinan BULUTOĞLU'na, yüksek lisans sürecine başladığım ilk günden beri her an yanımda olup, beni can-ı gönülden desteklediği için teşekkür ederim. Çalışmalarım sırasında kurduğu oyunlarla yorgunluğumu unutturan, varlığıyla yuvamıza neşe katan, biricik kızım Mehlika BULUTOĞLU'na teşekkür ederim.

Büyük emekler vererek beni bugünlere getiren, her daim yanımda olan değerli babam Baki ERÜSTÜN'e ve değerli annem Nuray ERÜSTÜN'e, cesaretimi artırıp yeni başlangıçlar yapmamı sağladıkları için teşekkür ederim. Yaşadığı zorlukların, bu çalışmayı yapmamı gerekli kıldığı değerli kardeşim Mehmet ERÜSTÜN'e teşekkür ederim.

Çalışmama katılıp destek veren tüm velilere, yöneticilere ve öğretmenlere, bu konuya olan farkındalığımı artıran öğrencilerime, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü çalışanlarına, emeği geçen ve adını sayamadığım herkese teşekkür ederim.

Halime ERÜSTÜN BULUTOĞLU

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI.....	II
ÖZET	III
ABSTRACT.....	V
ÖNSÖZ	VIII
İÇİNDEKİLER	X
KISALTMALAR ve SİMGELER DİZİNİ.....	XII
TABLO LİSTESİ.....	XIII

I. BÖLÜM

GİRİŞ	1
I. 1. Problem Durumu.....	1
I. 1. 1. Kaynaştırma Eğitimi	5
I. 1. 2. Kaynaştırma Eğitiminin Tarihçesi	10
I. 1. 3. Kaynaştırma Eğitiminin Amaçları	11
I. 1. 4. Kaynaştırma Eğitimi Uygulamaları	13
I. 1. 5. Kaynaştırma Eğitiminde Başarının Değerlendirilmesi	14
I. 1. 6. Kaynaştırma Eğitiminde Başarıyı Etkileyen Faktörler	16
I. 2. Araştırmanın Amacı.....	25
I. 3. Problem Cümlesi.....	26
I. 3. 1. Alt Problemler	26
I. 4. Araştırmanın Önemi	26
I. 5. Araştırmanın Sayıltıları.....	29
I. 6. Araştırmanın Sınırlılıkları	30
I. 7. Araştırmada Kullanılan Tanımlar	30

II. BÖLÜM

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	31
II. 1. Kaynaştırma Eğitimi İle İlgili Araştırmalar	31

III. BÖLÜM

YÖNTEM	43
III. 1. Araştırmanın Modeli	43
III. 2. Çalışma Grubu	44
III. 4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması	48
III. 5. Verilerin Analizi.....	48

IV. BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLAR	50
IV. 2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	62
IV. 3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	79

V. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER	102
V. 1. Sonuçlar.....	102
V. 1. 1. Birinci Alt Probleme Ait Sonuçlar	102
V. 1. 2. İkinci Alt Probleme Ait Sonuçlar	103
V. 1. 3. Üçüncü Alt Probleme Ait Sonuçlar	103
V. 2. Öneriler.....	104
V. 2. 1. Uygulayıcılara Öneriler	105
V. 2. 2. Araştırmacılara Öneriler	105
KAYNAKÇA.....	106
EKLER	124
ÖZGEÇMİŞ	129

KISALTMALAR ve SİMGELER DİZİNİ

BEP	: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
BÖP	: Bireysel Öğretim Planı
f	: Frekans
n	: Kişi Sayısı
ÖAF	: Öğretmen Anket Formu
ÖZİDA	: Başbakanlık Özürlüler İdaresi Müdürlüğü
RAM	: Rehberlik Araştırma Merkezi
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
TEGV	: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
VAF	: Veli Anket Formu
YAF	: Yönetici Anket Formu
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu
%	: Yüzde

TABLO LİSTESİ

		Sayfa No
Tablo 1	Velilerin Kişisel Bilgileri	44
Tablo 2	Yöneticilerin Kişisel Bilgileri	45
Tablo 3	Öğretmenlerin Kişisel Bilgileri	45
Tablo 4	Anket Sorularının Bölümlendirilmesi ve Soru Sayıları	47
Tablo 5	Velilerin Kişisel Bilgileri	50
Tablo 6	Velilerin Kendilerine Yönelik Görüşleri-1	52
Tablo 7	Velilerin Kendilerine Yönelik Görüşleri-2	54
Tablo 8	Velilerin Yöneticilere Yönelik Görüşleri	56
Tablo 9	Velilerin Öğretmenlere Yönelik Görüşleri	57
Tablo 10	Velilerin Öğrencilere Yönelik Görüşleri	61
Tablo 11	Yöneticilerin Kişisel Bilgileri	63
Tablo 12	Yöneticilerin Kendilerine Yönelik Görüşleri-1	64
Tablo 13	Yöneticilerin Kendilerine Yönelik Görüşleri-2	70
Tablo 14	Yöneticilerin Öğretmenlere Yönelik Görüşleri	72
Tablo 15	Yöneticilerin Velilere Yönelik Görüşleri	74
Tablo 16	Yöneticilerin Öğrencilere Yönelik Görüşleri	76
Tablo 17	Öğretmenlerin Kişisel Bilgileri	80
Tablo 18	Öğretmenlerin Kendilerine Yönelik Görüşleri-1	83

Tablo 19	Öğretmenlerin Kendilerine Yönelik Görüşleri-2	91
Tablo 20	Öğretmenlerin Yöneticilere Yönelik Görüşleri	93
Tablo 21	Öğretmenlerin Velilere Yönelik Görüşleri	95
Tablo 22	Öğretmenlerin Öğrencilere Yönelik Görüşleri	99

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu ortaya konularak, amacı, önemi, sayıtları ve sınırlılıkları ile araştırmada kullanılan bazı özel terimlerin tanımlarına yer verilmiştir.

I.1. Problem Durumu

Geçmişten ders alarak, geleceğe güvenle bakmak için bulunduğu çağın gereksinimlerini bilip ona göre hareket etmek gerekmektedir. Bunun için öncelikle toplumun temel taşı olan aileye önem verip aileyi oluşturan bireylerin gelişimlerine katkı sağlamak yerinde olacaktır. Aile, insan neslini korumak ve insan neslinin devamını sağlamak gibi temel işleve sahip olup aynı zamanda aile içerisindeki bireylerin beslenme, barınma, sağlıklı yaşama, kendini güvende hissetme ve yaşamda var olabilme gibi insanı gereksinimlerini karşılayan sosyo-ekonomik bir kurum niteliğindedir.¹ Ailedeki bireyleri, topluma kazandırma ve uyum süreci olan toplumsallaşma; gerçek anlamda ancak eğitimle gerçekleşmektedir.² Bireylerin eğitimi öncelikle yaygın bir eğitim kurumu olan ailede başlamakta olup bu eğitim daha sonraki yıllarda okullarda sürmektedir.³ Çocukların topluma uyum sağlayabilmeleri ilk önce aile ile başlar ve daha sonra okulla, akran grubuyla, iş hayatıyla, teknolojik araçlarla ve sahip olduğu çevreyle devam eder.⁴ Bireylerin

¹Nirun, 1994, Akt:İbrahim Kır, "Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011, Cilt 10, S.36, s.381-404.

²Çelikkaya, 1996, Akt:Kır, s.390

³Şenay Yapıcı, "Türk Toplumunda Aile ve Eğitim İlişkisi", *Turkish Studies*, 2010, Cilt 5, S.4, s.1544-1570.

⁴Ergün, 1987, Akt:Kır, s.389.

doğuştan getirmiş olduğu kabiliyetlerini, toplum için fayda sağlayacak şekilde kullanabilmeleri ancak iyi ve kaliteli bir eğitim ile mümkün olabilmektedir.⁵

Geleneklerine sıkı sıkıya bağlı olan toplumlarda çocuğun yetişme sürecindeki tüm sorumluluk ailede olup çocuk büyüse bile bu durum pek fazla değişmemekte ve bireyle ilgili kararlarda aile hep başrolde olmaktadır. Günümüzde ise devlet bireylerin sağlığını, bir işe sahip olmasını ve güvenliğini sağlama gibi pek çok konuda vatandaşına hizmet sunmaktadır.⁶ Ayrıca sunulan bu kamu hizmetlerinden biri olan eğitim ve öğretim faaliyetleri, tüm ülke vatandaşlarına eşit ulaşacak şekilde sürdürölmektedir.⁷ Böylece ailelerin çocuk yetiştirme sürecindeki sorumlulukları devlet eliyle hafifletilmektedir.

Bir toplumdaki ebeveynler rollerine uygun davranıyorsa ve o toplumda mutlu çocuklar varsa bu eğitimin topluma olumlu katkılarından kaynaklanmaktadır. Ayrıca o toplumda demokrasi her daim tüm bireylerce korunup ona göre hareket ediliyorsa bu durum da eğitimin toplum yararına sunduğu olumlu katkılardan biridir.⁸ Bu nedenle eğitim, her bireyin doğuştan sahip olduğu haklardan biridir. Fakat her birey bu eğitim imkânına doğrudan sahip olamamaktadır. Eğitimde fırsat eşitliği ilkesine göre, tüm bireylerin eğitim olanaklarına eşit şekilde ulaşması hedeflenmektedir. Her bireyin zihinsel, sosyal, kültürel vb. durumuna göre yetiştirilmesinin nihai sonucu toplumun gelişmesine katkı sağlamasıdır. Fakat bazı bireylerin, doğuştan olan ya da sonradan meydana gelen engel durumları sebebiyle eğitim olanaklarından tam olarak yararlanabilmeleri mümkün olamamaktadır. Sadece sağlıklı çocukların eğitim hakkından yararlanması değil, farklı gelişim özelliklerine sahip çocukların da bu haktan faydalanması sağlanmalıdır. Bedenen ve ruhen akranlarından farklı gelişim gösteren çocukların belirlenmesi ve bu çocukların ihtiyaçlarına uygun eğitim

⁵İbrahim Halil Diken ve Bülbin Sucuoğlu, “Sınıfında Zihin Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması”, *Özel Eğitim Dergisi*, 1999, Cilt 2, S.3, s.25-39.

⁶Tezcan, 1985, Akt:Kır, s.386.

⁷Ali Öztekin, “Devletin Asli ve Sürekli Görevleri (Temel Kamu Hizmetleri) ve Özellikleri”, *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2015, S.30, s.10-19.

⁸Şadan Çalışkan, “Eğitim-İşsizlik ve Yoksulluk İlişkisi”, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2007, Cilt 7, S.13, s.284-308.

ortamlarının hazırlanması süreci titizlik gerektiren önemli bir konudur.⁹ Akranlarından farklı gelişim gösteren bu bireyler, özel bir eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Eripek'e¹⁰ göre özel eğitim, farklı gelişim özelliklerine sahip bireylerin toplumda kendi kendine yaşayabilme becerisini geliştirmek için kişiye özgü planlanıp uygulanan ve uygulanan bu plan doğrultusunda değerlendirmesi yapılan öğretim faaliyetidir. Özel eğitime gereksinim duyan çocukların ortak özelliklerine ya da eğitim ihtiyaçlarına göre yapılmış olan, herkes için geçerli bir sınıflandırma yoktur. Fakat yapılmış olan bazı sınıflandırma şekilleri bulunmaktadır. Cruickshank¹¹ özel eğitime gereksinim duyan çocukları zihinsel, fiziksel, duygusal özellikler yönünden ve birden fazla özüllüer diye dört ana gruba ayırır. Kirk¹² ise farklı gelişim gösteren bireyleri iletişim bozukluğu olanlar, zihinsel yönden farklılığı olanlar, duygusal engeli olanlar, sinirsel ortopedik ve diğer hastalığı olanlar, davranış bozukluğu olanlar şeklinde beşli bir sınıflandırma yapmıştır. Günümüzde ise ekseriyetle sınıflandırmadan çok özel gereksinim türleri kabul görmektedir. Kabul gören bu özel gereksinim türleri, fiziksel özelliklerle dil, konuşma ve duyuusal yetersizliklerle öğrenme güçlükleri ve duygusal ve davranış sorunları ile alakalı olan durumlardır.¹³

Bugün dünya üzerinde yaşayan insanların yaklaşık %15'inin zihinsel, bedensel vb. gibi herhangi bir çeşit engel ile yaşıyor olabileceği düşünülmektedir. Türkiye'de ise bu oran 2002'de yapılmış olan engelli bireyler araştırması sonucuna göre toplam nüfusun %12.29'u kadardır.¹⁴ Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) bireylerde herhangi bir engelin oluşmasına yetersiz beslenmenin, hastalıkların, genetik bozuklukların, kazaların, travmaların, savaşların ve diğer bazı

⁹Samuel Kirk, 1989, Akt:Ayşegül Ataman(edt.), *Özel Eğitime Giriş*, 6.b.s, Ankara, s.13.

¹⁰S.Eripek, 2005, Akt:Ümit Şahbaz ve Gül Kalay, "Okulöncesi Eğitimi Öğretmen Adaylarının Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2010, S.19, s.116-135.

¹¹Cruickshank, 1967, Akt:Yahya Özsoy, Mehmet Özyürek ve Süleyman Eripek, *Özel Eğitime Giriş*, Ankara 1996, s.7.

¹²Kirk, 1972, Akt:Özsoy, Özyürek ve Eripek, s.8.

¹³Adnan Kulaksızoğlu (edt.), *Farklı Gelişen Çocuklar*, İstanbul 2003, s.65.

¹⁴Mustafa Şen, "Türkiye'de Engellilere Yönelik İstihdam Politikaları: Sorunlar ve Öneriler", *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Aralık 2018, Cilt 8, S.2, s.129-152.

sebeplerin neden olduğunu açıklamaktadır.¹⁵ Ayrıca, akraba evliliklerinin sağlık sonuçları incelendiğinde, akrabası ile evlenenlerin çocuklarının, akrabası ile evlenmemiş olanların çocuklarına oranla özel gereksinimli olarak dünyaya gelme riski iki kat daha fazladır.¹⁶

Toplumun azımsanamayacak önemli bir çoğunluğunu oluşturan engelli bireyleri, toplumun diğer bireylerinden ayırmadan yaşamları boyunca kendi kendine yetebilmelerini sağlamak gerekmektedir. Bu nedenle, özel gereksinimli bireylere kendilerine uygun en az kısıtlayıcı ortamlarda eğitim verilerek topluma kazandırılmaları gerekir. Özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçları göz önüne alınarak yerleştirildikleri eğitim ortamlarının en fazla kısıtlayandan en az kısıtlayana doğru sıralaması hastane veya ev ortamında verilen eğitim, yatılı okullar, yetersizliğine yönelik olarak uygun eğitim verilen ayrı okullar, özel eğitim sınıfı, akranlarının devam ettiği okul bünyesinde açılan kaynak oda ve akranlarıyla birlikte eğitim görebildiği kaynaştırma eğitimi uygulamaları şeklindedir.¹⁷ Özel gereksinimli bireylerin eğitiminde temel esas, zaman içinde değişebilecek eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak kendilerini en az kısıtlayan eğitim ortamına yerleşmelerini sağlamaktır. Bu nedenle bu bireylerin uygun eğitim ortamına yerleştirilmeden önce gelişim özelliklerinin neler olduğunun, akademik anlamdaki yeterliklerinin ve ihtiyaçlarının ilgili uzmanlarca belirlenmesi gerekmektedir.¹⁸ Farklı gelişim gösteren ve özel bir eğitime ihtiyaç duyan bu bireylere sunulan eğitim ortamlarından en az kısıtlayıcı olanı kaynaştırma eğitimi uygulamalarıdır. Bu uygulamaya göre, herhangi bir yetersizliği olan bireye uygun destekleyici eğitim hizmetleri verilerek gelişimi

¹⁵UNESCO, 1995, Akt:Musa Özata ve Salih Karip, “Engelli Bireylerin Sağlık Hizmetleri Kullanımında Yaşadıkları Sorunlar: Konya Örneği”, *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 2017, Cilt 20, S.4, s.409-427.

¹⁶Tunçbilek ve Ulusoy, 1988, Akt:Tacettin İnandı, Nazan Savaş, Evrim Arslan, Arif Yeniçeri, Ersin Peker, Ömer Alışkın, Mehmet Erdem ve Elif Durmaz, “Hatay’da Akraba Evliliği Sıklığı, Nedenleri, Çocuk Sağlığı, İlişkilerde Mutluluk ve Yaşam Doyumu”, *Türk J Public Health*, 2016, Cilt 14, S.1, s.43-55.

¹⁷MEB, 2014, Salend, 2008, Sığırtmacı ve Gül, 2008, Akt:Osman Aktan, *Kaynaştırma Eğitiminde Takım Destekli Bireyselleştirme Tekniğinin Öğrencilerin Ders Başarısı Derse Karşı Tutum ve Sosyal Kabul Düzeylerine Etkisi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018, s.4.

¹⁸Ataman, 2003, Akt:Muhammed Abdalbaki Karaca, *Kaynaştırma Eğitimi Programının Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Mesleki Yeterliliklerine Etkisi*, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2018, s.4.

normal seyirinde devam eden akranlarıyla beraber aynı sınıf içerisinde eğitim ve öğretim faaliyetlerine katılması sağlanmaktadır.¹⁹ Kaynaştırma eğitimi ile farklı özelliklere sahip çocuklar toplumla bütünleştirilmeye çalışılmaktadır. Kaynaştırma eğitimi sayesinde gelişimi normalden farklı seyreden çocuklar ile gelişimi normal seyirinde devam eden çocuklar birbirlerini değişik açılardan etkilemektedirler. Farklı gelişim gösteren bu çocuklar kaynaştırma eğitimi ile değişik öğrenme fırsatları yakalayabilmekte, akranlarıyla sosyalleşebilmekte ve bu durum okul dışı yaşantılarını da olumlu yönde etkileyebilmektedir.²⁰ Diğer taraftan farklı gelişim gösteren çocukları, normal gelişim gösteren çocuklardan ayırmak, bu çocukların sosyal ve duygusal gelişmelerini negatif yönde etkilemekte, konuşma ve bellek kapasitelerinin gelişmesi açısından ve problem çözme becerileri konusundaki eşsiz deneyim fırsatlarından yoksun kalmalarına neden olabilmektedir.²¹

I. 1. 1. Kaynaştırma Eğitimi

Kaynaştırma eğitimi kavramının hali hazırda yapılmış fazlaca tanımı bulunmaktadır. Kırcaali İftar'a²² göre kaynaştırma eğitimi, gerekli görüldüğü durumlarda öğrenci veya öğretmene destekleyici özel eğitim hizmeti sunuluyor olması şartıyla özel gereksinimi olan öğrencinin akranlarıyla aynı sınıfta eğitim almasıdır. Sucuoğlu ve Kargın'a²³ göre kaynaştırma eğitimi, farklı gelişim gösteren çocukların eğitimlerini destekleyici hizmetlerin sağlanması şartıyla yaşatlarının gittiği okullarda beraberce eğitim aldıkları uygulamadır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre kaynaştırma eğitimi, gelişimleri normalden farklı seyreden çocukların tüm bireylere sunulan eğitim-öğretim kademelerinde akranlarıyla beraber

¹⁹Özlem Gözün ve Nermin Yıkılmış, "İlköğretim Müfettişlerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüş ve Önerileri", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2004, Cilt 5, S.2, s.79-88.

²⁰E.W.Lynch ve B.H. Simms, 1988, Akt:Diken ve Sucuoğlu, s.25.

²¹Metin, 1992, Aydoğan ve Ömeroğlu, 2003, Akt: Emel Wilbrandt, Yasemin Aydoğan ve Elif Kılınç, *Montessori Yöntemiyle Kaynaştırma Eğitimi*, Ankara 2008, s.22.

²²Kırcaali İftar, 1992, Akt:Sema Batu, "Kaynaştırma, Destek Hizmetler ve Kaynaştırmaya Hazırlık Etkinlikleri", *Özel Eğitim Dergisi*, 2000, Cilt 2, S.4, s.35-45.

²³Sucuoğlu ve Kargın, 2006, Akt:Ahu Demirer, *Kaynaştırma Eğitimi Alan Öğrencilerin Sanat Eleştirisi Yöntemiyle Topluma Kazandırılması*, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2010, s.4.

eğitim görebildiği ve bu eğitimlerinin de mutlaka ve mutlaka gerekli görülmesi halinde bir takım özel eğitim hizmetleri ile desteklenmesinin gerekli olduğu uygulamadır.²⁴ Link²⁵ kaynaştırma eğitimini, herhangi bir alanla ilgili yetersizliği olan çocukların günlük yaşam becerilerini olabildiğince artıran aynı zamanda başta normal gelişen akranlarıyla olmak üzere çevresiyle olan iletişimini geliştiren ve bunların gerçekleşmesi için bazı özel eğitim yöntemlerinin kullanılıyor olmasına bağlı olan bir eğitim türü olarak ifade etmiştir. Phillips²⁶ ise kaynaştırma eğitimini, eğitim ve ğretim çağında olan tüm çocukların kabiliyetlerinin neler olduğuna bakılmaksızın okullarda hep birlikte eğitim ve ğretim faaliyetlerine katılmasını sağlayan bir eğitim anlayışı olarak belirtmiştir. Spodek ve diđerleri²⁷ ise kaynaştırma eğitimini, farklı gelişim gösteren çocukların olabildiğince gelişimi normal seyrinde devam eden akranlarıyla beraber aynı ortamda eğitilmesi ya da bu akranları ile aynı etkinliklere katılma şansını elde etmesi olarak ifade etmişlerdir. Bu tanımların bulunduğu ortak nokta, özel gereksinimli bireylerin özel bir eğitim alması koşuluyla gelişimi normal seyreden yaşıtlarıyla beraber aynı ortamda eğitim görmesidir. Kaynaştırma eğitimi, özel ihtiyaçları akranlarıyla birlikte eğitim görmesine engel oluşturmayan bireylerin, her eğitim kademesinde mümkün olduğu kadar akranlarıyla birlikte aynı aktivitelere katılarak hayata hazırlanması sürecidir.

Kaynaştırma eğitimi temelde farklı gelişim özelliklerine sahip çocukların, kardeşlerinin ve akranlarının gittiği okula gitmeleri ve akranlarının olduğu sınıflarda

²⁴İbrahim elik ve Emine Eratay, “Kaynaştırma Sınıfı ve zel Eğitim Sınıfı ğretmenlerinin Sınıflardaki Zihin Engelli ğrencilere Yönelik Pekiştiren ve Ceza Uygulamalarının Belirlenmesi”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2007, Cilt 7, S.1, s.47-63.

²⁵Link, 2008, Akt:Füsun nal, *Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı Sınıflardaki, ğretmen, Normal Gelişim Gösteren ğrenci ve Engelli ğrenci Velilerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumları*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana 2010, s.2.

²⁶Phillips, 2008, Akt:F.nal, s.2.

²⁷Spodek ve diğerleri, 1983, Akt:Yavuz uhadar, *İlköğretim Okulu 1-5. Sınıflarda Kaynaştırma Eğitimine Tabi Olan ğrenciler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Hazırlanması, Uygulanması, İzlenmesi ve Değerlendirilmesi ile İlgili Olarak Sınıf ğretmenleri ve Yöneticilerin Görüşlerinin Belirlenmesi*, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak 2006, s.7.

birlikte eğitim almaları esasına dayanmaktadır.²⁸ Özel gereksinimli öğrencinin şartları uygun olduğunda kaynaştırma eğitimi alabilmekte fakat bazen bu eğitimden tam verim alınmadığı durumlar olabilmektedir. Bu durumda, kaynaştırma öğrencisinin veya öğretmenin sınıf dışından uzman desteğine, başka bir deyişle özel eğitim destek hizmetlerine ihtiyaçları olabilmektedir. Bu özel eğitim destek hizmetleri, gelişimi farklı seyreden öğrenciye destek eğitim odasında veya başka bir tabirle kaynak odada yardım edilmesi, genel eğitim sınıfı içinde bu öğrenciye veya öğretmene yardım edilmesi ve bu öğrencinin öğretmenin bir özel eğitim danışmanına başvurarak yardım alması durumlarıdır.²⁹ Ysseldyke ve diğerleri³⁰ kaynak odayı, farklı gelişim gösteren öğrencinin eğitim ihtiyaçlarına göre okuldaki zamanının %21 ile %60 arasındaki süreyi destekleyici eğitim alabilmek için genel eğitim sınıfından ayrı olarak gittiği eğitim ortamı olarak tanımlamıştır. Bu eğitim ortamında farklı gelişim gösteren öğrenciye şahsi olarak ya da bu öğrenci ufak gruplara dâhil edilip genel eğitim sınıfında aldığı eğitimle doğru orantılı olacak şekilde ihtiyaçlarına uygun eğitim verilmektedir. Sınıf-içi yardımda ise özel eğitim uzmanı genel eğitim sınıfına girip farklı gelişim gösteren öğrenci ile ilgilenmektedir. Sınıf öğretmeni de bu arada diğer öğrencilerine eğitim vermeye devam etmektedir. Bazen de sınıf öğretmeni farklı gelişim gösteren öğrencisi ile çalışırken, özel eğitim uzmanı diğer öğrencilerle çalışmaktadır. Bu destek hizmeti türünde sınıf öğretmeni ve özel eğitim uzmanı koordineli çalışmakta olup ders planlarının hazırlanması ve uygulanması gibi süreçleri beraber yürütmektedirler.³¹ Özel eğitim danışmanlığı, diğer destek eğitim hizmetlerinden olan kaynak oda ve sınıf içi yardımdan farklı olarak, destek eğitime ihtiyacı olan öğrencinin birebir yardım almadığı bir hizmet türüdür. Özel eğitim danışmanına, uhdesinde farklı gelişim gösteren öğrenci bulunan

²⁸J.York, ve M.Tundidor, 1995, Akt:Tevhide Kargın, “Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2004, Cilt 5, S.2, s.1-19.

²⁹Batu, 2000, Colarusso ve O'Rourke, 2007, Akt:Zümran Kuyumcu, *Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) Geliştirilmesi ve Uygulanması Sürecinde Öğretmenlerin Yaşadıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011, s.17.

³⁰Ysseldyke ve diğerleri, 2000, Akt:Kargın, 2004, s.13.

³¹Sema Batu ve Mehmet Topsakal, “Özel Eğitim Danışmanlığı Süreci ve Bir Danışmanlık Örneği”, *Özel Eğitim Dergisi*, 2003, Cilt 4, S.1, s.19-29.

öğretmen başvurmakta ve bu öğrencisine daha iyi bir eğitim verebilmenin yollarını aramaktadır.³²

Kaynaştırma eğitimi başta farklı gelişim özelliğine sahip öğrenci olmak üzere gelişimi normal seyreden öğrencilere de pek çok fayda sunmaktadır. Gelişimi farklı seyreden öğrencilerin, gelişimi normal seyrinde devam eden akranlarıyla beraber aynı aktivitelerde yer almaları başarabilmelerine olan özyeterlik inançlarını arttırmakta ve özgüvenlerini yükseltmektedir. Bandura öz yeterliği, insanların çeşitli deneyimler vasıtasıyla bir işte başarı elde ettiğinde, benzer işlerde de başarılı olabileceklerine dair geliştirdikleri algı olarak ifade etmiştir.³³ Buna göre, özel gereksinimli öğrencilerin, kaynaştırma eğitimi sayesinde normal gelişim gösteren akranlarından soyutlanmaması, birlikte öğrenme deneyimi yaşamalarına fırsat sunmakta ve bu durum tüm gelişim alanlarına olumlu katkı sağlamaktadır.³⁴ Kaynaştırma eğitimi uygulamaları farklı gelişim gösteren çocuklara fayda sağlamakla birlikte, normal gelişim gösteren çocukların empati, hoşgörü, yardımlaşma³⁵ gibi değerleri kazanmalarına da yardımcı olur. Bunun yanı sıra farklı gelişim gösteren bireylerle olan ilişkilere değer verip bu ilişkileri geliştirme, kişiler arası farklılıkları anlama ve bu farklılıklara saygı duyma, diğer insanların ihtiyaçlarına karşı daha duyarlı olma ve diğer insanlara karşı gösterilen tolerans düzeyinde artış gibi pek çok yarar sağladığı bilinmektedir.³⁶ Dolayısıyla kaynaştırma eğitimi ile tüm öğrenciler farklı olana saygı duymayı, diğer insanlarla çalışırken

³²Batu, s.37-38.

³³Bandura, 1977, 1982, 1986, Akt:Veysel Aksoy ve İbrahim H. Diken, “Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberliğe İlişkin Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi”, *İlköğretim Online Dergisi*, 2009, Cilt 8, S.3, s.709-719.

³⁴Nimet Nizamoğlu, *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Yeterlikleri*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu 2006, s.28.

³⁵İbrahim Battal, *Sınıf Öğretmenlerinin ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi (Uşak İli Örneği)*, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak 2007, s.42.

³⁶Koca, 2003, Akt:Aslıhan Aykara, *Kaynaştırma Eğitimi Sürecindeki Bedensel Engelli Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler ve Okul Sosyal Hizmeti*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010, s.45.

işbirliği yapabilmeyi öğrenecek³⁷ ve böylece farklı gelişim gösteren öğrencilerin de sosyalleşmelerinin önü açılacaktır.³⁸

Kaynaştırma eğitimi, öğrencilerin yanı sıra ayrıca aileye de çeşitli yararlar sağlamaktadır. Aileler için sağlıklı bir çocuğa sahip olmak önemli bir konudur. Fakat bazen farklı sebeplerle ailelerin yetersizliği olan çocukları olmaktadır ve bu durum aileler için çok zorlu bir sürecin başlangıcı olabilmektedir.³⁹ Yetersizliği olan bir çocuğun gelişim ve sağlık problemleri ile kendi kendine yetebilme düzeyinin düşüklüğü aileler için endişe verici durumlardır.⁴⁰ Özşenol ve diğerlerinin⁴¹ çalışmasına katılan özel gereksinimli çocuğa sahip olan ebeveynler için, çocuklarının öğrenme güçlükleri ile karşılaşmaları, hayatlarının ilerleyen dönemlerinde bağımsız şekilde yaşayabilmeleri ve diğer akranları gibi gelişme göstermeleri merak konusudur. Aileler kaynaştırma eğitimi alan çocuğunun, akranlarıyla birlikte eğitim aldığı, kendi hızında da olsa onlar gibi öğrenebildiğini görmektedir. Bu durum, ailelerin yaşadıkları zorlu süreci kabullenmelerini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, kaynaştırma eğitimi ile çocuklarının ilgi ihtiyaç ve yetenekleri doğrultusunda eğitim alıp gelişme gösterdiğini gören ailelerin, çocuklarından beklentileri, çocuklarının kapasitesiyle bağdaşım göstermeye başlar. Bu sayede ailelerin okula olan bakış açıları olumlu yönde değişip okul-aile işbirliği artabilecektir.⁴²

Kaynaştırma eğitimi uygulamaları sayesinde öğretmenler de birçok yarar elde edebilmektedirler. Bu uygulama sayesinde öğretmenler, öğretim becerilerini geliştirmekte, farklı gelişim gösteren öğrenciler için uyguladıkları öğretim

³⁷Madden ve Slavin, 1983, Akt:Bülbin Sucuoğlu ve Osman Özokçu,“Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2005, Cilt 6, S.1, s.41-57.

³⁸Hunt, Atwell, Farron-Davis ve Goetz, 1996, Vaughn, Elbaum ve Schumm, 1996, Akt:Sucuoğlu ve Özokçu, s.42.

³⁹Songül Duran ve Gül Ünsal Barlas, “Zihinsel Engelli Bireylerin Ebeveynlerinin Öznel İyi Oluş, Öz Duyarlık ve Tükenmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi”, *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilim Dergisi*, 2014, Cilt 7, S.3, s.69-79.

⁴⁰Kazak, 1987, Akt:Füsun Akkök, Petek Aşkar ve A.Nuray Karancı, “Özürlü Bir Çocuğa Sahip Anne-Babalardaki Stresin Yordanması”, *Özel Eğitim Dergisi*, 1992, Cilt 1, S.2, s.8-12.

⁴¹Özşenol ve diğerleri, 2002, Akt:Fuat Özşenol, Vedat Işıkhan, Bülent Ünay, Halil İbrahim Aydın, Rıdvan Akın ve Erdal Gökçay, “Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Aile İşlevlerinin Değerlendirilmesi”, *Gülhane Tıp Dergisi*, 2003, Cilt 45, S.2, s.156-164.

⁴²Aytaç Şahin, *Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Gören Öğrencilerin Sosyalleşme Sürecinde Karşılaştığı Sorunların Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi (Erzurum İli Örneği)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2010, s.17.

yöntemlerini gelişimi normal seyirinde devam eden öğrencilerine de gerekli gördüğü durumlarda uygulamakta ve böylelikle mesleki deneyim kazanabilmektedirler. Öğretmenler kaynaştırma eğitimi ile özel gereksinimli öğrencinin olumlu gelişim gösterdiğinin ayrımına varmakta ve bu sayede motivasyonları artmakla beraber kendilerini daha çok geliştirebilmektedirler. Kaynaştırma eğitimi uygulamaları ile öğretmenlerin, bireyler arası farklılıkları kabullenmeleri ve okuldaki diğer personelle iletişim ve işbirliği artabilecektir.⁴³

Kaynaştırma eğitimi uygulamaları sayesinde başta kaynaştırma öğrencileri olmak üzere, sınıftaki diğer öğrenciler ile öğretmenlerin ve ailelerin birçok fayda sağladığı görülmekte olup bu durumun toplumsal gelişmeye katkı sunduğu düşünülmektedir.

I. 1. 2. Kaynaştırma Eğitiminin Tarihçesi

Kaynaştırma eğitimi uygulamaları ilk başladığı yıllarda planlı bir şekilde yürütülmeyip devlet okulları bünyesinde açılmış olan özel sınıflarda gerçekleştirilmiştir.⁴⁴ Daha sonraları kaynaştırma eğitimi, 1970’li yıllarda İskandinav ülkelerindeki herkesin eğitim imkânlarına eşit şekilde sahip olması gerektiği düşüncesi ile başlamış ve Avrupa ülkeleri ile Amerika’nın da eğitim politikalarında yer bulmuştur.⁴⁵ İtalya’da 1971’te, İngiltere’de 1974’te, Fransa’da ve Amerika’da 1975’te ve Norveç’te 1976’da çıkarılan kanunlarla özel gereksinimi olan öğrenciler gelişimi normal seyreden yaşlılarıyla aynı sınıflarda eğitim görme imkânına kavuşmuşlardır.⁴⁶

⁴³Kırcaali-İftar, 1998, Akt:Gamze Aker, *Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimi Hakkındaki Tutumları*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2014, s.48.

⁴⁴Wood, 1998, Akt:Bilge Şekercioğlu, *İlköğretim II. Kademe Branş Öğretmenlerinin, Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar ile İlgili Görüşleri*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010, s.2.

⁴⁵Diler, 1998, Akt:Özlem Gözün ve Ahmet Yıkılmış, “Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki Etkililiği”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2004, Cilt 5, S.2, s.65-77.

⁴⁶Fiscuss ve Mandel, 1997, Akt:Şekercioğlu, s.3.

Türkiye’de kaynaştırma eğitimi uygulamaları 1983’te çıkarılmış olan 2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu” ile başlatılmıştır. Daha sonra 1997 yılında 573 sayılı “Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ve 2000 yılında uygulamaya konulan “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” ile beraber kaynaştırma eğitiminin Türkiye genelinde uygulaması yaygın hale getirilmiştir.⁴⁷ 2012’de “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” daha kapsamlı hale getirilmiş, kaynaştırma eğitimi ile ilgili tüm paydaşların görev ve sorumluluklarına ayrıntılı olarak yer verilmek suretiyle, bu eğitimin doğru şekilde uygulanabilmesinin önünde engel oluşturan bilgi eksikliğinin giderilmesi noktasında büyük bir açık kapatılabilmektedir.⁴⁸ Geçmişten bugüne özel gereksinimli bireylere yönelik olan olumsuz bakış açısı değişmekte, dünyada ve Türkiye’de bu konu ile ilgili olumlu gelişmeler yaşanmaktadır. Artık özel gereksinimli bireyler, toplumun bir parçası olarak görülebilmekte ve bu değişimin olumlu yönde gerçekleşmesine kaynaştırma eğitiminin katkı sağladığı ileri sürülebilir.

I. 1. 3. Kaynaştırma Eğitiminin Amaçları

Kaynaştırma eğitimi uygulamasının amaçlarının en önemlisi; farklı gelişim gösteren öğrenci ile gelişimi normal seyrinde devam eden öğrenciyi aynı eğitim ortamında bir araya getirmek suretiyle onların sosyalleşmelerini sağlamaktır.⁴⁹

Sucuoğlu ve Kargın’⁵⁰ göre kaynaştırma eğitimi uygulamalarının esas amacı, farklı gelişim gösteren öğrencinin sınıf ortamında etkin rol almasını sağlayarak ve normal gelişim gösteren öğrencilerle iletişim kurmak suretiyle sosyalleşmelerine katkı sağlamaktır.

⁴⁷MEB, 2010, Akt:Tansel Yazıcıoğlu, “Kaynaştırma Uygulamalarının Tarihsel Süreci ve Türkiye’de Uygulanan Kaynaştırma Modelleri”, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2018, Cilt 8, S.1, s.92-110.

⁴⁸Karaca, s.6.

⁴⁹Ayşe Kamen Akkoyun, *Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Personelinin Kaynaştırma Eğitime İlişkin Görüşleri(Batı Karadeniz Bölgesi Örneği)*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu 2007, s.11.

⁵⁰Sucuoğlu ve Kargın, 2006, Akt:Selma Akalın, *İlköğretim Birinci Kademedeki Sınıf Öğretmenleri ile Kaynaştırma Öğrencisi Olan ve Olmayan Öğrencilerin Sınıf İçi Davranışlarının İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007, s.2.

Uğurlu⁵¹ ise kaynaştırma eğitiminin amaçlarını; özel gereksinimli öğrencilerin okul düzenini tanımalarını sağlamak, okul ortamına ve toplumsal hayata uyum sağlamalarını kolaylaştırmak, okulda makul olan davranış kalıplarını uygulamalı olarak görmelerini sağlamak, gelişimi normal seyrinde devam eden akranlarıyla uygun iletişim kurabilmeyi öğrenmelerini sağlamak olarak belirtmiştir.

Karatepe⁵² kaynaştırma eğitiminin amacını, farklı gelişim gösteren öğrencilerin, gelişimi normal seyrinde devam eden yaşlılarıyla aynı ortamda uyum içinde eğitim almalarını sağlamak olarak ifade etmiştir. Ayrıca bu öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına yönelik uygun desteğin sağlanabilmesi için ilgili tüm kişi, kurum ve kuruluşların birbiriyle koordineli çalışması gerekmektedir.

Kaynaştırma eğitiminin sıralanan amaçlarının ortak özelliği, kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerle gelişimi normal seyrinde devam eden öğrencilerin beraber aynı eğitim ortamında etkileşimlerini sağlayarak, kendi hızlarında öğrenmelerini kolaylaştırıp iletişim ve sosyal becerilerinin gelişmesine olanak sunmaktır. Ayrıca kaynaştırma öğrencilerini sınıfın aktif üyesi yaparak, okul düzenini tanımalarını ve okulda uygun davranışları görmelerini sağlamak ile okul dışında yardımcı kuruluşlarla işbirliği yapmak ise kaynaştırma eğitiminin sıralanan amaçlarının farklı yönlerini oluşturmaktadır. Dolayısıyla kaynaştırma eğitiminin öncelikli amacı, kaynaştırma öğrencilerine ve normal gelişim gösteren öğrencilere aynı ortamda eğitim vermektir. Buna göre, kaynaştırma öğrencilerini ayrı sınıf ortamında, normal gelişim gösteren akranlarından ayırarak eğitmek, kaynaştırma eğitiminin amacına aykırı bir durumdur. Fakat kaynaştırma eğitime alınan öğrencilerin, özel gereksinim durumuna göre, kaynaştırma eğitimi uygulamalarından kendilerine en uygun olana yerleştirilmeleri gerekmektedir. Türk milli eğitiminin genel amaçlarına bakıldığında, toplumun tüm fertlerinin ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, kendilerini mutlu kılacak ve toplumsal mutluluğa erişmeye katkı sağlayacak uygun bir mesleğe sahip kılmaktır ifadesi yer almaktadır.⁵³ Eğitim ihtiyaçları belirlenip

⁵¹Uğurlu, 1993, Akt:Gönül Gök, *Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri ve Önerileri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2009, s.21.

⁵²Karatepe, 1996, Akt:Demirer, s.11.

⁵³Remzi Y. Kınal, *Eğitim Bilimine Giriş*, 2.b.s., Ankara 2009, s.24.

kaynaştırma eğitimi uygulamalarından en uygun olanına yerleştirilen kaynaştırma öğrencilerine, eğitimin genel amaçlarına ve kaynaştırma eğitiminin özel amaçlarına uygun doğrultuda kendi gelişim düzeylerine göre eğitim verilmesi gerekmektedir. Böylece, kaynaştırma eğitimi uygulamalarından beklenen fayda sağlanabilecektir.

I. 1. 4. Kaynaştırma Eğitimi Uygulamaları

Tam Zamanlı Kaynaştırma: Gelişimi farklı seyreden öğrencinin okulda geçirdiği sürenin tamamını, gelişimi normal seyreden yaşlarıyla beraber aynı eğitim ortamında geçirdiği uygulamadır.⁵⁴

Yarı Zamanlı Kaynaştırma: Bu uygulamada farklı gelişim gösteren öğrenci genel okul bünyesindeki özel eğitim sınıfında kayıtlı olup burada eğitim görmektedir. Fakat başarı gösterebileceği uygun dersleri normal sınıfta akranları ile birlikte almaktadır.⁵⁵

Kaynak Oda Destekli Kaynaştırma: Kaynaştırma öğrencisi genel sınıf ortamında akranları ile birlikte eğitim almaktadır. Fakat bazı derslerle ilgili olarak eğitim ihtiyaçlarının yeterli düzeyde karşılanmasının mümkün olmadığı durumlarda kaynaştırma öğrencisi kaynak odaya alınır. Burada özel eğitim öğretmenin rehberliğinde kaynaştırma öğrencisine bireysel olarak ya da küçük bir grupta beraber eğitimin verildiği uygulamadır.⁵⁶ Kaynak oda uygulamasından beklenen başarının elde edilebilmesi için sınıf öğretmeni ile özel eğitim öğretmeni işbirliği içinde olmalı ve aynı doğrultuda eğitim vermelidirler.⁵⁷

⁵⁴Battal, s.43.

⁵⁵Batu ve Kırcaali-İftar, 2011, Akt:Ahmet Mükerrer Ünal, *Kaynaştırma Uygulamalarının Başarısını Etkileyen Etmenlerin Değerlendirilmesi*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2017,s.18.

⁵⁶F.Ünal, s.25.

⁵⁷Kamen Akkoyun, s.39.

Tersine Kaynaştırma: Özel eğitim sınıfında normal gelişim gösteren öğrencinin de eğitim aldığı uygulamadır. Genellikle okul öncesi eğitiminde rastlanılan bu durum normal gelişim gösteren öğrencinin ailesinin isteğiyle gerçekleştirilmektedir.⁵⁸

Özel gereksinimli öğrencilerin gelişim alanları ayrıntılı olarak incelenip kendilerine en uygun olan eğitim uygulamalarına yerleştirilmeleri gerekmektedir.⁵⁹ Özel gereksinimli öğrencileri kendilerine en uygun eğitim ortamına yerleştirme işleminde başarı sağlamak için bu öğrencilerin bilişsel ve akademik gelişimini belirlemekle beraber sosyal ilişkilerdeki beceri seviyelerini de belirlemek gerekmektedir.⁶⁰ Özel gereksinim durumuna göre, uygun kaynaştırma eğitimi uygulamalarından herhangi birine yerleştirilen kaynaştırma öğrencisinin, eğitim ihtiyaçları bu ortamda karşılanmaktadır. Zaman içinde, değişen eğitim ihtiyaçları tekrar gözden geçirilen kaynaştırma öğrencisinin, mevcut uygulaması değiştirilebilir. Örneğin, kaynak oda desteği alan kaynaştırma öğrencisi zaman içinde gelişim gösterdikçe, artık bu desteğe ihtiyaç duymayabilir. Böylece, okulda geçirdiği tüm sürede normal sınıfta eğitimine devam edebilir.

I. 1. 5. Kaynaştırma Eğitiminde Başarının Değerlendirilmesi

Eğitimde istendik hedeflere ulaşılabilmesi için önceden hazırlanmış programlara ihtiyaç duyulur. Buna göre program, hedeflere ulaşmak için yapılan etkinliklerin düzenlendiği süreçtir. Program geliştirme ise uygulamada yer alan bir programın, değişen eğitim şartlarına uygun olarak yapılan araştırma sonuçlarının ışığında yeniden yapılandırılmasıdır.⁶¹ Eğitimde bireysel ayrılıkların olması özel gereksinimli öğrenciler için farklı bir eğitim programının hazırlanmasını gerekli kılmaktadır. Eğitim faaliyetleri, yetersizliği olan çocuğun özelliklerine göre

⁵⁸Gürkan ve diğerleri, 2010, Akt:Nefise Türk, *İlköğretim Okullarında Uygulanan Kaynaştırma Eğitimi İle İlgili Sosyolojik Bir Araştırma*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2011, s.36.

⁵⁹Link, 1991, Akt:Sema Batu, Gönül Kırcaali-İftar ve Yıldız Uzuner, “Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri”, *Özel Eğitim Dergisi*, 2004, Cilt 5, S.2, s.33-50.

⁶⁰Gresham, 1983, Akt:Sucuoğlu ve Özokçu, s.42.

⁶¹Varış, 1994 ve Erden 1993, Akt:Güliden Çakır, *Yeni Hayat Bilgisi Programında Yer Alan Kazanımların Önerilen Etkinlikler Çerçevesinde Gerçekleştirilebilme Düzeyinin Belirlenmesi*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2007, s.25.

düzenlenip yürütüldüğünde anlamlı ve başarılı olacaktır. Bu nedenle yapılan yasal düzenlemelerde kaynaştırma eğitime devam eden öğrencilere Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı'nın (BEP) hazırlanıp uygulanmasının gerekli olduğu belirtilmiştir.⁶² Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinin 47. maddesinde yer almakta olan bu konuya göre BEP'in hazırlanması için BEP geliştirme biriminin oluşturulması gerekmektedir. BEP geliştirme biriminde, okulun müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısı, okulun rehber öğretmeni, kaynaştırma öğrencisinin sınıf öğretmeni, varsa alan dersi öğretmenleri, kaynaştırma öğrencisinin velisi, kaynaştırma öğrencisinin kendisi ile ihtiyaç dâhilinde bilgisine başvurulabilecek özel eğitim değerlendirme kurulundan bir üye yer almaktadır.⁶³ Dolayısıyla BEP hazırlama sürecinde, veliler, yöneticiler, öğretmenler ve kaynaştırma öğrencisinin kendisi aktif olarak görev almaktadır.

Uygulanan programdan istenilen verimin elde edilip/edilemediğini veya ne kadar düzeyde verim sağlandığını belirlemek için, ölçme ve değerlendirme çalışmaları yapılmaktadır. Ölçme bir şeyin özelliğinin ve niteliğinin belirlenmesi iken değerlendirme, belli kıstaslar çerçevesinde bir karara varabilmedir.⁶⁴ Bilgen'e göre, ölçme ve değerlendirme çalışmaları, öğrencilere uygulanan programdan ne kadar verim sağlandığını gösteren önemli parametrelerdir. Ölçme ve değerlendirme çalışmalarının asıl amacı, öğrencilerin gelişmesine katkı sağlayacak verileri elde edebilmektir.⁶⁵ Dolayısıyla ölçme ve değerlendirme çalışmalarında önemli olan, programın hedeflerine ne kadar ulaşıldığını belirlemektir.

Kaynaştırma öğrencisinin eğitim ihtiyaçları ve devam ettiği okulun eğitim programı da dikkate alınarak hazırlanmış olan BEP'in süreç içerisinde uygulaması olan Bireysel Öğretim Planı (BÖP) tamamlandığında, ölçme ve değerlendirme tekniklerinden uygun olanlar kullanılarak hedeflenen amaç davranışların kazanılma

⁶²Akçamete ve Kargın, 1991, Özyürek, 2005, Varol, 1992, Fiscus ve Mandell, 1997, Akt:Hanifi Sanır, *Kaynaştırma Eğitime Devam Eden Öğrencilerin Akademik Öğrenme ile İlgili Karşılaştıkları Sorunların Öğretmen ve Aile Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2009, s.16.

⁶³Resmi Gazete 07.07.2018/30471.

⁶⁴Emin Karip (edt.), *Ölçme ve Değerlendirme*, Ankara 2007, s.2-3.

⁶⁵Bilgen, 1994 ve Özdemir, 2001, Akt:Nizamoglu, s.92.

oranı belirlenmektedir.⁶⁶ Ayrıca bulunduğu okulun sınıf geçme ve sınavlarla ilgili hükümleri özel gereksinimli öğrenci için de geçerli olmakla beraber yalnız özel gereksinimli öğrencinin başarı değerlendirmesinde BEP’te belirlenen amaçların ne kadar gerçekleşip/gerçekleşmediği dikkate alınmaktadır.⁶⁷ Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinde kaynaştırma öğrencisi için hazırlanan BEP’lerin en azından yılda bir kez BEP geliştirme biriminin yapacağı toplantı ile gözden geçirilmesi gerektiği hükmü yer almaktadır. Fakat çoğu zaman yeterli gelmeyecek olan bu değerlendirme sıklığı, kurulan BEP geliştirme birimince öğrencinin değişen eğitim gereksinimleri dikkate alınarak artırılabilir.⁶⁸ Dolayısıyla BEP toplantılarının yapılma sıklığı BEP geliştirme birimince belirlenip bu birimde görevli olan tüm kişilerin yapılan toplantılara katılması gerekmektedir.

I. 1. 6. Kaynaştırma Eğitiminde Başarıyı Etkileyen Faktörler

Kaynaştırma eğitiminin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi, bu eğitimle ilgili tüm kişilerin birlikte uyum içinde çalışmalarıyla mümkün olmaktadır.⁶⁹ Ayrıca kaynaştırma eğitimi uygulaması öncesi fiziksel ortam, bu eğitimi alacak olan öğrenci ve gelişimi normal seyrinde devam eden öğrenciler, kaynaştırma öğrencisinin ailesi ve diğer aileler, yöneticiler ile öğretmenler bu eğitime hazırlanmalıdırlar.⁷⁰

⁶⁶Özaksoy ve Zihni, 2001, Akt:Çuhadar, s.26.

⁶⁷Kamen Akkoyun, s.32.

⁶⁸Hasan Avcıoğlu, “Zihin Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Hazırlamaya İlişkin Görüşleri”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2011, Cilt 12, S.1, s.39-53.

⁶⁹Batu, 2005, Kargın, 2006, Akt:Tuğba Saraç ve Aysun Çolak, “Kaynaştırma Uygulamaları Sürecinde İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüş ve Önerileri”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2012, Cilt 8, S.1, s.13-28.

⁷⁰Allan ve Sproul, 1985, Diler, 1998, Kırcaali-İftar, 1998, Akt:Gözün ve N.Yıkılmış, s.80.

I. 1. 6. 1. Fiziksel Ortam

Eğitim ortamları bütün öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak gelişimlerini destekleyici şekilde hazırlanmalıdır.⁷¹ Böylece, ğrenmeye içinde bulunan ortam engel olmamalı, hatta bu ortam öğrenmeyi kolaylaştıracak eğitim-ğretim materyallerini de içermelidir. Kaynaştırma uygulamasının yapılacağı ortamında fiziksel koşullarının, kaynaştırma eğitiminin başarisına önemli bir etkisi bulunmaktadır.⁷² Fakat çoğu zaman mevcut okulların fiziksel yapısı kaynaştırma eğitimi yapılabilmesi için uygun olmamaktadır. Farklı yetersizlikleri olan kaynaştırma öğrencileri için merdivenler, tuvaletler, kantin, bahçe ve okulun diğer bölümleri uygun erişilebilirlikte olmalıdır. Ayrıca sınıf içi düzenlemelerle eğitim ortamı kaynaştırma eğitimine uygun hale getirilmelidir.⁷³ Fiziki ortamın düzenlenmesinden birinci derece sorumlu olan okul yönetimidir. Fakat okul yönetiminin iş yükü fazla olduğundan, bu konudaki bazı ayrıntıları gözden kaçırabilir. Bu yüzden kaynaştırma ğrencisi bulunan öğretmenler, sınıflarında engel oluşturan durumları okul yönetimine bildirmeli ve okul yönetimi de en kısa zamanda önlemler almalıdır.

I. 1. 6. 2. Kaynaştırma ğrencileri ve Normal Gelişim Gösteren ğrenciler

Gelişimi farklı seyreden öğrencilerin, okul günlerini gelişimi normal seyreden akranları ile beraber geçirmesi, kaynaştırma ğrencilerinin iletişim becerilerini geliştirmekle birlikte bu öğrencilerin arasında arkadaşlıkların kurulabilmesine imkn sağlamaktadır.⁷⁴ özel gereksinimli öğrenciler, okuldaki zamanını akranları ile geçirirken onların davranışlarını izleyerek, yeni davranış kalıpları geliştirirler. Dolayısıyla zel gereksinimli öğrenciler, eğitim ortamlarında ne kadar çok normal

⁷¹Salend 2001, Akt:şükrü Onur Güleryüz, *Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Engelli ğrencilerin Akranları ile İlişkilerinde Karşılaştıkları Sorunların Değerlendirilmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2009, s.23.

⁷²Hasan Avcıoğlu(edt.), *İlköğretimde zel Eğitim*, 2.b.s., Ankara 2011, s.32.

⁷³Pivik, McComas ve Laf lame, 2002, Akt:ř.O.Güleryüz, s.23.

⁷⁴Alper ve Ryndak, 1992, Akt:Remziye Ceylan ve Neriman Aral, "Entegre Eğitimi", *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2005, Cilt 6, S.2, s.69-79.

gelişim gösteren akranlarıyla zaman geçirirse, topluma uyum sağlamaları için gerekli olan davranış kalıplarını öğrenmeleri o kadar kolaylaşacaktır.⁷⁵

Uysal⁷⁶ yaptığı araştırmasında, gelişimi normal seyrinde devam eden öğrencilerin, kaynaştırma eğitimi ve kaynaştırma öğrencilerine yönelik bilgilendirilmelerinin gerekli olduğunu belirtmiştir. Kaynaştırma eğitiminin gelişimi normal seyrinde devam eden öğrencilere birçok faydası vardır. Bu öğrenciler kaynaştırma eğitimi sayesinde, hayatın pek çok alanında karşılaşacağı yetersizliği olan bireyleri daha önceden tanıma fırsatını elde ederken aynı zamanda bireysel farklılıklara saygı duymayı da öğrenecektir.⁷⁷

Kaynaştırma eğitimi uygulamalarının pek çok faydası olduğu gibi bu eğitim uygulaması çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Yetersizliği olan çocuklarda diğer akranlarına kıyasla davranışsal problemlere üç kattan daha çok rastlanmaktadır.⁷⁸ Kaynaştırma eğitimi yapılan sınıflarda öğrenciler arasındaki etkileşim, öğrencilerin okuldaki davranışlarını etkilediği gibi okul dışı hayatındaki davranışlarını da şekillendirmektedir. Yetersizliği olan öğrencilerin problem davranışlarından sınıfındaki normal gelişim gösteren akranları olumsuz yönde etkilenebilmektedir.⁷⁹

Dolayısıyla önemli faydalar sağlanacak olan kaynaştırma eğitimi uygulamalarına katılacak öğrenci, eğitim alacağı sınıf atmosferine hazırlanmalıdır.⁸⁰ Kaynaştırma öğrencisine normal sınıf ortamına gelmeden önce toplumsal davranışların öğretilmesi gerekmektedir.⁸¹ Kaynaştırma öğrencilerine, sınıf kuralları ile ilgili bilgilendirme yapılmadığında ve bu öğrenciler sınıf ortamına uyum

⁷⁵Nilgün Ulutaşdemir, “Engelli Çocukların Eğitimi”, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2007,Cilt 2, S.5, s.125-126.

⁷⁶Uysal, 1995, Akt: Batu, Kırcaali-İftar ve Uzuner, s.49.

⁷⁷Ulutaşdemir, s.126.

⁷⁸Hemmeter ve diğerleri, 2006, Akt:Melike Yumuş ve Nilgün Metin, “Kaynaştırma Sınıflarında Davranış Problemlerinin Nedenleri ve Baş Etme Yöntemleri”, *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2015, Cilt 1, S.Özel Sayı 2 (Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi “Erken Müdahale”), s.474-482.

⁷⁹Müller, 2010, Akt: Yumuş ve Metin, s.479.

⁸⁰Güleç, 1999, Akt: Özlem Cankaya, *İlköğretim I. Kademe Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarının Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2010, s.34.

⁸¹Maag ve Webber, 1995, Akt: Sucuoğlu ve Özokçu, s.42

sağlayacak tarzda hazırlanmadığında, kaynaştırma eğitiminin başarılı bir şekilde uygulanması güçleşmektedir.⁸² Bu nedenle kaynaştırma öğrencileriyle gelişimi normal seyreden öğrenciler, kaynaştırma eğitimi uygulamasına hazırlanarak uygulama sırasında da öğretmenin erken ve önleyici müdahaleleri ile karşılaşılacak sorunlar en aza indirilebilir.

I. 1. 6. 3. Aileler

Aile, yapısı ve sahip olduğu bireyleri farklılaşan dünya ile birlikte büyük değişimlerden geçse de hala toplumu oluşturan temel ünite olarak görülmektedir.⁸³ Ailelerin en önemli varlıklarından olan çocuklarının özel gereksinimli olduğunu öğrenmeleri karışık duygular hissetmelerine neden olmaktadır. Ailelere çocuklarının durumu ile ilgili yapılan ilk bilgilendirmenin şekli, ailenin bu olayla alakalı kabullenme sürecini etkilemektedir.⁸⁴ Bu kabullenme ve uyum süreci aileler için zaman alıcı olsa da çocuğunu tanıdıkça ve onunla ilgili doğru bilgi edindikçe ileriye dönük beklentiler geliştirebilmektedirler.

Özel gereksinimli çocukların, belki de tüm yaşamları boyunca sürecek olan sağlık kontrolleri ve diğer bazı gereksinimleri beraberinde ailelerin maddi imkânlarının yeterli düzeyde olmasını gerekli kılmaktadır.⁸⁵ Türkiye’de eğitim seviyesi arttıkça kişilerin gelir seviyesi artmaktadır.⁸⁶ Dolayısıyla eğitim seviyesi yüksek olan bir ailenin, muhtemelen gelir seviyesi de yüksek olacağından, çocuğunun ihtiyaçlarını karşılaması daha kolay olacaktır. Eğitim seviyesi düşük ve muhtemelen gelir seviyesi de düşük olacak olan ailelerin, çocuğunun ihtiyaçlarını karşılaması güçleşecektir. Maslow, insanların ihtiyaçlarının hiyerarşik bir yapıda olduğunu belirterek bu ihtiyaçları fizyolojik, güvenlik, ait olma ve sevgi, değer görme ve kendini gerçekleştirme şeklinde öncelik sırasına göre basamaklandırmıştır.

⁸²Ş.O.Güleryüz, s.15.

⁸³Smith, Pollaway, Patton ve Dowdy, 2004, Akt:İbrahim Diken(edt.), *Özel Eğitim*, 3.b.s., Ankara 2010,s.33.

⁸⁴Dale, 1997, Akt:Ataman, s.120.

⁸⁵Yumuş ve Metin, s.476.

⁸⁶Sarı, 2002, Duman, 2008, Tansel, 2005, Akt:Cemil Çiftçi ve Sinem Güler Kangallı, “Eğitim ve Gelir”, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, Ocak 2015, Cilt 15, S.1, s.141-152.

Alt basamaktaki ihtiyaç yeterince giderildiğinde üst basamaktaki ihtiyacın giderilmesi mümkün olmaktadır.⁸⁷ Dolayısıyla eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ve özel gereksinimli çocuğa sahip aileler, Maslow'un teorisinde belirttiği gibi yaşamdaki önceliği fizyolojik ihtiyaçlarına ayıracağından, çocuğunun ayrıca bir öneme sahip olan eğitimine gerekli ilgiyi gösteremeyip eğitimi geri plana öteleyebilecektir. Fakat bazı durumlarda ise bu aileler, kendi yaşadıkları zorlu hayat mücadelesinden dolayı eğitimi bir çıkış yolu olarak görmekte ve özel gereksinimli çocuğunun eğitimine gerekli önemi vermektedirler.

Özel gereksinimli çocukların gelişimleri ve yetişkin olduklarında neler yapabilecekleri büyük ölçüde küçük yaşlarda aldıkları eğitimle, yaşadıkları deneyimlerle ve çevrenin onlara karşı tepkileriyle çok yakından bağlantılıdır.⁸⁸ Bu noktada kaynaştırma eğitimi bir takım işi olup özellikle bu uygulamanın başarıya ulaşmasında ailelere büyük görevler düşmektedir.⁸⁹ Yapılan pek çok araştırma, kaynaştırma eğitiminde sürecin sağlıklı ve başarılı bir şekilde yürütülmesinde ailenin desteğinin ve katkısının önemli olduğunu göstermektedir.⁹⁰ Ailenin eğitim sürecine aktif katılımıyla birlikte özel gereksinimli çocuk birçok beceriyi daha çabuk öğrenmekte, öğrendiği becerilerini pekiştirmeyi ve sürekliliğini sağlamayı daha kısa sürede gerçekleştirmektedir.⁹¹

Kaynaştırma eğitimi uygulama sürecine sadece özel gereksinimli öğrencinin ailesinin katılımı yeterli olmamaktadır. Normal gelişim gösteren öğrencilerin ailelerinin de konu ile ilgili hazırlık etkinliklerinin yanı sıra süreç esnasında yapılan toplantılarla ve etkinliklerle bilgilendirilmesi önemlidir. Ailelerin konu ile ilgili bilgi

⁸⁷Sedat Kula ve Bekir Çakar, "Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki", *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2015, Cilt 6, S.12, s.194.

⁸⁸Ataman, s.128-129.

⁸⁹F.Ünal, s.2.

⁹⁰Erwin ve Soodak, 1995, Glenn, 1992, Grove ve Fisher, 1992, Hiatt, 1994, (Akt., Palmer ve diğerleri, 2001), Akt:Nuray Öncül ve Sema Batu, "Normal Gelişim Gösteren Çocuk Annelerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2005, Cilt 6, S.2, s.37-54.

⁹¹Allen ve Cowdery, 2015, Hirano ve Rowe, 2016, Sucuoğlu, 2006a, Taylor, 2016, Temir, 2002, Akt:Aktan, s.57.

sahibi ve olumlu tutum içerisinde olması, normal gelişim gösteren çocuklarına da model olacak ve bu çocukların tutumlarını da olumlu yönde etkileyebilecektir.⁹²

I. 1. 6. 4. Yöneticiler

Okul yöneticilerinin bilgi, beceri ve davranışları eğitim çevresindeki diğer bireyler üzerinde de etkili olmaktadır. Kaynaştırma eğitiminin gerekli bir uygulama olduğuna inanması gereken okul yöneticilerinin liderliğinde eğitim ortamı ve ilgili kişiler bu sürece hazırlanmalıdır.⁹³ Özel gereksinimli öğrencilerin genel okullarda kaynaştırma eğitimi almasının faydalı bir uygulama olduğunu başta okulun yöneticisi olmak üzere okulun bütün çalışanları kabul etmeli ve bu öğrencileri destekleyen tutum içinde olmalıdırlar.⁹⁴ Bunun için de kaynaştırma eğitimi bilme noktasında iyi durumda olmaları gerekmektedir. Okul yöneticilerinin, tüm okul genelini kaynaştırma eğitimine ve kaynaştırma öğrencilerine karşı olumlu tutumlar içinde olmalarına yardımcı olacak bilgilendirici eğitim seminerlerinin düzenlenmesine ve başarı elde edilmiş olumlu örneklerin aktarılmasına öncülük etmesi, kaynaştırma eğitiminden beklenen başarının elde edilebilmesine zemin hazırlayacaktır.⁹⁵ Dolayısıyla kaynaştırma eğitimi verilen okulun yöneticilerinin, öğretmenlerinin ve okulun diğer personellerinin bu uygulama ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmaları konu ile alakalı görevlerini daha iyi yapmalarını mümkün kılacaktır.

Kaynaştırma eğitimi yapılan okullardaki yöneticilerin en önemli görevi, kaynaştırma eğitimi uygulamalarının okulda etkin bir şekilde planlanması ve başarılı bir şekilde uygulanması için gerekli önlemleri almalarıdır.⁹⁶ Saraç ve Çolak ile yurt dışında yapılan bazı araştırmalarda,⁹⁷ okul yönetimleri tarafından öğretmenlere kaynaştırma eğitimi uygulamaları öncesi, sınıfına kaynaştırma öğrencisi geleceği ile

⁹²Gülnur İlk, *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarına Yönelik Görüşlerinin ve Deneyimlerinin İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004, s.29.

⁹³Stanbaick, Stanbaick ve Stefanich, 1996, Akt:Avcıoğlu (edt.), s.32.

⁹⁴Varol, 2010, Akt:Emine Yılmaz Bolat ve Nursel Ata, "Kaynaştırma Eğitimi Uygulamaları Hakkında Okul Yöneticilerinin Görüşleri", *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2017, Cilt 7, S.14, s.165-185.

⁹⁵Turnbul ve diğerleri, 2002, Akt:Diken, *Özel Eğitim*, s.100.

⁹⁶Cavkaytar ve Diken, 2005, Akt:Aktan, s.56.

⁹⁷Bursuck, 1989, Cook ve Semmel, 1999, Pavri ve Luftig, 2000, Akt:Saraç ve Çolak, s.23.

ilgili bilgi verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu duruma göre, bazı okul yönetimleri tarafından kaynaştırma eğitimi uygulamalarında hazırlık aşamasının göz ardı edildiği söylenebilir. Her ne kadar yöneticilerin okul yönetimi, öğrenci işleri gibi konularda iş yükleri fazla olsa bile kaynaştırma eğitiminde öğretmenler yalnız bırakılmamalıdır. Uygulama öncesi hazırlık aşamaları, BEP geliştirme biriminin kurulması ve sonrasındaki işler için, başta okul yöneticisi olmak üzere tüm paydaşlar (kaynaştırma öğrenci velisi, öğretmenler, kaynaştırma öğrencisinin kendisi) üzerine düşen görevleri gereğine uygun şekilde yapmalıdır.

I. 1. 6. 5. Öğretmenler

Öğretmenlerin öğretim faaliyetlerini yürütmenin yanı sıra eğitim çevresi ile de sürekli işbirliği yapmak suretiyle koordineli çalışması gerekmektedir.⁹⁸ Kaynaştırma eğitimi veren sınıfın öğretmeni, özel ihtiyaçları olan öğrenci dâhil sınıfında bulunan her öğrencinin ihtiyaçlarını karşılayabilecek etkili bir eğitim programı geliştirmeli ve bunu uygulamalıdır. Ayrıca, özel gereksinimli öğrencinin teşhis ve tanınması için rehberlik servisleriyle ilgili kuruluşlarla ve eğitim programının uygulanmasında ilgili alan uzmanlarıyla işbirliği içinde olmalı, sınıfta uygulanan program metotlarının, evde de uygulanması ve böylece eğitimin devamı için ailelerle çalışmalar yapmalıdır.⁹⁹

Kaynaştırma eğitiminin uygulamasını yürüten öğretmenlerin lisans eğitimi döneminde bu konu ile ilgili dersleri yeterli düzeyde almadıkları bilinmektedir. Bu nedenle uygulama esnasında öğretmenlerin bilgi eksikliğinden kaynaklı pek çok sorun ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar öğretmenlere hizmet içi eğitimlerle kaynaştırma eğitime yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılarak bilgi eksikliği giderilmeye çalışılıyor olsa da bu bilgilendirme yeterli olmamaktadır. Dolayısıyla meslek hayatı boyunca hemen her öğretmenin karşılaşabileceği bu uygulama sürecine, öğretmenlerin lisans eğitimi sırasında teorik ve uygulamaya dönük dersleri

⁹⁸Bos ve Vaughn, 2002, Akt:İbrahim Diken(edt.), *İlköğretimde Kaynaştırma*, Ankara 2010, s.41.

⁹⁹Liebergott ve diğerleri, 1992, Akt:Wilbrandt, Aydoğan ve Kılınç, s.25.

olarak hazır hale gelmesi gerekmektedir.¹⁰⁰ Öğretmenlerin, özel gereksinimli öğrencilere öğretmenlik yapma konusunda kendilerini yeterli görmedikleri araştırmalar bulunmaktadır.¹⁰¹ Bunun sebebinin alan ve uygulama bilgilerinin yeterli olmayışından kaynaklandığı düşünülmektedir. Lisans eğitiminde yeterli alan bilgisine sahip olmadan mezun olan, sonrasında da hizmet içi eğitimlerle bu açığı kapatamayan öğretmenler kaynaştırma eğitimi uygulamalarında zorlanabilmektedirler. Ayrıca, daha önce kaynaştırma öğrencisi olmayan ya da kaynaştırma öğrencisi olup bu öğrencileriyle ilgili olumsuz tecrübeleri olan öğretmenler, kendilerini kaynaştırma eğitimi konusunda yetersiz görebilmektedirler.

Kaynaştırma eğitimi ile ilgili öğretmen görüşlerini inceleyen araştırmalara göre öğretmenler kaynaştırma eğitimini faydalı bir uygulama olarak görmektedirler.¹⁰² Ayrıca kaynaştırma eğitimi ile ilgili öğretmen görüşlerinin incelendiği çalışmalarda çeşitli değişkenlere (yaş, cinsiyet, kıdem, sınıf mevcudu vb.) göre öğretmen görüşlerinin farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.¹⁰³ Bununla birlikte alan ve uygulama bilgisine yeterince sahip olan öğretmenlerin, kaynaştırma eğitimi uygulamasında daha başarılı olabilecekleri düşünülmektedir. Ayrıca, özel gereksinimli öğrenciyle ilgilenirken fiziksel ve zihinsel olarak zorlanan öğretmenlerin, sınıf mevcudunun fazla olmadığı durumlarda, iş yükü hafifleyecek ve performansı artabilecektir.

Kaynaştırma eğitiminden kaynaştırma öğrencilerinin azami fayda sağlayabilmesi öğretmen davranışlarına bağlıdır. Kaynaştırma eğitimi ile sosyal becerileri gelişebilecek olan kaynaştırma öğrencilerinin gelişimini, öğretmenlerin sınıf içi iletişim şekli ile kullandıkları öğretim yöntem ve teknikleri büyük ölçüde

¹⁰⁰Kargın, 2004, s.14.

¹⁰¹Akçamete, 2009, Bubpha, Erawan ve Saihong, 2012, Dikici Sığırtmaç, 2014a, Dikici Sığırtmaç, Hoş ve Abbak, 2011, Kingston, Karvo-nen, Thompson, Wehmeyer ve Shogren, 2017, Mfuthwana, 2016, Sharma, Simi ve For-lin, 2015, Sucuoğlu, Bakkaloğlu, Akalın, Demir ve İşcen-Karasu, 2015, Akt:Aktan, s.53.

¹⁰²Batu, 1998, Diken, 1998, Kayaoğlu, 1999, Akt:Bülbin Sucuoğlu, “Türkiye’de Kaynaştırma Uygulamaları: Yayınlar/Araştırmalar (1980-2005)”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2004, Cilt 5, S.2, s.15-23.

¹⁰³Akçamete, Kaner ve Sucuoğlu, 2001, Baysal, 1995, Girgin, 1995, Gündüz, 2005, Tuğrul ve Çelik, 2002, Akt:Emel Özmen, *İzmir İlinde Kaynaştırma Öğrencileri ile Çalışan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Empatik Eğilimleri ile Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2010, s.3.

etkilemektedir.¹⁰⁴ Kaynaştırma öğrencileri öğretmenlerinin pozitif davranışları ve etkili öğretim yöntemleri sayesinde birçok alanda olumlu gelişim göstermektedirler.¹⁰⁵ Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine yönelik kabul edici tutumları, normal gelişim gösteren öğrencilerinin kaynaştırma öğrencilerine karşı pozitif bakış açısı geliştirmelerini sağlayacak ve böylece olumlu sınıf atmosferi oluşacaktır. Böylesi bir ortamda da öğrenme tüm öğrenciler için daha zevkli hale gelebilecektir.

Sanır¹⁰⁶ 2009 yılına ait çalışmasında, araştırmacılara kaynaştırma öğrenci ailelerine yönelik olarak yapılan programlarla ilgili araştırmalar yapabilecekleri önerisinde bulunmuştur. Ünal ve İflazoğlu Saban¹⁰⁷ 2014'te yaptıkları çalışmada, araştırmacılara, ailelerin kaynaştırma eğitimine katılım düzeyinin bu eğitime yönelik tutumlarını etkileme durumunu araştırabilecekleri önerisinde bulunmuşlardır. Kara¹⁰⁸ öğretmenlerle yaptığı araştırmasında, araştırmacılara, öğretmen dışındaki ilgililerin tutumlarının kaynaştırma eğitimi uygulamalarının başarısına etkisini araştırabilecekleri önerisinde bulunmuştur. Ünal'ın¹⁰⁹ 2017'de yaptığı "Kaynaştırma Uygulamalarının Başarısını Etkileyen Etmenlerin Değerlendirilmesi" adlı çalışmasında, araştırmacılara, kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen etmenleri, kaynaştırma eğitiminin diğer paydaşları (yönetici, aileler, denetçiler, rehber öğretmenler/psikolojik danışmanlar, RAM uzmanları) üzerinden de değerlendirebileceklerini önermiştir. Kaynaştırma eğitimi ile ilgili yapılan bu çalışmalarda, sunulan önerilerin bulunduğu ortak nokta, kendi çalışma grubuna ek olarak kaynaştırma eğitimindeki diğer paydaşlarında yer alacağı çalışmaların yapılması gerektiği yönündeki görüşlerde birleşmektedir. Çünkü kaynaştırma eğitimi

¹⁰⁴Blackman, 2016, Akt:Mehmet Seçkin Gezer, *Sınıfta Kaynaştırma Öğrencisi Bulunan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Rol Algularının Belirlenmesi*, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2017, s.24.

¹⁰⁵Wilbrandt, Aydoğan ve Kılınç, s.21.

¹⁰⁶Sanır, s.61.

¹⁰⁷Fusun Ünal ve Ayten İflazoğlu Saban, "Kaynaştırma Uygulamasına Devam Eden Engelli Öğrencilerin Velilerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumları-II", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2014, Cilt 23, S.1, s.406-417.

¹⁰⁸Zeynep Kara, *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi Öğrencilerine Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016, s.170.

¹⁰⁹A.M.Ünal, s.108.

uygulamaları bir ekip işi olup bu ekipteki herkesin (aile, yönetici, öğretmenler, kaynaştırma öğrencisi, ilgili uzmanlar) yeri çok önemlidir. Mevcut bu çalışmada ise aile, yönetici ve öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşleri birlikte incelenmiştir.

Akyıldız¹¹⁰ çalışmasında, ailesinde ya da akrabalarında özel gereksinimli bireyin olması öğretmen adaylarının bu bireylere olan bakış açılarını olumlu yönde etkilemekte olduğu sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla kişilerin, aile veya yakın akrabalarında özel gereksinimli bir bireyin bulunması, özel gereksinimli bireylere olan farkındalık düzeyini arttıran bir durum olarak düşünülmektedir. Mevcut bu çalışmayı yapan, araştırmacının da ailesinde özel gereksinimli bir bireyin olması, özel gereksinimlilere karşı farkındalığını artıran bir etken olmuştur. Ayrıca araştırmacının, sınıf öğretmeni olarak görev yaptığı dönemlerde kaynaştırma öğrencilerinin olması, kaynaştırma eğitimi uygulama süreçlerinden haberdar olmasına katkı sağlamıştır. Araştırmacının sınıf öğretmenliği görevi sırasında, yöneticileriyle, öğretmen arkadaşlarıyla ve kaynaştırma öğrenci velileriyle, kaynaştırma eğitimi üzerine görüş alışverişinde bulunması, bu konudaki yetersizlikleri fark etmesini ve kaynaştırma eğitimi konusuna ilgisinin artmasını sağlayıp araştırmacıyı böyle bir çalışmayı yapmaya yöneltmiştir. Araştırmacı, uygulamadaki tecrübelerinden de yararlanarak, alan yazındaki ilgili araştırmalarla birlikte, yönetici, öğretmen ve kaynaştırma öğrenci velilerinin, kaynaştırma eğitimine yönelik görüşlerini birlikte incelemenin alandaki bilgi birikimine ve uygulamacılara yol göstereceğini düşünmüştür.

I. 2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, kaynaştırma öğrencilerinin eğitim gördüğü ilk ve ortaokullardaki kaynaştırma öğrenci velilerinin, yöneticilerin ve öğretmenlerin,

¹¹⁰Salih Akyıldız, “Öğretmen Adaylarının Engelli Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2017, S.39, s.141-175.

kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

I. 3. Problem Cümlesi

“Kaynaştırma eğitiminin uygulandığı ilk ve ortaokullardaki kaynaştırma öğrenci velilerinin, yöneticilerin ve öğretmenlerin bu eğitime ilişkin görüşleri nelerdir?” bu problem doğrultusunda ortaya çıkan alt problemler aşağıda ifade edilmiştir.

I. 3. 1. Alt Problemler

1- İlk ve ortaokullarda kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin velilerinin, kaynaştırma eğitimi konusundaki görüşleri nelerdir?

2- Kaynaştırma eğitiminin uygulandığı ilk ve ortaokullarda görevli olan yöneticilerin, kaynaştırma eğitimi konusundaki görüşleri nelerdir?

3- İlk ve ortaokullarda görev yapan ve kaynaştırma eğitimini daha önce uygulamış ya da hâlihazırda uygulayan öğretmenlerin, kaynaştırma eğitimi konusundaki görüşleri nelerdir?

I. 4. Araştırmanın Önemi

Alan yazında özellikle sınıf öğretmenlerinin ve çeşitli branşlardaki öğretmenler ile öğretmen adaylarının kaynaştırma ve özel eğitim ile ilgili görüşlerinin birlikte veya sadece kendi içlerinde, çeşitli değişkenlere göre incelendiği çalışmaların yoğun olduğu görülmüştür. Demir ve Açar¹¹¹ ile Babaoğlu ve Yılmaz'ın¹¹² 2010'da, Saraç ve Çolak'ın¹¹³ 2012'de, Güzel'in¹¹⁴ 2014'te, Yatgın, Sevgi ve Uysal¹¹⁵ ile Toy'un¹¹⁶

¹¹¹Mehmet Kaan Demir ve Seçil Açar, “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünceleri”, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2010, Cilt 30, S.3, s.749-770.

¹¹²Emine Babaoğlu ve Şahika Yılmaz, “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimindeki Yeterlikleri”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2010, Cilt 18, S.2, s.345-354.

¹¹³Saraç ve Çolak, s.13.

2015'te, Kara¹¹⁷ ile Pamuk'un¹¹⁸ 2016'da, Batmaz'ın¹¹⁹ 2017'de, Duran Düşünür'ün¹²⁰ 2018'de yaptıkları çalışmalarda sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşleri yer almaktadır. Güleriyüz'ün¹²¹ 2014'teki çalışmasında, sınıf öğretmeni ve sınıf öğretmeni adaylarının görüşleri birlikte ele alınmıştır. Sarı ve Bozgeyikli'nin¹²² 2003'te, Orel, Zerey ve Töret'in¹²³ 2004'te, Gürgür, Kış ve Akçamete'nin¹²⁴ 2012'de, İlgar'ın¹²⁵ 2017'de yaptıkları çalışmalarda öğretmen adaylarının görüşleri bulunmaktadır. Battal'ın¹²⁶ 2007'deki, Doğan'ın¹²⁷ 2010'daki çalışmalarında ise sınıf ve branş öğretmenlerinin görüşleri birlikte yer almıştır.

¹¹⁴Neslihan Güzel, *Kaynaştırma Öğrencisi Olan İlköğretim Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yaşadıkları Sorunlar (Beykoz İlçesi Örneği)*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014, s.3.

¹¹⁵Soner Yatgın, Habip Mehmet Sevgi ve Soykan Uysal, "Sınıf Öğretmenlerinin, Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri ve Çeşitli Değişkenlere Göre Mesleki Tükenmişliklerinin İncelenmesi", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2015, S. Özel Sayı 15, s.167-180.

¹¹⁶Süleyman Nazif Toy, *Sınıf Öğretmenlerinin Öğretmen Öz Yeterlilikleri ile Kaynaştırma Eğitimine Yeterlik İnançlarının Karşılaştırılması*, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli 2015, s.4.

¹¹⁷Kara, s.14.

¹¹⁸Yaprak Pamuk, *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2016, s.25-26.

¹¹⁹Gurbet Batmaz, *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Yaptıkları Öğretimsel Düzenlemeler*, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli 2017, s.5.

¹²⁰Ayten Duran Düşünür, *İlkokullarda Kaynaştırma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri*, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli 2018, s.3.

¹²¹Bircan Güleriyüz, *Sınıf Öğretmenlerinin ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi*, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak 2014, s.2-3.

¹²²Hakan Sarı ve Hasan Bozgeyikli, "Öğretmen Adaylarının Özel Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Karşılaştırmalı Bir Araştırma", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2003, S.9, s.183-204.

¹²³Aysel Orel, Zahide Zerey ve Gökhan Töret, "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2004, Cilt 5, S.1, s.23-33.

¹²⁴Hasan Gürgür, Arzu Kış, Gönül Akçamete, "Kaynaştırma Öğrencilerine Sunulan Bireysel Destek Hizmetlere İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin İncelenmesi", *İlköğretim Online Dergisi*, 2012, Cilt 11, S.3, s.689-701.

¹²⁵Şengül İlgar, "Öğretmen Adaylarının Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Farkındalığının İncelenmesi (İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Örneği)", *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2017, Cilt 14-1, S.27, s.313-338.

¹²⁶Battal, s.4-5.

¹²⁷Mustafa Kemal Doğan, *İlköğretim Okullarında Görev Yapmakta Olan Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin Okul İklimi Algıları ile Kaynaştırmaya İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2010, s.ii.

Balo'nun¹²⁸ 2015'teki çalışmasında yönetici, sınıf ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşleri birlikte ele alınmıştır. Yılmaz Bolat ve Ata'nın¹²⁹ 2017 yılındaki çalışmasında yöneticilerin görüşleri, Sucuoğlu'nun¹³⁰ 1996'da, Ünal ve İflazoğlu Saban'ın¹³¹ 2014'te, Koçyiğit'in¹³² 2015'te yaptıkları çalışmalarda ailelerin görüşleri yer almaktadır. Sanır'ın¹³³ 2009'daki, Güldü'nün¹³⁴ 2010'daki çalışmalarında da öğretmen ve ailelerin görüşleri birlikte incelenmiştir. Bu çalışmalarda yöneticilerin, öğretmenlerin, öğretmen adaylarının ve ailelerin görüşleri ikili/üçlü gruplar halinde ele alınmıştır. Mevcut bu çalışmada olduğu gibi veliler, yöneticiler ve öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşlerinin üçlü olarak ele alındığı çalışmalar alan yazında oldukça azdır. Kargın, Acarlar ve Sucuoğlu'nun¹³⁵ 2003'te, yaptıkları çalışmada kaynaştırma eğitiminde yönetici, öğretmen ve ailelerin görüşleri birlikte incelenmiştir. Kaynaştırma eğitimini başarıya götüren önemli öğelerden olan; yönetici, öğretmen ve kaynaştırma öğrenci velilerinin kaynaştırma eğitimi konusundaki görüşlerinin birlikte değerlendirildiği çalışmaların, alan yazında yetersiz olduğu görülmekte olup mevcut çalışmanın alan yazına bu konuda önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ünal'ın¹³⁶ öğretmenler, kaynaştırma öğrenci velileri ve normal gelişim gösteren öğrenciler ile yaptığı çalışmasında, kendi çalışma grubuna ek olarak yöneticilerin yer aldığı, kaynaştırma eğitimine yönelik deneysel bir çalışmanın

¹²⁸Esen Damla Balo, *İlkokullardaki Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2015, s.2-3.

¹²⁹Yılmaz Bolat ve Ata, s.165.

¹³⁰Bülbin Sucuoğlu, "Kaynaştırma Programlarında Anne Baba Katılımı", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 1996, Cilt 2, S.2, s.25-43.

¹³¹Ünal ve İflazoğlu Saban, s.408.

¹³²Sinan Koçyiğit, "Ana Sınıflarında Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Öğretmen-Rehber Öğretmen ve Ebeveyn Görüşleri", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2015, Cilt 4, S.1, s.391-415.

¹³³Sanır, s.5-6.

¹³⁴Betül Güldü, *Sivas İli Örneği'nde Kaynaştırma Eğitimi*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2010, s.50.

¹³⁵Tevhide Kargın, Funda Acarlar ve Bülbin Sucuoğlu, "Öğretmen, Yönetici ve Anne-Babaların Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2003, Cilt 4, S.2, s.55-76.

¹³⁶F.Ünal, s.107.

yapılması gerektiğini önermiştir. Değer¹³⁷ okul öncesi ve yöneticileri ile yaptığı çalışmada, kaynaştırma eğitiminin bir bütün olduğu ve sürecin daha etkili yürütülmesi için, kendi çalışma grubuna ek olarak tüm velilerin de dâhil edildiği çalışmaların yapılması gerektiğini önermiştir. Yılmaz Bolat ve Ata'nın¹³⁸ okul müdürleri ile yaptığı çalışmada, müdür yardımcıları, öğretmenlerle ve ailelerle çalışmayı önermiştir. Bu çalışmalardaki önerilerde dikkate alındığında, mevcut çalışmanın alan yazında hissedilen ihtiyacın karşılanmasına yardımcı olacağı düşünülmekte olup, mevcut çalışma bu yönüyle de değerlidir.

Kaynaştırma eğitimi uygulamasının başarıya ulaşabilmesi için ailelerin, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin eşgüdümlü çalışması gerekmektedir.¹³⁹ Dolayısıyla veli, yönetici ve öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde önemli unsurlar olduğu göz önüne alındığında, mevcut araştırma bu üç paydaşın görüşlerinin bir arada ele alınması ve görüşlerini karşılaştırma imkânını sağlaması açısından önemlidir. Ayrıca, bu üç paydaşın kaynaştırma eğitime yönelik görüş birliği/ayrılığı yaşadığı konuların neler olduğuna yönelik sunulan bilgiler; kuramsal açıdan alan yazında yeni araştırmalara kapı aralayabileceğinden ve uygulamaya dönük olarak eksiklerin giderilmesine yardımcı olabileceğinden dolayı, mevcut çalışmanın bu yönüyle de değerli olduğu düşünülmektedir.

I. 5. Araştırmanın Sayıltıları

- 1- Araştırmada kullanılan veri toplama aracının soru sayısı ve niteliği araştırmanın amacına uygundur.
- 2- Araştırmadaki katılımcıların görüşleri gerçek durumu yansıtmaktadır.

¹³⁷Şahin Değer, *Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Okul Öncesi Dönemde Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Tutumların İncelenmesi*, Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018, s.95.

¹³⁸Yılmaz Bolat ve Ata, s.183.

¹³⁹Öncül, 2003, Akt:F.Ünal, s.3.

I. 6. Araştırmanın Sınırlılıkları

1- Araştırma, Sivas ili sınırları içerisinde evreni temsil etmesi için seçilen, kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin velileri, kaynaştırma eğitimi veren okulların yöneticileri ve öğretmenleriyle oluşan örneklem ile sınırlıdır.

2- Araştırma verileri 2011-2012 eğitim-öğretim yılına ilişkin görüşleri kapsamaktadır.

I. 7. Araştırmada Kullanılan Tanımlar

Kaynaştırma Eğitimi: Bir sınıf ortamında normal gelişim gösteren öğrencilerle birlikte, gelişimi farklılık gösteren öğrencilerin uyum içinde eğitim almalarıdır.

Özel Gereksinimli Öğrenci: Fiziksel ya da duygusal açıdan yetersizliği bulunan ve bu yetersizliği dolayısıyla akranlarına oranla normal gelişim gösteremeyen bireydir.

Kaynaştırma Öğrencisi: Kaynaştırma eğitimi almaya uygun olan özel gereksinimli öğrencilerdir.

II. BÖLÜM

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde kaynaştırma eğitimi ile ilgili yaklaşık son on beş yılda yürütülmüş olan tez çalışmaları ile süreli yayınlarda yer alan ilgili araştırmalar yakın tarihten başlanarak kronolojik sırada sunulmuştur.

II. 1. Kaynaştırma Eğitimi İle İlgili Araştırmalar

Tekinarslan ve diğerlerinin¹⁴⁰ 2018’de yaptığı “Kaynaştırma Eğitimi Alan Öğrencilerin Ebeveynlerinin Gereksinimlerinin Belirlenmesi” adlı çalışmalarına, farklı illerdeki kaynaştırma öğrenci velilerinden 70 tane anne ile 55 tane baba katılmıştır. Katılımcı gruba kaynaştırma eğitimindeki ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla “Kaynaştırma Eğitimi Alan Öğrencilerin Ailelerinin Gereksinimlerini Belirleme Ölçeği” uygulanmıştır. Çalışmada kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgilendirilme, çevre desteği alma, gerekli yardımın sağlanması gibi konularda annelerin babalara göre daha çok ihtiyaç içerisinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Duran Düşünür’ün¹⁴¹ 2018’de “İlkokullarda Kaynaştırma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmasının amacı öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi uygulamalarına yönelik görüşlerini belirlemektir. Karma yöntem kullanılarak yapılan bu çalışmaya, İzmir il merkezindeki 45 ilkokulda görevli 357 tane sınıf öğretmeni katılmıştır. Çalışmada sınıf öğretmenlerinden erkek olanların kadınlara oranla kaynaştırma eğitime yönelik daha olumlu tutum içerisinde oldukları sonucu bulunmuştur. Ayrıca, bazı değişkenlerin (kıdem, hizmet içi eğitim alma, kaynaştırma öğrenci sayısı vb.) sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşlerine tesir etmediği bulunmuştur.

¹⁴⁰İlknur Çifci Tekinarslan, Tuğba Sivrikaya, Nesime Kübra Keskin, Özge Özlü ve Meryem Uçar Rasmussen, “Kaynaştırma Eğitimi Alan Öğrencilerin Ebeveynlerinin Gereksinimlerinin Belirlenmesi”, *İlköğretim Online Dergisi*, 2018, Cilt 17, S.1, s.82-101.

¹⁴¹Duran Düşünür, s.vii-viii.

Esmer ve diğeri¹⁴² yaptıkları araştırmada sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin tecrübelerinin neler olduğunu araştırmışlardır. 10 tane sınıf öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilen bu çalışmada nitel yöntem uygulanmıştır. Çalışmada kaynaştırma eğitimi sürecinde öğretmenler türlü problemlerle karşılaşırken kaynaştırma öğrencilerinin ise birçok gelişim alanı ile ilgili olumlu kazanımlar elde ettikleri belirtilmiştir.

Berkant ile Atılın¹⁴³ araştırmalarında kaynaştırma eğitiminin uygulama sürecinde sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları problemleri ve bu problemleri ortadan kaldıracak çözümleri belirlemek amacıyla Kahramanmaraş ili, Türkoğlu ilçesinde 2015-2016 eğitim-öğretim yılında 8 ilkokulda görevli kaynaştırma eğitimi veren 20 sınıf öğretmenin görüşlerine başvurmuşlardır. Nitel yöntemin kullanıldığı bu araştırmada öğretmenler kaynaştırma eğitimiyle alakalı pek çok konuda yetersizlik algısına sahiptirler. Ayrıca araştırmaya göre, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimiyle alakalı bilgi düzeylerinin eksik olduğu, eğitim ortamından kaynaklı problemlerin var olduğu ve aile katılımının yetersiz oluşu sonuçlarına ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenleri kaynaştırma eğitimi sürecinde karşılaştıkları problemler için, eğitim ortamının uygun şekilde düzenlenmesi, kaynak oda olması, aile katılımının sağlanması gibi pek çok öneride bulunmuşlardır.

Erdem ve Güner Yıldız¹⁴⁴ 2017 yılına ait araştırmalarında, okul yöneticilerinin kaynaştırma öğrencilerinin başarılı olma durumu ile ilgili görüşlerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla İstanbul ili Anadolu yakasında kaynaştırma eğitimi verilen ilk ve ortaokulların yöneticilerinin 8 tanesi ile görüşmüşlerdir. Görüşme sırasında video ile kayıt yapılmış olup okul müdürlerine ana tema çerçevesinde hazırlanan on bir soru yöneltilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, okul yöneticileri

¹⁴²Bariş Esmer, Eyüp Yılmaz, A.Melih Güneş, Kürşat Tarım ve Burak Delican, "Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerinin Eğitimine İlişkin Deneyimleri", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Temmuz 2017, Cilt 25, S.4, s.1601-1618.

¹⁴³Hasan Güner Berkant ve Gökay Atılın, "Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Journal of Educational Reflections*, 2017, Cilt 1, S.1, s.13-25.

¹⁴⁴Raziye Erdem ve Nevin Güner Yıldız, "Kaynaştırma Yoluyla Eğitimde Öğrenci Başarısı: Okul Müdürleriyle Bir Odak Grup Görüşmesi", *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2017, Cilt 8, S.2, s.90-115.

kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrencilerin normal sınıf ortamından farklı bir yerde bu eğitimin uzmanlarınca yetiştirilmeleri konusunda hemfikir görünmüşlerdir.

Yılmaz Bolat ve Ata¹⁴⁵ 2017 yılına ait “Kaynaştırma Eğitimi Uygulamaları Hakkında Okul Yöneticilerinin Görüşleri” adlı çalışmalarını, okul yöneticilerinin kaynaştırma uygulamaları konusundaki görüşlerini belirlemek amacıyla kaynaştırma öğrencisi bulunan bağımsız anaokullarında görev yapan 12 okul yöneticisiyle gerçekleştirmişlerdir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmanın bulgularına göre, yöneticiler kaynaştırma eğitiminin amacına hizmet etmediğini ve bu konuyla alakalı bilgi eksikliklerinin olduğunu belirtmişlerdir. Yöneticiler kaynaştırma öğrencisinin öğretmen, öğrenci ve aileler tarafından sosyal kabul görmemesini, okulun fiziksel ve donanımsal yetersizliğiyle birlikte sınıfların kalabalık olmasını ve kaynaştırma öğrencisinin birden fazla engelinin olmasını kaynaştırma eğitimi sınıfında sorunlar yaşanmasının nedenleri olarak sıralamışlardır. Araştırma sonucunda, yöneticiler kaynaştırma eğitiminin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için hizmet içi eğitimlerin yapılması, personel ve donanım desteğinin sağlanması, kaynaştırma eğitimi öncesi ön hazırlık çalışmalarına yer verilmesi ve yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi yapılması gibi çeşitli önerilerde bulunmuşlardır.

Pamuk¹⁴⁶ 2016 yılına ait “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri” tezini, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimiyle alakalı görüşlerini belirlemek amacıyla yapmıştır. İzmir’in Buca ilçesinde bulunan 13 ilkokulun sınıf öğretmenlerinden, 308 tanesi çalışmaya katılmıştır. Katılımcı bu gruba açık uçlu bir sorunda yer aldığı, Yılmaz tarafından 2014’te geliştirilmiş olan “Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşleri Anketi” uygulanmıştır. Çalışma bulgularına göre, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşleri arasında cinsiyetleri, kıdemleri, şimdi/daha önce kaynaştırma öğrencisi bulunup/bulunmaması, sınıfının kalabalık olması ve ailesinde yetersizliği olan bireyin olması fark oluşturmazken, yaşları ve bu konuda eğitim görüp/görmemesi fark oluşturmuştur. Ayrıca öğretmenler uygulanan ankette yer alan açık uçlu soruya bu eğitim uygulamasına

¹⁴⁵Yılmaz Bolat ve Ata, s.165.

¹⁴⁶Pamuk, s.ix-x.

ailelerin katılımının yetersiz olduğu, uygulama sürecinde karşılaşılan problemler sebebiyle hedeflenen amaçların gerçekleşmediği ve kaynaştırma öğrencilerinin tanılama süreçlerinin gerekli özen gösterilmeden tamamlandığı şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Kara¹⁴⁷ 2016 yılına ait çalışmasında, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi öğrencilerine karşı davranışlarını nelerin etkilediğini belirlemeyi ve başarılı bir uygulama sürecinin gerçekleştirilebilmesine yönelik öneriler sunmayı hedeflemiştir. Nitel yöntemin kullanıldığı bu çalışma, 2014-2015 eğitim-öğretim döneminde İstanbul ili Ümraniye ilçesindeki 3 ilkokulda görev yapan 40 tane sınıf öğretmeni ile görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucuna göre, eğitim ortamının gerekli koşullara sahip olması, sınıfların mevcudunun istenilen düzeyde olması, ilgililerce öğretmene destek olunması, öğretmen üzerindeki yoğun çalışma baskısını kaldırmakta ve öğretmeni bu uygulama sürecine motive etmektedir. Ayrıca, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamasına dönük tutum geliştirmesinde öğrencisinin gereksinim tipi etkili olmaktadır. Kaynaştırma eğitimi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olan öğretmenlerin, olmayan öğretmenlere oranla kaynaştırma öğrencilerine daha çok pozitif davranışlar sergiledikleri belirlenmiştir.

Toy¹⁴⁸ 2015 yılındaki çalışmasında sınıf öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algılarıyla kaynaştırma eğitimi ile alakalı yeterlik algılarını bazı parametreler ışığında incelemiştir. Çalışma 2014-2015 eğitim-öğretim dönemi Denizli ili ile ilçelerinde bulunan ilkokullarda görevli 340 tane sınıf öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmadaki veriler “Kişisel Bilgi Formu”, “Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeği” ile “Kaynaştırmada Öğretmen Yeterliği Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir. Çalışmada, öğretmenlerin mesleki yeterlilik algıları beklenen seviyedeysen kaynaştırma eğitimine yönelik yeterlik algılarının ise yapabilirim seviyesinde bulunduğu ile ayrıca bu durum arasında artı yönlü bir ilişkinin var olduğu belirlenmiştir.

¹⁴⁷Kara, s.ix.

¹⁴⁸Toy, s.v.

Yatgın, Sevgi ve Uysal'ın¹⁴⁹ 2015 yılındaki “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri ve Çeşitli Değişkenlere Göre Mesleki Tükenmişliklerinin İncelenmesi” adlı çalışmalarına 53 sınıf öğretmeni katılmış ve bu katılımcılara “Yarı Yapılandırılmış Bilgi Formu” ile “Maslach Tükenmişlik Envanteri” uygulanmıştır. Çalışmada, kaynaştırma eğitime yönelik öğretmen bakış açıları, konu ile ilgili yeterlik algıları, bu uygulamanın başarıya olan katkısı ile sınıf ortamında kaynaştırma öğrencilerinin olmasını isteme durumları ile diğer parametreler ışığında mesleklerini icra ederken ki tükenmişlik hali araştırılmıştır.

Anılan ve Kayacan¹⁵⁰ tarafından 2015 yılında yapılan “Sınıf Öğretmenlerinin Gözüyle Kaynaştırma Eğitimi Gerçeği” isimli çalışmada, öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik tutumları ile bilgileri, bu uygulamada karşılaştıkları sorunlar ve çözüm stratejileri, kaynaştırma öğrencileriyle yaşadıkları olaylar ve bu olayların kendilerinde bıraktığı etkiler araştırılmıştır. Çalışma, Eskişehir’de görevli ve kaynaştırma öğrencileri olan gönüllü 10 tane sınıf öğretmeniyle görüşülme suretiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile alakalı pozitif düşüncelere sahip olmakla birlikte bu uygulama sürecini iyi yürütebilmek için gerekli donanımdan yoksun oldukları, sınıf yönetimi ile kaynaştırma öğrencilerini kontrol etme konularında zorlandıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca gelişimi normal seyrinde devam eden öğrencilerin ailelerinin, kaynaştırma öğrencilerine karşı çoğunlukla negatif tutumlar sergilemedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Güleryüz’ün¹⁵¹ 2014 yılındaki “Sınıf Öğretmenlerinin ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi” adlı çalışmasının amacı, öğretmenlerin ve aday öğretmenlerin kaynaştırma eğitimiyle alakalı görüşlerini belirlemektir. Karma yöntemin kullanılan bu çalışma, 2012-2013 yılı Zonguldak’ın Alaplı İlçesindeki 3 ilkokulda görevli ve kaynaştırma öğrencileri olan 10 tane sınıf öğretmeni ile görüşülme suretiyle gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerin sonucunda, sınıf öğretmenleri kaynaştırma eğitimi uygulama sürecinin

¹⁴⁹Yatgın, Sevgi ve Uysal, s.167.

¹⁵⁰Hüseyin Anılan ve Gamze Kayacan, “Sınıf Öğretmenlerinin Gözüyle Kaynaştırma Eğitimi Gerçeği”, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2015, S.Özel Sayı (XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu), s.74-90.

¹⁵¹B.Güleryüz, s.iii.

bugünkü durumundan memnun değilken bu eğitimin elzem olduğu noktasında hemfikir görünmüşlerdir. Ayrıca Zonguldak'ın Alaplı ve Ereğli ilçelerindeki okullarda görevli 200 tane sınıf öğretmenine ve Bülent Ecevit Üniversitesinde lisans eğitimi alan sınıf öğretmeni adaylarından 195 tanesine “Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği” uygulanmış ve bu iki grubun kaynaştırma eğitimine yönelik görüşlerinin farklı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aker¹⁵² 2014 yılındaki “Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimi Hakkındaki Tutumları” çalışmasını, aday öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine dönük davranışlarını nelerin etkilediğini saptamak amacıyla yapmıştır. Çalışma grubunu, 2013-2014 ilkbahar döneminde Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümünde eğitim alan bütün öğrencilerden ve öteki bölümlerin 4. sınıfına devam öğrencilerin tamamından rastgele seçilmiş olan 596 öğrenci oluşturmuştur. Bu öğrencilere Ergin tarafından 2014 yılında geliştirilen “Kaynaştırma Tutumları Ölçeği” uygulanmıştır. Çalışma sonucuna göre, öğretmen adaylarının bütün bağımlı olmayan parametrelerde özellikle de meslekle ilgili yeterlilik tutumları ile okudukları bölüme göre kaynaştırma eğitimine dönük davranışlarının farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Ünal ve İflazoğlu Saban¹⁵³ 2014 yılında yapmış oldukları “Kaynaştırma Uygulamasına Devam Eden Engelli Öğrencilerin Velilerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumları” adlı araştırmalarında, özel gereksinimli öğrencilerin velilerinin kaynaştırma eğitimine dönük davranışlarını incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya Adana'nın Seyhan, Yüreğir, Çukurova ve Sarıçam ilçelerindeki okulların kaynaştırma öğrenci velilerinden 100 tanesi katılmıştır. Bu velilere, Özbaba'nın 2000 yılında geliştirdiği “Tutum Ölçeği” ile araştırmacılarca hazırlanan “Bilgi Formu” uygulanmıştır. Araştırmaya göre, velilerin çoğu kaynaştırma eğitimi uygulamasından hoşnut görünmekte ve veliler bu eğitimle alakalı pozitif düşüncelere sahiptirler.

¹⁵²Aker, s.iii-iv.

¹⁵³Ünal ve İflazoğlu Saban, s.406.

Güzel¹⁵⁴ 2014 yılına ait araştırmasını, sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin bu süreçte karşılaştıkları problemleri saptamak için yapmıştır. Araştırmada İstanbul'un Beykoz ilçesindeki ilköğretim okullarında görevli 206 tane sınıf öğretmenine anket uygulanmıştır. Araştırmaya göre sınıf öğretmenleri kaynaştırma eğitimine yönelik olumsuz görüşlere sahiptir. Kaynaştırma eğitimi için okulların gerekli donanımının olmaması, kalabalık mevcutlu sınıflar, her sınıfta farklı sayıda kaynaştırma öğrencisi bulunması ve okul yönetiminin ilgisizliği öğretmenlerin olumsuz düşüncelerine neden olan problemlerdir. Ayrıca araştırmada, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi konusundaki bilgi eksikliklerinden dolayı bu eğitim sürecini iyi yönetememeleri ve kaynaştırma öğrenci aileleriyle yeterli düzeyde iletişim sağlayamamaları gibi durumlar da karşılaşılan diğer problemler olarak ifade edilmiştir.

Yılmaz¹⁵⁵ 2013 yılına ait “İlköğretim Okullarında Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” isimli araştırmasında, kaynaştırma eğitimi ile ilgili öğretmenlerin neler düşündüğünü belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma, 2010-2011 eğitim-öğretim döneminde Afyonkarahisar'ın İncehisar ilçesinde bulunan İncehisar İlköğretim Okulundaki 30 tane öğretmene araştırmacı tarafından geliştirilen anketin uygulanmasıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin cinsiyete göre kaynaştırma eğitimi ile ilgili düşünceleri farklılaşırken, branşları bakımından farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Saraç ve Çolak¹⁵⁶ 2012 yılında yaptıkları “Kaynaştırma Uygulamaları Sürecinde İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüş ve Önerileri” adlı araştırmalarında, öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde rastladığı problemleri ve bu problemlerin çözümüne yönelik düşüncelerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma, İstanbul'un Maltepe ilçesindeki 5 ilköğretim okulunda görevli ve kaynaştırma öğrencisi olan 19 tane sınıf öğretmeni ile görüşülmek

¹⁵⁴Güzel, s.iii.

¹⁵⁵Ahmet Yılmaz, “İlköğretim Okullarında Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2013, S.31, s.111-127.

¹⁵⁶Saraç ve Çolak, s.13.

suretiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya göre, kaynaştırma eğitimiyle alakalı taleplerin önemszenmemesi ve öğretim ortamı donanımının yetersiz oluşu öğretmenlerin bu süreçte karşılaştıkları problemlerdir. Öğretmenlere okul yönetimi ve başka ilgililer yardımcı olsa da bu yardımların problemleri tam olarak çözemediği belirtilmiştir.

Seçer¹⁵⁷ 2011’de yaptığı araştırmasında, öğretmenlerin öz yeterlilik algılarının ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili algılarının bazı parametrelere göre değişimini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma, 2008-2009 eğitim-öğretim döneminde Konya’nın merkez ilçelerindeki ilköğretim okullarının sınıf öğretmenlerinden 204 tanesinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada “Kişisel Bilgi Formu”, “Öğretmen Kişilerarası Öz-yeterlik Ölçeği” ile “Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada “Öğretmen Kişilerarası Öz-yeterlik Ölçeği” sonuçlarında, öğretmenlerin öz yeterlilik algıları maaşından memnuniyete ve hizmet içi eğitime katılmaya göre değişirken; cinsiyetine, kıdemine, okuttuğu sınıfın düzeyine ve sınıf mevcuduna göre değişmemektedir. “Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği” sonuçlarında, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili algıları maaşından memnuniyete, kıdemine ve okulda rehber öğretmenin olmasına göre değişirken; cinsiyetine, okuttuğu sınıfın düzeyine ve sınıf mevcuduna göre değişmemektedir.

Güldü¹⁵⁸ 2010 yılına ait çalışmasında, kaynaştırma öğrencilerinin öğretmenlerinin ve ailelerinin kaynaştırma eğitimine yönelik düşüncelerini belirlemeyi amaçlamıştır. Sivas’ın merkezindeki 12 ilköğretim okulunda görevli kaynaştırma öğrencisi olan 68 tane sınıf öğretmeni ve çocuğu kaynaştırma eğitimi alan 64 tane anne ile baba katılmıştır. Araştırmada 38 sorudan oluşan “Öğretmen Anket Formu” ve 32 sorudan oluşan “Veli Anket Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre kaynaştırma eğitimi sürecinde bazı eksikliklerin olması, öğretmenler

¹⁵⁷Fahri Seçer, *Sınıf Öğretmenlerinin Kişiler Arası Öz Yeterlik İnançları ile Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2011, s.xv-xvi.

¹⁵⁸Güldü, s.i.

ile ailelerin bu eğitimin önemini kavrayamamasına ve dolayısıyla hedeflenen amaçlara ulaşamamasına neden olmuştur.

Demir ve Açar'ın¹⁵⁹ 2010'daki "Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünceleri" isimli araştırmalarının amacı, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi uygulamasına yönelik görüşlerini saptamaktır. Araştırmaya Çanakkale'de görevli kaynaştırma öğrencileri bulunan 151 tane sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırmada, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşleri, okuttuğu sınıf seviyesine göre değişmezken; cinsiyetine, kıdemine, hizmet-içi eğitime katılma durumuna ve öz yeterlik algılarına göre ölçekteki kimi maddelerde değişmektedir.

Babaoğlu ve Yılmaz¹⁶⁰ 2010 yılında yaptıkları "Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimindeki Yeterlilikleri" isimli çalışmalarını, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimiyle alakalı sahip oldukları bilgi düzeylerini araştırabilmek için yapmışlardır. Çalışmada, Burdur'un merkezinde bulunan ilköğretim okullarında görevli 40 tane sınıf öğretmeniyle görüşülmüştür. Çalışmaya göre, kaynaştırma uygulamasına dönük eğitimleri almamış olan çoğu öğretmen, ayrıca bu konuda da yetersizlik algısına sahiptir.

Doğan'ın¹⁶¹ 2010'da yaptığı "İlköğretim Okullarında Görev Yapmakta Olan Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin Okul İklimi Algıları ve Kaynaştırmaya İlişkin Tutumları" isimli araştırmasının amacı, öğretmenlerin okul iklimi algılarıyla kaynaştırma eğitimine yönelik algılarının birbiri ile ilişkisini çeşitli değişkenler açısından tespit edebilmektir. Araştırma Edirne'deki ilköğretim okullarında görevli 100 tane sınıf ve branş öğretmeni katılmak suretiyle gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara "Kişisel Bilgi Formu", "Okul İklimi Belirleme Anketi", ve "Kaynaştırmaya İlişkin Tutum Ölçeği" uygulanmıştır. Araştırmaya göre, öğretmenlerin okul iklimi algılarıyla kaynaştırma eğitimine yönelik algılarının birbiri ile ilişkili olduğu tespit edilememiştir.

¹⁵⁹Demir ve Açar, s.749.

¹⁶⁰Babaoğlu ve Yılmaz, s.345.

¹⁶¹Doğan, s.ii.

Şekercioğlu'nun¹⁶² 2010 yılında yaptığı “İlköğretim II. Kademe Branş Öğretmenlerinin, Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar ile İlgili Görüşleri” adlı çalışmasının amacı, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi sürecinde rastladığı problemleri saptamaktır. Çalışma, 2009-2010 eğitim-öğretim döneminde Ankara'daki ilköğretim okullarında görevli olan ve rastgele seçilen 170 tane branş öğretmenine araştırmacının hazırladığı anketin uygulanması ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya göre, kaynaştırma öğrencileri ile iletişimde sorun yaşayan öğretmenler, bu öğrencilerin genel eğitim sınıfında olmalarından da hoşnut görünmemektedirler. Ayrıca, kaynaştırma eğitimi ile alakalı bilgilerinin yetersiz oluşundan dolayı öğretmenler, BEP hazırlama ve uygulamada sorun yaşamakta, bu konularda gerekli desteğin sağlanmasını ve kaynaştırma eğitimi yapılabilmesi için okulların fiziki şartlarının düzenlenmesini istemektedirler.

Sanır¹⁶³ 2009 yılındaki araştırmasını, kaynaştırma öğrencilerinin öğrenme konusunda yaşadıkları sorunları, öğretmenleri ile ailelerinin gözünden değerlendirebilmek amacıyla yapmıştır. Araştırmada, 2008-2009 öğretim yılında Kilis'deki 9 ilköğretim okulunun sınıf öğretmenlerinden kaynaştırma öğrencileri olan 30 tanesi ile Kilis il merkezinde ikamet eden kaynaştırma öğrenci ailelerinden 22 tanesi ile araştırmacı tarafından geliştirilen “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılarak görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılan öğretmenler ile ailelerden toplanan veriler ışığında, her iki grubun kaynaştırma eğitimine yönelik bilgi eksikliklerinin fazla olduğu ve bu eğitimin önemini tam olarak kavrayamadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Özdemir¹⁶⁴ 2008 yılında yaptığı “Sınıfında Kaynaştırma Öğrencisi Olan ve Olmayan İlköğretim Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması” adlı çalışmasında öğretmenlerin tükenmişlik durumlarını kaynaştırma öğrencilerinin olup/olmamasına göre değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan anket, Uşak'taki 39 ilköğretim okulunda görevli 503 tane öğretmene

¹⁶²Şekercioğlu, s.iii.

¹⁶³Sanır, s.v-vi.

¹⁶⁴Nilgün Özdemir, *Sınıfında Kaynaştırma Öğrencisi Olan ve Olmayan İlköğretim Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008, s.v.

uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin olması tükenmişlik düzeylerini arttırırken, öğretmenlerin öz yeterlilik algılarının çoğalması tükenmişlik düzeylerini azaltmaktadır.

Battal¹⁶⁵ 2007'deki "Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi" adlı araştırmasını, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik donanımını belirlemek ve değerlendirmek amacıyla yapmıştır. Uşak ilindeki 23 ilköğretim okulunda görevli 285 tane sınıf öğretmenine ve 104 tane branş öğretmenine anket uygulanarak bu araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, sınıf ve branş öğretmenleri kaynaştırma eğitimi uygulamasında yetkin olduklarını belirtmişlerdir. Fakat araştırmaya göre öğretmenlerin bu uygulamayla alakalı bazı ilkeleri tam olarak bilmedikleri ortaya çıkmıştır.

Güven ve Uyanık Balat¹⁶⁶ 2006 yılındaki "Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Rehber Öğretmenler ve Rehberlik Araştırma Merkezi Çalışanlarının Görüşleri" adlı çalışmalarında, kaynaştırma öğrencilerinin bulunduğu ilköğretim okullarında görevli 138 tane rehber öğretmen ile Rehberlik Araştırma Merkezleri'nde (RAM) görev alan 79 tane çalışanın, kaynaştırma eğitime yönelik düşüncelerini araştırmışlardır. Araştırmaya katılanlar kaynaştırma eğitimi uygulaması hakkında, kaynaştırma öğrencilerinin gereksinimlerini bilme noktasında ve bu öğrencilerin ailelerini bilgilendirmede yetersizlik hissetmektedirler. Araştırmaya katılanlar kaynaştırma eğitiminin şuan ki uygulama sürecinin ihtiyaçlara cevap vermediğini düşünmektedirler.

Gürgür¹⁶⁷ 2005 yılındaki "Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı İlköğretim Sınıfında İşbirliği ile Öğretim Yaklaşımının İncelenmesi" adlı çalışmasını, işbirlikli öğretim modelini kaynaştırma eğitiminin uygulandığı sınıflarda incelemek amacıyla yapmıştır. Çalışma 1 tane sınıf öğretmenin, 2 tane kaynaştırma öğrencisinin ve normal gelişim gösteren 35 tane öğrencinin katılımıyla sınıf ortamında gözlem ve

¹⁶⁵Battal, s.v-vi.

¹⁶⁶Yıldız Güven ve Gülden Uyanık Balat, "Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Rehber Öğretmenler ve Rehberlik Araştırma Merkezi Çalışanlarının Görüşleri", *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2006, S.24, s.95-108.

¹⁶⁷Hasan Gürgür, *Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı İlköğretim Sınıfında İşbirliği ile Öğretim Yaklaşımının İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2005, s.iii-iv.

kayıt yapılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma bulgularına göre, işbirlikli öğretim modeli, katılımcı her iki öğrenci grubunun becerilerini geliştirmelerine fayda sağlamıştır.

Orel, Zerey ve Töret¹⁶⁸ 2004 yılına ait “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi” adlı araştırmalarında, aday öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine dönük algılarını, kaynaştırma dersini alıp/almama durumuna göre incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya 2004-2005 yıllarında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Lisans Programına devam etmekte olan 88 tane 4. sınıf öğrencisi katılmıştır. Katılımcılara “Bilgi Formu” ve “Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırmaya göre, kaynaştırma dersi almak, aday öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine dönük algılarını pozitif şekilde etkilemiştir.

Kargın, Acarlar ve Sucuoğlu'nun¹⁶⁹ 2003 yılındaki “Öğretmen Yönetici ve Anne Babaların Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi” adlı araştırmaları, kaynaştırma eğitiminin hâlihazırdaki vaziyetini tespit etmek için 2566 kişinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 907 tanesi sınıf öğretmeni, 519 tanesi okul yöneticisi ve 1140 tanesi kaynaştırma öğrenci velileri olup katılımcı gruba, “Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Durum Saptama Anketi” uygulanmıştır. Araştırmaya göre, Türkiye’de kaynaştırma eğitimi konusunda yaşanan epeyce sorun bulunmakla birlikte fiziki şartların da yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, katılımcı grubun kaynaştırma eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

¹⁶⁸Orel, Zerey ve Töret, s.23-24.

¹⁶⁹Kargın, Acarlar ve Sucuoğlu, s.55.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçlarının geliştirilmesi ve uygulanması ile verilerin analizi aşamalarında yapılan çalışmalar yer almaktadır.

III. 1. Araştırmanın Modeli

Araştırmalar yapılırken genellikle nitel ve nicel olmak üzere iki model kullanılmaktadır. Nicel araştırma modeli, herhangi bir kuramı sınamak amacıyla, ortaya konulan problem durumunun sayısal veriler üzerinden istatistiksel analizler yapılmak suretiyle araştırılabilmesidir.¹⁷⁰ Nicel araştırma modeli, “nedir” şeklindeki araştırma sorularının cevaplanabilmesini sağlarken aynı zamanda problemin “ne” olduğuna dair genel durumu ortaya koymaktadır.¹⁷¹ Bu araştırmada nicel araştırma modeli kullanılmış olup bu modelin kullanılma sebebi, “katılımcıların kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşleri nelerdir?” sorularının yanıtlarının bulunmasına yardımcı olmasıdır. Nicel araştırma modelleri, tarama ve deneme modelleri olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Tarama modeli yaklaşımlarında, yaşanılmış veya yaşanan bir olayı olduğu gibi sunabilmek amacı güdüldüğü için bu olay ve onu ilgilendiren diğer durumlar veya kişiler kendi şartları içerisinde ele alınıp araştırılır.¹⁷² Tarama modeli yaklaşımları genel, tekil, ilişkisel ve örnek olay tarama modelleri diye 4 gruba ayrılır.¹⁷³ Bu araştırmada katılımcıların kaynaştırma eğitimine yönelik görüşleri tekil tarama modeli ile tespit edilmiştir. Tekil tarama modelinde, araştırmaya konu olan

¹⁷⁰Dobbin ve Gatowski, 1999, Akt:Remzi Y. Kıncal, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 1.b.s., Ankara 2010, s.50.

¹⁷¹Punch, 2013, Akt:Turgut Uslu, *Üniversite Öğrencilerinin Liderlik, Akademik Özyeterlik ve Okula Yabancılaşma Alguları (Erzincan Üniversitesi Örneği)*, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Malatya 2018, s.84.

¹⁷²Krathwohl, 1993, Akt:Kıncal, 2010, s.109.

¹⁷³Kıncal, 2010, s.105.

olaya, kişiye, kuruma vb. ait parametreler tek tek değerlendirilerek betimlenir.¹⁷⁴ Bu çalışmaya katılan her üç grubun (kaynaştırma öğrenci velileri, yöneticiler ve öğretmenler) görüşleri frekans ve yüzdeler sunularak olduğu gibi betimlenmiştir.

III. 2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunun oluşturulmasında, ölçüt örneklem yaklaşımı benimsenmiştir. Ölçüt örneklem yaklaşımında, araştırmacı tarafından belli kıstasların dikkate alınması yoluyla çalışmanın örneklem grubunun belirlenmesi amaçlanmaktadır.¹⁷⁵ Araştırmacı tarafından mevcut çalışmaya katılan veliler belirlenirken, kaynaştırma eğitimine devam eden çocuğunun olması, yöneticiler belirlenirken görev yaptığı okulda eğitim alan kaynaştırma öğrencisi olması ve öğretmenler belirlenirken de sınıfında en az bir tane kaynaştırma öğrencisi olması kıstas olarak alınmıştır. Buna göre, çalışma grubunu Sivas'ın Suşehri, Akıncılar ve Gölova ilçe merkezlerinde kaynaştırma öğrencilerinin eğitim aldığı ilk ve ortaokullardaki 37 tane kaynaştırma öğrenci velisi, 33 tane okul yöneticisi ve 55 tane öğretmen oluşturmaktadır. Çalışmanın yapıldığı dönemlerde araştırmacı Suşehri'nde görev yapmaktaydı. Suşehri'nden diğer iki ilçeye ulaşım kolay sağlanabildiğinden çalışma grubu bu üç ilçeden belirlenmiştir. Çalışma grubundaki katılımcılara ait kişisel bilgiler **Tablo 1**, **Tablo 2** ve **Tablo 3**'te yer almaktadır.

Tablo 1
Velilerin Kişisel Bilgileri

Değişken	Grup	f	%
Eğitim durumunuz	Hiç yok	10	27.0
	İlkokul mezunu	19	51.4
	Ortaokul mezunu ve üzeri	8	21.6
Çalışma durumunuz	Çalışıyor	7	18.9
	Çalışmıyor	30	81.1
Ailede başka özel gereksinimli çocuk olma durumu	Evet	13	35.1
	Hayır	24	64.9
Toplam		37	100.0

¹⁷⁴Karasar, 2005, Akt:Kıncal, 2010, s.110.

¹⁷⁵Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 6.b.s., 2006, s.112.

Tablo 1'e göre, araştırmaya 37 tane kaynaştırma öğrencisinin velisi katılmıştır. Bu velilerin 10 tanesi herhangi bir eğitim kurumundan mezun değilken, 19 tanesi ilkokuldan ve 8 tanesi de ortaokuldan veya daha üst eğitim kurumundan mezun olmuştur. Velilerden 30 tanesi herhangi bir işte çalışmazken, 7 tanesi düzenli bir işte çalışmaktadır. Ayrıca 13 velinin kaynaştırma öğrencisi dışında başka özel gereksinimli çocuğu daha bulunurken, 24 tanesinin yalnız bir tane özel gereksinimli çocuğu bulunmaktadır. Araştırmaya katılan velilerin, eğitim durumunun düşük olması ve düzenli bir işte çalışma durumunun kısıtlı olmasından dolayı, bu velilerin çoğunluğunun alt eğitim ve sosyo-ekonomik sınıfın üyeleri olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2
Yöneticilerin Kişisel Bilgileri

Değişken	Grup	f	%
Cinsiyet	Erkek	26	8.8
	Kadın	7	1.2
Okuldaki görevi	Müdür	15	5.5
	Müdür yardımcısı ve müdür başyardımcısı	18	4.5
Kıdem	1-7 yıl	17	1.5
	8 ve üzeri yıl	16	8.5
Toplam		33	100.0

Tablo 2'ye göre, araştırmaya, görevli olduğu okulda kaynaştırma öğrencisi eğitim gören 26 tane erkek ve 7 tane kadın olmak üzere toplam 33 yönetici katılmıştır. Yöneticilerin 15'i müdür iken 18'i müdür yardımcısı veya müdür başyardımcısı olarak görev yapmaktadır. Ayrıca 17 yöneticinin, yöneticilikteki kıdemi 7 yıl veya daha azken, 16 yöneticinin, yöneticilikteki kıdemi 8 yıl veya üzeridir.

Tablo 3
Öğretmenlerin Kişisel Bilgileri

Değişken	Grup	f	%
Cinsiyet	Erkek	28	50.9
	Kadın	27	49.1
Branş	Sınıf öğretmeni	34	61.8
	Branş öğretmeni	21	38.2
Kıdem	1-7 yıl	43	78.2
	8 ve üzeri yıl	12	21.8
Toplam		55	100.0

Tablo 3'e göre, araştırmaya kaynaştırma öğrencisi bulunan 28 tane erkek ve 27 tane kadın olmak üzere toplam 55 öğretmen katılmıştır. Bu öğretmenlerin 34 tanesi sınıf öğretmeni iken, 21 tanesi çeşitli branşlardaki öğretmenlerdir. Ayrıca 43 öğretmenin kıdemi 7 yıl veya daha azken, 12 öğretmenin kıdemi 8 yıl veya üzeridir.

III. 3. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Araştırmada, kaynaştırma eğitimi ile alakalı velilerin, yöneticilerin ve öğretmenlerin görüşlerine ulaşabilmek için araştırmacı tarafından geliştirilen, “Veli Anket Formu (VAF)”¹⁷⁶ “Yönetici Anket Formu (YAF)”¹⁷⁷ ve “Öğretmen Anket Formu (ÖAF)”¹⁷⁸ olmak üzere üç ayrı anket kullanılmıştır. Anketlerde, kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerin belirtildiği 5’li likert tipi bir derecelendirme kullanılıp, “Çok Az” seçeneği 1, “Az” seçeneği 2, “Orta” seçeneği 3, “İyi” seçeneği 4 ve “Çok İyi” seçeneği 5 puan olarak belirlenmiştir.

Her üç anketin hazırlanması süreci, alanda yapılmış benzer araştırmaların ve alandaki özel eğitimle ve kaynaştırma eğitimiyle alakalı kitapların ayrıntılı şekilde incelenmesi sonucunda elde edilen bilgiler ışığında, taslak anket maddelerinin oluşturulmasıyla başlamıştır. Taslak anketlerin kapsam geçerliliğine ilişkin olarak akademisyen görüşlerine başvurulmuştur. Bu amaçla görüşlerinden yararlanılan akademisyenler: Erzincan Üniversitesinden Prof. Dr. Mehmet ÖZBAş ve Prof. Dr. Hüseyin Hüsnü BAHAR’dır. Ön uygulama kapsamında anket sorularına ilişkin 3 tane kaynaştırma öğrenci velisinin, 4 tane okul yöneticisinin ve 5 öğretmenin görüşlerine başvurulmuştur. Akademisyenlerin görüşleri ile kaynaştırma öğrenci velilerinin, yöneticilerin ve öğretmenlerin görüşleri birlikte değerlendirilip bu doğrultuda, araştırma konusunu kapsamayan ve aralarında benzerlik taşıyan maddeler anketlerden çıkarılmıştır. Böylelikle, VAF’taki madde sayısı 30’dan 19’a, YAF’taki madde sayısı 32’den 23’e, ÖAF’taki madde sayısı 33’ten 23’e indirilmiştir.

¹⁷⁶ Ek-1

¹⁷⁷ Ek-2

¹⁷⁸ Ek-3

Anketler, bölümlere ayrılmadan, kişisel bilgilerle başlayıp kaynaştırma eğitimi ile ilgili sorularla devam etmiştir. Fakat uygulama sonrası araştırmacı tarafından verilerin analizinin daha düzenli yapılabilmesi için sorular her bir anket için ayrı ayrı bölümlendirilmiştir. Buna göre, anketlerin analizler sırasında bölümlendirilmesi **Tablo 4**'te yer almaktadır.

Tablo 4
Anket Sorularının Bölümlendirilmesi ve Soru Sayıları

Bölümler/Anketler	Kişisel Bilgiler	Kaynaştırma Eğitiminde Kendi İle İlgili Sorular		Kaynaştırma Öğrenci Velileri İle İlgili Sorular	Yöneticilerle İlgili Sorular	Öğretmenlerle İlgili Sorular	Kaynaştırma Öğrencileri İle İlgili Sorular	Toplam
		1.Kısım	2.Kısım					
VAF	3	6	1	-	2	4	3	9
YAF	3	8	3	3	-	3	3	3
ÖAF	7	7	1	3	2	-	3	3

Tablo 4'e göre, VAF'ta, velilerin kişisel bilgilerine ait 3 soru, kaynaştırma eğitimi ile ilgili kendi görüşlerinin yer aldığı 1. kısımda 6 soru, 2. kısımda 1 soru yer almaktadır. Ayrıca, velilerin gözünden kaynaştırma eğitiminde yöneticilerle ilgili 2 soru, öğretmenlerle ilgili 4 soru ve kaynaştırma eğitimi alan çocuğuyla ilgili 3 soru bulunmaktadır.

Tablo 4'e göre, YAF'ta, yöneticilerin kişisel bilgilerine ait 3 soru, kaynaştırma eğitimi ile ilgili kendi görüşlerinin yer aldığı 1. kısımda 8 soru, 2. kısımda 3 soru yer almaktadır. Ayrıca, yöneticilerin gözünden kaynaştırma eğitiminde öğretmenlerle ilgili 3 soru, kaynaştırma öğrenci velileriyle ilgili 3 soru ve kaynaştırma öğrencileriyle ilgili 3 soru bulunmaktadır.

Tablo 4'e göre, ÖAF'ta, öğretmenlerin kişisel bilgilerine ait 7 soru, kaynaştırma eğitimi ile ilgili kendi görüşlerinin yer aldığı 1. kısımda 7 soru, 2. kısımda 1 soru yer almaktadır. Ayrıca, öğretmenlerin gözünden kaynaştırma eğitiminde, kaynaştırma öğrenci velileriyle ilgili 3 soru, yöneticilerle ilgili 2 soru ve kaynaştırma öğrencileriyle ilgili 3 soru bulunmaktadır.

III. 4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Araştırmacının anketleri uygulamasında, Suşehri Belediyesi, Suşehri İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Suşehri Rehberlik ve Araştırma Merkezi, kaynaştırma öğrencilerinin eğitim gördüğü Suşehri İlk ve Ortaokulları, Gölova İlk ve Ortaokulları ve Akıncılar İlk ve Ortaokulları ile kaynaştırma öğrenci velileri destek olmuştur.

Araştırmada yer alacak ilk ve ortaokulların adreslerine Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) resmi sitesinden ulaşılmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için Sivas Valiliği'nden alınan izin sayesinde Suşehri, Gölova ve Akıncılar ilçe merkezlerindeki kaynaştırma öğrencilerine, Suşehri Rehberlik ve Araştırma Merkezi aracılığıyla ve ilçelerin mahalle, cadde, sokak isimlerine Suşehri Belediyesi aracılığıyla ulaşılmıştır. Elde edilen bu bilgiler ışığında, ilçe merkezlerindeki kaynaştırma öğrencilerinin okullarına gidilerek, okul yöneticileri ve öğretmenlerine gerekli resmi açıklamalar yapıp, hazırlanan anketler doldurulmaları için verilmiştir. Anketler doldurulana kadar, araştırmacı okuldan ayrılmamış ve birinci elden uygulamasını gerçekleştirmiştir. Kaynaştırma öğrenci velileri evlerinde ziyaret edilerek, gerekli resmi açıklamalar yapıp hazırlanan anket formu doldurulması için verilmiştir. Araştırmacı, uygulama bitene kadar kaynaştırma öğrencisinin evinden ayrılmamış, doldurulan anketleri bizzat kendisi toplamıştır. Çalışmaya katılmak, gönüllük esasına dayanmakta olup bilgisine başvurulmuş hiçbir yönetici, öğretmen ve veli, araştırmacıyı geri çevirmemiş ve hepsi çalışmaya katılmışlardır.

III. 5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 17 paket programı kullanılmıştır. Betimsel istatistik, herhangi bir çalışmadaki katılımcı gruba ya da araştırmaya konu olan nesnelere ait verilerin özelliklerini frekans, yüzde gibi değerleri kullanarak açıklamayı sağlamaktadır.¹⁷⁹ Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemesi yapıp araştırmaya katılanlara ait kişisel bilgiler, betimsel istatistiksel

¹⁷⁹Şener Büyüköztürk, *Veri Analizi El Kitabı*, 20.b.s., Ankara 2014, s.5.

tekniklerden olan frekans ve yüzdeler kullanılarak sunulmuştur. Bu veriler, çalışma grubunu betimlemek amacıyla kullanılmıştır. Bulgular bölümünde ise her bir anket için, araştırmacı tarafından, analizler sırasında ayrı bölümlendirilen sorulara kaynaştırma öğrenci velilerinin, yöneticilerin ve öğretmenlerin katılma düzeyleri; “Çok Az”, “Az”, “Orta”, “İyi” ve “Çok İyi” seçeneklerine verdikleri yanıtlar, frekans ve yüzdeler kullanılarak madde madde betimlenmiştir.

Araştırmalara konu olan problemin farklı yelpazelerden ele alınması, yapılan araştırmayı daha nitelikli kılabilmektedir.¹⁸⁰ Denzin bu süreç için “triangulation” kavramını kullanırken Yıldırım ve Şimşek bu kavramı Türkçeye “çeşitleme” olarak çevirmişlerdir. Denzin¹⁸¹ çeşitlemeyi yöntem, veri, araştırmacı ve kuram çeşitlemesi olarak dört grup şeklinde sınıflandırmıştır. Bu araştırmada veri çeşitlemesi kullanılmıştır. Veri çeşitlemesi, verilerin ayrı gruplardan, çevrelerden ya da ayrı zaman dilimlerinde toplanmasıyla mümkün olabilmektedir.¹⁸² Araştırmacı tarafından hazırlanan anketlerde kaynaştırma eğitime yönelik benzer ve ortak sorular sorulmuş ve anketler kaynaştırma öğrenci velileri, yöneticiler ve öğretmenler olmak üzere 3 gruba uygulanmış ve bu gruplardan elde edilen bulgular yorumlanırken karşılıklı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

¹⁸⁰Patton, 2002, Denzin, 1989, (Akt:Daymon ve Holloway, 2003), Poggenpoel ve Myburgh, 2003, Akt:Kasım Yıldırım, “Nitel Araştırmalarda Niteliği Artırma”, *İlköğretim Online Dergisi*, 2010, Cilt 9, S.1, s.79-92.

¹⁸¹Denzin, 1989, Yıldırım ve Şimşek, 1999, Akt:Abbas Türnüklü, “Eğitimbilim Alanında Aynı Araştırma Sorusunu Yanıtlamak İçin Farklı Araştırma Tekniklerinin Birlikte Kullanılması”, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 2001, Cilt 26, S.120, s.8-13.

¹⁸²Yıldırım, s.88.

IV. BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmaya katılan gruplardan elde edilen bilgilerin, alt problemler ışığında analizleri yapılmak suretiyle tabloları oluşturulmuş ve bu tablolara ait yorumlar birlikte sunulmuştur.

IV. 1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu araştırmanın birinci alt problemi: “İlk ve ortaokullarda kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin velilerinin kaynaştırma eğitimi konusundaki görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme yanıt bulmak amacı ile VAF’tan elde edilen veriler üzerinden betimsel istatistiklerden frekans ve yüzdeler hesaplanmış ve sonuçlar **Tablo 5**, **Tablo 6**, **Tablo 7**, **Tablo 8**, **Tablo 9** ve **Tablo 10**’da bulunmaktadır.

Tablo 5’te araştırmaya katılan velilerin kişisel bilgilerine ait betimsel istatistikler yer almaktadır.

Tablo 5
Velilerin Kişisel Bilgileri

Değişken	Grup	f	%
Eğitim durumunuz	Hiç yok	10	27.0
	İlkokul mezunu	19	51.4
	Ortaokul mezunu ve üzeri	8	21.6
Çalışma durumunuz	Çalışıyor	7	18.9
	Çalışmıyor	30	81.1
Ailede başka özel gereksinimli çocuk olma durumu	Evet	13	35.1
	Hayır	24	64.9
Toplam		37	100.0

Velilerin, eğitim ve çalışma durumuna ait bulgular **Tablo 5**’te yer almaktadır. Buna göre, velilerin eğitim düzeyi ve düzenli bir işte çalışıyor olma durumu göz önüne alındığında; katılımcıların yaklaşık %80’i (n:29) ilkokul veya daha düşük eğitim seviyesine sahip iken, yine benzer olarak katılımcının herhangi bir işte düzenli

olarak çalışmadığı görülmektedir. Alan yazına bakıldığında özel gereksinimli bireye sahip ailelerin sosyo-ekonomik ve eğitim düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Sanır¹⁸³ çalışmasında kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin öğrenmede yaşadıkları problemleri öğretmenlerin ve ailelerin görüşlerine göre değerlendirmiştir. Bu çalışmasına katılan ailelerin %90'ının ilköğretim ve daha düşük eğitim seviyesine sahip olduklarını belirlemiştir. Güldü'nün¹⁸⁴ Sivas ilinde ilköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin öğretmenlerinin ve velilerinin kaynaştırma eğitimi hakkındaki görüşlerini almak amacıyla yaptığı çalışmasına 64 tane veli katılmıştır. Velilerden, annelerin %89'u, babaların %53'ü ilkokul veya daha düşük eğitim seviyesine sahip iken, annelerin %94'ünün gelir getiren herhangi bir işte çalışmayıp, ev hanımı olduğu, babaların da %19'unun herhangi bir işte düzenli olarak çalışmadığı görülmüştür. Bu açıdan değerlendirildiğinde araştırma verilerinin toplandığı katılımcı özellikleri ile daha önce yapılan çalışmalardaki katılımcıların benzer özelliklere sahip olduğu söylenebilir.

Velilerin, başka özel gereksinimli çocuğu olma durumuna ilişkin bulgular **Tablo 5**'te yer almaktadır. Buna göre, araştırmaya katılan velilerin üçte birinden fazlasının (n:13) ikinci bir özel gereksinimli çocuğu bulunmaktadır. Bu durumun sebeplerinden birinin, akraba evliliği olabileceği düşünülmektedir. Şamlı ve arkadaşlarının¹⁸⁵ çalışma bulgularına göre çocuklarda sapaklığa (konjenital anomali) rastlanma yüzdesi, akraba evliliği yapan bireylerin çocuklarında %3.9 iken, akraba dışında biriyle evlilik yapmış bireylerin çocuklarında %1.9 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla akraba evliliklerinin, yetersizliği olan çocukların doğma ihtimalini arttıran sebeplerden biri olduğu söylenebilir. Yine bu gibi durumların ortaya çıkmasında, annenin ileri yaşlarda olması, sağlıksız çevre şartları, sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanamamak ve eğitim düzeyinin düşüklüğü gibi etmenler önemli rol oynamaktadır.¹⁸⁶ Mevcut çalışma ele alındığında, velilerin

¹⁸³Sanır, s.31.

¹⁸⁴Güldü,s.74.

¹⁸⁵Hale Şamlı, Dilek Toprak ve Mustafa Solak, "Akyonkarahisar İlinde Akraba Evlilikleri ve Bunun Doğumsal Anomaliler ile İlişkisi", *Kocatepe Tıp Dergisi*, S.7, 2006, s.69-74.

¹⁸⁶Şaylı, 1982, Akt:Şamlı ve arkadaşları, s.73.

eğitim seviyesinin ve sosyo-ekonomik düzeyinin düşük olması, ailede özel gereksinimli birey olma ihtimalini artıran durumlar olarak düşünölmektedir.

Tablo 6
Velilerin Kendilerine Yönelik Görüşleri-1

Değişken/Grup	Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Kaynaştırma eğitimini bilme düzeyiniz	3	4	5	4	1	37
	62.2	10.8	13.5	10.8	2.7	100.0
Çocuğunuzun sınıf öğretmeni ile iletişim kurma durumunuz	3	3	7	9	5	37
	35.1	8.1	18.9	24.3	13.5	100.0
Bireyselleştirilmiş eğitim programı toplantılarına katılma durumunuz	22	10	1	3	1	37
	59.5	27.0	2.7	8.1	2.7	100.0
Kaynaştırma öğrencilerinin ayrı sınıfta eğitim almalarının gereklilik durumu	10	15	2	4	6	37
	27.0	40.5	5.4	10.8	16.2	100.0
Çocuğunuzun aldığı kaynaştırma eğitiminden memnuniyet düzeyiniz	5	4	11	13	4	37
	13.5	10.8	29.7	35.1	10.8	100.0
Çocuğunuzun kaynaştırma eğitimi dışında başka bir yerden destek eğitim alma durumu	Evet	Hayır				
	32	5				37
	86.5	13.5				100.0

Velilerin kaynaştırma eğitimine yönelik bilgi düzeyleri, çocuğunun sınıf öğretmeni ile iletişim düzeyi, bireyselleştirilmiş eğitim toplantılarına katılma durumu ve çocuğunun aldığı kaynaştırma eğitiminden memnuniyet düzeyleri gibi bilgiler **Tablo 6**'da yer almakta olup bu bulgular birlikte değerlendirilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan velilerin yaklaşık dörtte üçünün (n:27) kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgi düzeyi "Az" ya da "Çok Az"dır. Velilerin yarısından fazlası "Orta", "İyi" ve "Çok İyi" düzeyde sınıf öğretmeni ile iletişim kurarken, bu iletişimin büyük çoğunluğunun çocuğun eğitimi ile ilgili olmadığı düşünölmektedir. Çünkü araştırmaya katılan velilerin %80'inden fazlasının bireyselleştirilmiş eğitim programı toplantılarına "Az" ya da "Çok Az" düzeyde katıldıkları görölmektedir. Hâlbuki bireyselleştirilmiş eğitim programı toplantıları çocuğun gelişimini somut olarak takip edebilme imkânı sağlamaktayken, veliler bu toplantılara katılma konusunda gerekli hassasiyeti göstermemektedirler. Ailelerin özel gereksinimli çocuğunun eğitimine katılma durumunu inceleyen araştırmalarda, eğitim seviyesinin aile katılımını etkileyen önemli bir değişken olduğu tespit edilmiştir.¹⁸⁷ Buna göre, kendi eğitim düzeyi ile ilgili gerekli aşamaları kat edememiş velilerin, çocuklarının eğitimi ile

¹⁸⁷Cone ve arkadaşları, 1985, Sucuoğlu, 1991, Sucuoğlu ve arkadaşları, 1994, Akt:Sucuoğlu, 1996, s.26.

yeterince ilgilenmemesi de beklenebilecek bir durumdur. Mevcut araştırmaya katılan velilerin bu ilgisiz tutumlarına karşılık, velilerin yaklaşık %75'i, çocuklarına sunulan kaynaştırma eğitiminden “Orta” ve daha üst düzeylerde memnundur. Güldü'nün¹⁸⁸ çalışmasına katılan 64 veliden 50'si kaynaştırma eğitiminden memnunken, 14'ünün memnun olmadığı belirlenmiş olup bu durumun mevcut araştırmanın bulgularıyla benzerdir. Burada önemli bir çelişki bulunmaktadır ki velilerin büyük çoğunluğunun bihaber oldukları kaynaştırma eğitiminden yine velilerin büyük çoğunluğu memnundur. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan velilerin karar verme sürecinde anlık düşünüp yeterince veriye dayalı olarak sonuçlara ulaşmadığı ve belirli ölçütlere uygun olarak karar vermediği düşünölmektedir. Buna göre, araştırmaya katılan velilerin eğitim düzeylerinin düşüklüğünün onların eleştirel düşünme becerilerinin gelişmemesiyle bağlantılı olduğu söylenebilir (Bakınız **Tablo 5-Velilerin eğitim durumu**). Çünkü eleştirel düşünme becerisine sahip olmayan bireyler, mevcut bulgulardan ziyade algıya dayalı olarak karar verirler. Bu durum Öztürk ve Ulusoy'un¹⁸⁹ çalışması ile koşutluk göstermekte olup bu çalışmaya göre, eleştirel düşünme puan ortalamaları lisans öğrencilerinin “düşük” seviyede iken yüksek lisans öğrencilerinin “orta” seviyede olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmaya göre lisans düzeyinde bile “düşük” seviyede olan eleştirel düşünme becerisinin çoğunluğu ilkokul ya da daha az eğitim düzeyine sahip bireylerde çok düşük seviyede olması beklenebilecek bir durumdur.

Velilerin, kaynaştırma öğrencilerinin ayrı sınıfta eğitim almalarının gereklilik durumuna ilişkin görüşleri **Tablo 6**'da yer almaktadır. Buna göre, 25 veli kaynaştırma eğitimi alan çocuklarının ayrı sınıfta eğitim almalarını “Çok Az” ve “Az” düzeyinde gerekli görmüşlerdir. Alan yazında yapılmış çalışmalara göre farklı gelişim gösteren çocukların normal gelişim gösteren yaşlılarıyla aynı sınıfta eğitim almaları, farklı gelişim gösteren çocukların akademik gelişimlerine olumlu katkı sağlamaktadır.¹⁹⁰ Dolayısıyla velilerin büyük çoğunluğunun, kaynaştırma eğitiminin

¹⁸⁸Güldü, s.87.

¹⁸⁹Nezaket Öztürk ve Hatice Ulusoy, “Lisans ve Yüksek Lisans Hemşirelik Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeyleri ve Eleştirel Düşünmeyi Etkileyen Faktörler”, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi*, 2008, Cilt 1, S.1, s.15-25.

¹⁹⁰Baker ve Zigmond, 1995, Freeman ve Alkin, 2000, Akt:İlgar, s.316.

faedahlarının farkına vardığı düşünölmekte olup, kaynaştırma eğitimi alan çocuklarının ayrı sınıflarda değil, akranlarıyla birlikte eğitim almalarını istemeleri haklı bir istek olarak görölebilir.

Velilerin, kaynaştırma eğitimi dışında çocuğunun başka bir yerden destek eğitim alma durumuna ilişkin bulgular **Tablo 6**'da verilmiştir. Buna göre, 32 velinin çocuğu kaynaştırma eğitimi dışında başka bir yerden destek eğitimi alırken, 5 çocuk ise, başka yerden destek eğitimi almamaktadır. Dolayısıyla kaynaştırma eğitiminin hâlihazırdaki uygulamasından memnun olan velilerin, uygulamanın yetersiz kaldığını düşünerek, çocuklarına destek eğitim alma ihtiyacı hissettiği ifade edilebilir. Kaynaştırma eğitiminin ek eğitimlerle desteklenmesi, bu eğitimin niteliğini arttırmaktadır.¹⁹¹ Bu bilgiye paralel olarak, 2003-2004 eğitim-öğretim yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Müdürlüğü (OZİDA) ve Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) birlikte kaynaştırma eğitimi uygulamalarının başarısını artırmak amacıyla “Kaynaştırma Öğrencilerine Bireysel Özel Eğitim Destek Hizmetlerinin Sunulması” isimli bir proje hazırlamışlardır. Bu proje uygulandıktan sonra, kaynaştırma öğrencilerinin sosyal ve akademik alanlarda gelişme gösterdikleri tespit edilmiştir.¹⁹² Dolayısıyla kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin durumuna göre, başka yerden destek eğitim almasının, kaynaştırma eğitiminden elde edilecek başarıya katkı sunabileceği düşünölmektedir.

Tablo 7
Velilerin Kendilerine Yönelik Görüşleri-2

Değişken	f	%
Kaynaştırma eğitimi ile çocuğumun kapasitesini kullanmasını istiyorum	14	7.8
Kaynaştırma eğitimi ile çocuğumun özel yeteneğini(resim, müzik vb.) keşfetmesini/geliştirmesini istiyorum	6	16.2
Kaynaştırma eğitimi ile çocuğumun kendine güveninin gelmesini istiyorum	25	67.6
Kaynaştırma eğitimi ile çocuğumun mutlu ve başarılı olmasını istiyorum	34	91.9

*Araştırmaya 37 veli katılmıştır.

¹⁹¹Baker ve Zigmond, 1995, Akt:Gürgür, Kış ve Akçamete, s.697.

¹⁹²Gürgür, Kış ve Akçamete, s.691-692.

Velilerin, kaynaştırma eğitimine yönelik beklentilerine ilişkin bulgular **Tablo 7**'de görülmektedir. Buna göre, kaynaştırma eğitiminden beklentiler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, velilerin en yüksek beklentisinin, %92 (n:34) ile çocuğunun mutlu ve başarılı olması ve %68 (n:25) ile çocuğunun kendine güven duyması olduğu ifade edilebilir. Buna karşılık araştırmaya katılan velilerin sadece 6 tanesi, kaynaştırma eğitiminden çocuğunun sahip olduğu özel ilgi alanı yeteneğini geliştirmesini beklerken; 14 tanesinin de çocuklarının kendi kapasitelerinin farkına varmasına yardımcı olacağına ilişkin beklentisi bulunmaktadır. Kuz'un¹⁹³ yaptığı çalışmadan elde edilen bulgulara göre, kaynaştırma eğitimindeki çocuklar program sayesinde, sosyal ve eğitimsel yaşamda akranlarıyla birlikte olmakta, kendilerine olan güveni artmakta, benlik değerleri yükselmekte ve diğer akranlarını model aldıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Oysaki mevcut araştırmaya katılan velilerin büyük çoğunluğu, çocuklarının mutlu ve başarılı bireyler olmasını beklerken; bu beklentilerinin özgüven, kendi kapasitelerini anlama gibi yeterliklere bağlı olduğunun farkında değillerdir. Türk milli eğitiminin genel amaçlarında, toplumun tüm fertlerini ilgi, istidat ve kabiliyetlerine göre yetiştirerek, kendilerine en uygun mesleğe sahip olmalarını sağlayabilmek yer almaktadır.¹⁹⁴ Buradan hareketle, hayatta mutlu ve başarılı olmanın; kendi kapasitesini bilme, özel yeteneklerinin farkında olma, özgüven gibi etmenlere bağlı olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan velilerin de beklentisinin bu yönde olması beklenebilecek bir durumdur. Bu bulgulardan hareketle, araştırmaya katılan velilerin kaynaştırma eğitiminin faydalarını yeterince bilmedikleri ve kaynaştırma eğitimini sadece yüzeysel değerlendirdikleri söylenebilir. Bunun en büyük sebebi araştırmaya katılan velilerin eğitim düzeyinin düşük olması olabilir.

Tablo 6 ve **Tablo 7** birlikte ele alındığında birbiri ile koşutluk göstermeyen durumların olduğu göze çarpmaktadır. Bu iki tablonun bulgularına göre, yüksek beklenti içinde oldukları kaynaştırma eğitimini, araştırmaya katılan 37 veliden 23'ü tam olarak bilememekte olup sadece 1'i "Çok İyi" düzeyde bilmektedir. Velilerin %62'sinin (n:23), çocuğunun sınıf öğretmeni ile "Çok Az", "Az" ve "Orta"

¹⁹³Kuz, 2001, Akt:Doğan, s.42.

¹⁹⁴Kıncal, 2009, s.24.

düzeylede iletişim kurdukları görölmektedir. Ayrıca bireyselleştirilmiş eğitim programı toplantılarına %90 (n:33) oranla “Çok Az”, “Az” ve “Orta” düzeylede katılımın sağlandığı belirlenmiş olup velilerin bu toplantılar için gerekli hassasiyeti göstermediği ifade edilebilir. Fakat diğer taraftan velilerin hemen hemen hepsinin kaynaştırma eğitiminden beklentisi çocuğunun mutlu olmasıdır. Dolayısıyla velilerin davranışları ile beklentileri arasında tutarsızlık bulunmaktadır. Bunun nedeni, uygun davranışın sergilenebilmesi ancak o davranışa ait koşulların iyi biliniyor olması ile mümkündür.¹⁹⁵ Buna göre, velilerin kaynaştırma eğitimi konusundaki bilgi eksikliği (Bakınız **Tablo 6**-Kaynaştırma eğitimini bilme düzeyi) ve genel eğitim düzeylerinin düşüklüğü, onların çocuklarına karşı nasıl davranmaları gerektiğini bilememelerine neden olmuş olabilir.

Tablo 8
Velilerin Yöneticilere Yönelik Görüşleri

Değişken/Grup	Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Okul yönetiminin çocuğunuza yardımcı olma düzeyi	10	8	5	10	4	37
	27.0	21.6	13.5	27.0	10.8	100.0
Okul yönetiminin kaynaştırma öğrencilerini sınıflara eşit olarak dağıtma durumu	1			35	1	37
	2.7			94.6	2.7	100.0

Velilerin, okul yönetiminin çocuğuna yardımcı olma ve kaynaştırma öğrencilerini sınıflara eşit olarak dağıtma durumuna ilişkin görüşlerine ait bulgular **Tablo 8**'de yer almaktadır. Buna göre velilerin %62'si kaynaştırma eğitimi alan çocuklarına, okul yönetiminin “Orta” ya da daha alt düzeylerde yardımcı olduğunu düşünüyor. Araştırmaya katılan 37 veliden 36'sı ise okul yönetiminin kaynaştırma öğrencilerini sınıflara “İyi” ya da “Çok İyi” düzeyde eşit olarak dağıttığını düşünümektedir. Bu iki bulgu birlikte ele alındığında, araştırmaya katılan velilerin okuldan beklentilerinin çok da belirgin olmadığı söylenebilir. Çünkü araştırmaya katılan veliler bir memnuniyetsizlik bulunduğunu belirtmelerine karşılık, okulun eşit

¹⁹⁵Fishbein ve Middelstadt, 1989, Akt:Sinan Erten, “Planlanmış Davranış Teorisi ile Uygulamalı Öğretim Metodu”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2002, Cilt 19, S.2, s.217-233.

olarak davrandığını ifade etmektedirler. Özbaş ve Badavan'ın¹⁹⁶ çalışmasında, velilerin okullarla etkili iletişim sağlayamadıkları belirlenmiştir. Bu durum, velilere çocuğunun eğitimine katılabilmesi için gerekli yönlendirmelerin okul yönetimince yeterli düzeyde yapılamamasından kaynaklanmaktadır. Diğer yandan, mevcut çalışmada çocuğunun durumunu öğrenmek amacıyla bile toplantıya katılımın “Çok Az” olduğu **Tablo 6**'ya göre bilindiği için, velilerin okul yönetimi için yaptığı değerlendirmenin ne kadar gerçeği yansıttığı tartışmaya açıktır. Ayrıca velilerin kendi üzerine düşen işleri tam olarak yerine getirmeyip, okul yönetimi ve öğretmenlerin uygulamada eksik yaptığı işleri görerek, sorumluluk almaktan kaçındıkları söylenebilir. Ailelerin eğitim seviyesi, gelir düzeyi, sahip oldukları çocuk sayısı, yaşadıkları çevre vb. gibi etkenler çocuklarının akademik başarısını ve gelecekteki durumlarını etkilemektedir.¹⁹⁷ Dolayısıyla mevcut çalışmadaki veliler öncelikle kendilerini ilgilendiren bu etkenlerle alakalı gerekli iyileştirici atılımları yapmak yerine, daha kolay bir yol olan okul yönetimi ve öğretmenlerden fazlaca beklenti içine girmeyi tercih etmiş olabilirler.

Tablo 9
Velilerin Öğretmenlere Yönelik Görüşleri

Değişken/Grup	Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Sınıf öğretmeninin, kaynaştırma eğitimi alan çocuğunuz ile ilgilenme düzeyi	9 24.3	3 8.1	5 13.5	17 45.9	3 8.1	37 100.0
Sınıf öğretmeninin sizi, kaynaştırma eğitimine yönelik bilgilendirme düzeyi	14 37.8	6 16.2	4 10.8	11 29.7	2 5.4	37 100.0
Bireyselleştirilmiş eğitim programı için okulda toplantı yapılma durumu	22 59.5	9 24.3	1 2.7	4 10.8	1 2.7	37 100.0
Okul rehber öğretmeninin, kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerini takip etme düzeyi	17 45.9	7 18.9	3 8.1	8 21.6	2 5.4	37 100.0

Velilerin, kaynaştırma eğitimi alan çocuğu ile sınıf öğretmeninin ilgilenme düzeyine ilişkin görüşlerine ait bulgular **Tablo 9**'da yer almaktadır. Buna göre,

¹⁹⁶Mehmet Özbaş ve Yusuf Badavan, “İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okul-Aile İlişkileri Konusunda Yapmaları Gereken ve Yapmakta Oldukları İşler”, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 2009, Cilt 34, S.154, s.69-81.

¹⁹⁷Cemil Çiftçi ve Atalay Çağlar, “Ailelerin Sosyo-Ekonomik Özelliklerinin Öğrenci Başarısı Üzerindeki Etkisi: Fakirlik Kader Midir?”, *International Journal of Human Sciences*, 2014, Cilt 11, S.2, s.155-175.

araştırmaya katılan velilerin çoğu (n:20), sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi alan çocuklarıyla “İyi” ya da “Çok İyi” düzeyde ilgilendiklerini ifade etmektedirler. Buna karşılık katılımcı velilerin yaklaşık üçte biri (n:12) sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi alan öğrencileri ile “Az” ya da “Çok Az” düzeyde ilgilendiğini ifade etmektedirler. Burada öğretmen ilgisinin yeterince fazla olmamasının bir sebebi öğretmenlerin, kaynaştırma öğrencilerinin durumundan dolayı, onlarla ilgilenirken hem fiziksel hem de zihinsel yönden zorlanmaları olabilir. Nitekim Kara'nın¹⁹⁸ yaptığı çalışma da elde ettiği bulgulardan ulaşılan sonuca göre, sınıf öğretmenlerinin önemli bir kısmı getirdiği iş yükü sebebi ile kaynaştırma eğitimi öğrencileri ile çalışmayı istememektedir. Bu tutum, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimini uygulamak konusunda zaman zaman gönülsüz olduklarını gösterebilir. Bir diğer yandan öğretmenler kaynaştırma öğrencileri ile nasıl ilgilenecekleri konusunda lisans eğitimi döneminde yeterince eğitim almamış olabilirler. 1997 yılında yenilenen öğretmen yetiştirme programlarında özel eğitimle ilgili dersler her öğretmen adayına zorunlu olarak okutulmamıştır.¹⁹⁹ Mevcut araştırmada da kıdemi 8 yıl ve üzeri olan yöneticilerin ve öğretmenlerin lisansta özel eğitim ile ilgili bir ders almadıkları düşünülmektedir. 2006 yılında özel eğitim dersi birçok öğretmenlik lisans programında zorunlu olarak okutulmaya başlamıştır.²⁰⁰ Mevcut araştırmada kıdemi 7 yıl ve daha düşük olan yöneticilerin ve öğretmenlerin lisansta bu dersi almış olabileceği düşünülmektedir. Bu dersi almış olmak kaynaştırma eğitimine karşı olumlu tutum geliştirmeye yardımcı olmaktadır. Bu durum Sarı ve Bozgeyikli'nin²⁰¹ çalışma bulgularıyla koşutluk göstermekte olup bu çalışmaya göre, “öğretmen adaylarının yeterlik durumuna” göre özel eğitim dersi alan öğretmenlerin ortalaması 35.19 iken; dersi almayan öğretmen adaylarının ortalamasının 31.03 olduğu belirlenmiştir. “Öğretmen rolleri ve özelliklerine” göre, özel eğitim dersi alan öğretmenlerin ortalaması 37.43 iken; dersi almayan öğretmen adaylarının ortalamasının 35.91 olduğu belirlenmiştir. “Öğrenci özelliklerine” göre, özel eğitim

¹⁹⁸Kara, s.134.

¹⁹⁹Sarı ve Saygın, 2001, Akt:Sarı ve Bozgeyikli, s.199.

²⁰⁰Leyla Küçükahmet, “2006-2007 Öğretim Yılında Uygulanmaya Başlanan Öğretmen Yetiştirme Lisans Programlarının Değerlendirilmesi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2007, Cilt 5, S.2, s.203-218.

²⁰¹Sarı ve Bozgeyikli, s.193.

dersi alan öğretmenlerin ortalaması 48.52 iken; dersi almayan öğretmen adaylarının ortalamasının 46.29 olduğu belirlenmiştir. “Engelli öğrencilerin sınıfa yerleştirilme durumuna” göre, özel eğitim dersi alan öğretmenlerin ortalaması 24.48 iken; dersi almayan öğretmen adaylarının ortalamasının 22.67 olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak özel eğitim dersi alan öğretmen adaylarının her dört faktörde de dersi almayanlara kıyasla daha yüksek puan aldıkları ve öğretmenlik konusunda kendilerini daha yeterli hissettikleri söylenebilir.

Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileri ile yeterince ilgilenmemelerinin bir diğer sebebi de öğretmenlerin kendilerine ilişkin yeterlik algılarının düşük olması olabilir. Kendisini yeterli olarak düşünmeyen öğretmen, kaynaştırma öğrencilerine faydalı olamayacağı düşüncesiyle onlardan uzak durmayı tercih edebilir. Soodak, Podell ve Lehman’ın²⁰² çalışmalarına göre, öğretmenlerin yeterlilik inançları, davranışlarını belirleyen önemli faktörlerden biri olup, düşük yeterlilik inancına sahip öğretmenlerin farklı gelişim gösteren öğrenciyi kabullenme noktasında zorlandıkları belirtilmiştir.

Velilerin, sınıf öğretmeni tarafından, kaynaştırma eğitimine yönelik bilgilendirilme düzeyi **Tablo 9**’da bulunmaktadır. Buna göre, sınıf öğretmenlerinin, katılımcıların yaklaşık üçte birini (n:13) kaynaştırma eğitimi noktasında “İyi” ya da “Çok İyi” düzeyde bilgilendirdikleri ama diğer üçte ikilik kesimi (n:24) ise “Orta” ya da daha az düzeylerde bilgilendirdikleri görülmektedir. Bunun olası nedenlerinden bir tanesi yukarıda da ifade edildiği gibi öğretmenlerin lisans eğitimi düzeyinde kaynaştırma eğitimi ile ilgili aldıkları lisans eğitiminin yetersizliğinden kaynaklı olan bilgi eksikliği olabilir. Öğretmenlerin velileri kaynaştırma eğitimine yönelik yeterli düzeyde bilgilendirememesinin bir diğer sebebi ise kaynaştırma eğitimi ile ilgili hizmet içinde yeterince eğitim alamamaları olabilir. Diğer bir sebep ise günümüzde bilhassa büyük şehirlerin kalabalık nüfusunun etkisiyle sınıf mevcutlarının fazla olması öğretmenlerin sorumluluklarını arttırmakta ve öğretmenin farklı gelişim gösteren öğrenciyle ayrıca ilgilenmesini zorlaştırmaktadır.²⁰³ Bir başka sebep ise velilerin ilgisiz olmaları (Bakınız **Tablo 6**-Toplantıya katılmama) ve bununla birlikte

²⁰²Soodak, Podell ve Lehman, 1998, Akt:Toy, s.45.

²⁰³Kara, s.91.

kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmenlerden çok şey bekliyor olabilmeleridir. Şahin ve Gürler'in²⁰⁴ yaptığı çalışma bulguları bu bilgiyle örtüşmekte olup araştırmalarına katılan 69 sınıf öğretmenin, "aileler engelli öğrencinin eğitimi konusunda öğretmenden çok şey bekler" maddesinin aritmetik ortalaması 4.10 ile "katılıyorum" düzeyinde ve 31 tane destek eğitim odasında görevli öğretmenin aritmetik ortalaması 3.97 ile "katılıyorum" düzeyindedir.

Velilerin, bireyselleştirilmiş eğitim programı için okulda toplantı yapılma durumuna ve okul rehber öğretmenin, kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerini takip etme düzeyine ilişkin görüşlerine ait bulgular **Tablo 9**'da yer almaktadır. Buna göre, katılımcı velilerin sadece beş tanesi okulda "İyi" ya da "Çok İyi" düzeyde kaynaştırma eğitimi ile ilgili toplantı yapıldığını, yani toplantıların yeterli olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca sadece 10 tane veli, okul rehber öğretmenin "İyi" ya da "Çok İyi" düzeyde kaynaştırma öğrencilerinin gelişimini takip ettiğini düşünmektedirler. Bu bulgular **Tablo 6**'daki velilerin kaynaştırma eğitimi ve toplantılar ile ilgili velilerin kendi görüşleri ile birleştirildiğinde, velilerin okuldan beklentilerinin çok fazla olduğunu ama bunları gerçekleştirmek adına çok da bir çaba göstermedikleri söylenebilir. Kaynaştırma öğrencilerine sahip ailelerin çoğunluğunun sosyo-ekonomik durumlarıyla ve eğitim düzeylerinin düşük olması, öncelik olarak fizyolojik ihtiyaçlarını giderme adına çabalamalarına neden olmaktadır. Maslow insan ihtiyaçlarının, fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik, ait olma ve sevme-sevilme ile ego ihtiyaçları olarak hiyerarşik bir yapıda ve zorunlu karşılanması gerekenden lüks sayılabilecek ihtiyaçlara doğru sıralamasını yapmıştır.²⁰⁵ Dolayısıyla düşük geliri kaynaştırma öğrenci velileri hayatlarını sürdürebilmek için gerekli maddi imkânlardan yoksunken bir de farklı gelişim gösteren çocuğunun gereksinimleri nedeniyle maddi olarak daha zorlanmaktalar ve bu konuda yetersiz kalmaktadırlar. Bu durum da velilerin çocuklarının eğitimi için gerekli önemi göstermelerine engel oluyor olabilir.

²⁰⁴Ayfer Şahin ve Buket Gürler, "Destek Eğitim Odasında ve Kaynaştırma Ortamlarında Çalışan Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama Sürecinde Yaşadıkları Güçlüklerin Belirlenmesi", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2018, S.29, s.594-625.

²⁰⁵Özbay, 2004, Akt:Yaşar Özbay ve Serdar Erkan(edt.), *Eğitim Psikolojisi*, 2.b.s., Ankara 2009, s.314.

Tablo 10
Velilerin Öğrencilere Yönelik Görüşleri

Değişken/Grup	Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Çocuğunuzun kaynaştırma eğitimine uyum sağlama düzeyi	6 16.2	2 5.4	8 21.6	16 43.2	5 13.5	37 100.0
Çocuğunuzun kaynaştırma ortamında eğitim almaktan memnuniyet düzeyi	5 13.5	3 8.1	7 18.9	18 48.6	4 10.8	37 100.0
Çocuğunuzun sınıf arkadaşları ile iletişim düzeyi	4 10.8	5 13.5	5 13.5	19 51.4	4 10.8	37 100.0

Kaynaştırma eğitiminin öğrencilere sağladığı faydaların konu edinildiği **Tablo 10**'a göre, kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin sadece 8 tanesinin velisi çocuğunun, kaynaştırma eğitimine “Çok Az” ya da “Az” düzeyde uyum sağladığını ve sunulan kaynaştırma eğitiminden “Çok Az” ya da “Az” düzeyde memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca velilerin %75'inden fazlası (n:28) kaynaştırma eğitimi alan çocuklarının sınıf arkadaşları ile olan iletişiminin “Orta” ya da daha iyi düzeylerde olduğunu ifade etmişlerdir. Bu duruma göre, araştırmaya katılan velilerin dörtte üçünden fazlasının, sunulan kaynaştırma eğitiminin çocukları için faydalı olduğunu düşündükleri söylenebilir. Kaynaştırma eğitimi alan çocuklar, gelişimi normal seyreden akranlarını gözlemleyerek onların davranışlarını modellemektedirler. Birlikte eğitim almaları işbirliği kurmalarını sağlarken aralarındaki iletişimi arttırmakta ve birçok alanda gelişimlerine katkı sağlamaktadır.²⁰⁶ Dolayısıyla kaynaştırma öğrenci velilerinin kaynaştırma eğitiminden memnun olmaları beklenebilecek bir durumdur.

Kaynaştırma öğrenci velilerinin görüşleri bütüncül olarak ele alındığında, araştırmaya katılan kaynaştırma öğrenci velilerinin sosyo-ekonomik ve eğitim yönünden düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Veliler kaynaştırma eğitimini yeterli düzeyde bilmemektedir. Velilerin kaynaştırma eğitiminden beklentilerinin üst düzeyde olduğu durumların, çocuğunun mutlu ve başarılı olması ile özgüveninin artmasını istediği durumlar olduğu görülmüştür. Fakat veliler, bu beklentilerinin bazı yeterliliklere (çocuğun kapasitesini bilme, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirilme vb.) bağlı olduğunun farkında değildir. Ayrıca veliler, öğretmenlerle

²⁰⁶Darıca, 1992, Akt:Ş.O.Güleryüz, s.27.

etkili ve yeterli iletişim sağlayamadıklarını ifade etmektedirler. Bu durumun, yapılan BEP toplantılarına katılım düzeyini azaltan etkenlerden biri olduğu düşünülmektedir. Veliler çocuklarına uygulanan kaynaştırma eğitiminden memnun olmakla beraber destek eğitim alma ihtiyacı hissetmektedirler. Okul yönetiminin çocuklara gerekli yardımı tam olarak sağlayamadığını düşünen veliler, kaynaştırma öğrencilerinin sınıflara eşit olarak dağıtıldığı algısına sahiptirler. Sınıf öğretmenin kaynaştırma öğrencileriyle yeterli düzeyde ilgilendiğini düşünen veliler, kendilerinin öğretmen tarafından kaynaştırma eğitimi konusunda yeterli düzeyde bilgilendirilmediğini, BEP toplantılarının az yapıldığını ve okul rehber öğretmenin çocuklarıyla çok az ilgilendiğini ifade etmişlerdir. Kaynaştırma eğitiminden velilerin geneli memnun görünmekte olup çocuklarının bu eğitime uyum sağladığını, kaynaştırma eğitimi ortamından memnun olduğunu ve sınıf arkadaşlarıyla yeterli düzeyde iletişim kurduğunu düşünmektedirler.

IV. 2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu araştırmanın ikinci alt problemi: “Kaynaştırma eğitiminin uygulandığı ilk ve ortaokullarda görevli olan yöneticilerin, kaynaştırma eğitimi konusundaki görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme yanıt bulmak amacıyla YAF’tan elde edilen veriler üzerinden betimsel istatistiklerden frekans ve yüzdeler hesaplanmış ve sonuçlar **Tablo 11, Tablo 12, Tablo 13, Tablo 14, Tablo 15** ve **Tablo 16**’da bulunmaktadır.

Tablo 11’de araştırmaya katılan yöneticilerin kişisel bilgilerine ait betimsel istatistikler yer almaktadır.

Tablo 11
Yöneticilerin Kişisel Bilgileri

Değişken	Grup	f	%
Cinsiyet	Erkek	26	78.8
	Kadın	7	21.2
Okuldaki görevi	Müdür	15	45.5
	Müdür yardımcısı ve müdür başyardımcısı	18	54.5
Kıdem	1-7 yıl	17	51.5
	8 ve üzeri yıl	16	48.5
Toplam		33	100.0

Araştırmaya toplam 33 okul yöneticisinin katıldığı görülmektedir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin %78.8'i erkek, %21.2'si kadınlardan oluşmaktadır. Dünyadaki pek çok ülkenin eğitim kadrolarının çoğunluğunu kadınlar oluşturmasına karşın okul yöneticiliği görevinde kadınlar küçük bir oranı temsil etmektedirler.²⁰⁷ Türkiye'de ise, tüm okul düzeylerindeki okul yöneticilerinin %2.8'ini, ilköğretim okullarındaki yöneticilerin %5'ini ve müdür yardımcılarının %12'sini kadınlar oluşturmaktadırlar.²⁰⁸ Araştırmaya katılan yöneticilerin cinsiyet açısından dağılımı incelendiğinde, dünyadakine ve ülkemizdekine benzer bir cinsiyet dağılımı olduğu söylenebilir.

Okuldaki görevine göre yöneticilerin %45.5'i müdür, %54.5'i müdür yardımcısı ve müdür başyardımcısı olarak görev yapmaktadır. Yöneticilerden %51.5'inin kıdemi 1-7 yıl arası iken, %48.5'nin kıdemi 8 yıl ve üzeridir. Yöneticilerin, yaklaşık yarısının kıdeminin fazla olması, yani yönetim konusunda tecrübeli olmaları, istenilen bir durumdur. Bandura yönetici öz yeterliliğini, istenilen hedeflere ulaşma noktasında, yöneticinin harekete geçebilme gücü olarak tanımlamakla birlikte geçmişteki tecrübelerin bu gücü beslediğini belirtmiştir.²⁰⁹ Bu açıdan bakıldığında araştırmaya katılan yöneticilerin yaklaşık yarısının 8 yıl ve daha üzeri kıdeme sahip olduğu düşünüldüğünde, bu yöneticilerin okullarda sunulan kaynaştırma eğitimine yeterli düzeyde bilgi sunabileceği söylenebilir. Kıdemi düşük

²⁰⁷Ergün, 1996, Shum and Cheng, 1997, Akt:Niyazi Can, "Okul Yöneticilerinin Yönetimde Cinsiyet Faktörüne İlişkin Görüşleri", *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 2008, Cilt 33, S.147, s.35-41.

²⁰⁸Altınışık, 1995, Akt:Can, 2008, s.37.

²⁰⁹Bandura,1997, Akt:Ayşe Negiş Işık ve Emine Gümüş, "Yönetici Öz-Yeterliliği ve Okul Etkililiği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2017, Cilt 25, S.1, s.419-434.

olan yöneticilerin lisans eğitiminde özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi ile alakalı dersleri almış oldukları varsayılmakta, bu durumda kaynaştırma eğitimine yönelik farkındalık düzeylerini arttırmassından dolayı, kaynaştırma eğitimine yönelik yeterli bilgiyi sunabilecekleri düşünölmektedir.

Tablo 12
Yöneticilerin Kendilerine Yönelik Görüşleri-1

Değişken/Grup	Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Kaynaştırma eğitimini bilme düzeyiniz		4 12.1	11 33.3	15 45.5	3 9.1	33 100.0
Kaynaştırma öğrenci velilerini, kaynaştırma eğitimine yönelik bilgilendirme düzeyiniz		4 12.1	6 18.2	19 57.6	4 12.1	33 100.0
Kaynaştırma öğrencilerinin ayrı sınıfta eğitim almalarının gereklilik durumu	3 9.1	8 24.2	9 27.3	9 27.3	4 12.1	33 100.0
Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği hükümlerinin kaynaştırma öğrencilerinin özelliklerine göre uygulanma düzeyi		4 12.1	13 39.4	15 45.5	1 3.0	33 100.0
Kaynaştırma öğrenci velileri ile iletişim kurma durumunuz		3 9.1	8 24.2	14 42.4	8 24.2	33 100.0
Kaynaştırma eğitiminin gereklilik düzeyi		2 6.1	8 24.2	17 51.5	6 18.2	33 100.0
Sınıfların mevcudunun kaynaştırma eğitimine uygunluk düzeyi	2 6.1	5 15.2	4 12.1	16 48.5	6 18.2	33 100.0
Kaynaştırma öğrencilerini sınıflara eşit olarak dağıtma durumunuz		1 3.0	5 15.2	16 48.5	11 33.3	33 100.0

Yöneticilerin kaynaştırma eğitimine ilişkin bilgi düzeyleri **Tablo 12**'de yer almaktadır. Buna göre, araştırmaya katılan 33 yöneticiden sadece 3'ü kaynaştırma eğitimini "Çok İyi" düzeyde bildiğini ifade ederken, 4'ü "Az" düzeyde ve yaklaşık %80'i de "Orta" ya da "İyi" düzeyde bildiğini belirtmiştir. Bu durum, okullarda sunulan kaynaştırma eğitiminden birinci derecede sorumlu olan okul yöneticilerinin konu ile ilgili yeterince bilgisi olmadığına işaret etmektedir. Kargın ve arkadaşlarının²¹⁰ çalışmasına göre, okul yöneticilerinin çok büyük bir çoğunluğu (%81.6) kaynaştırma eğitimi uygulamaları konusunda eğitim almamışlardır. Aynı çalışmanın katılımcısı olan yöneticileri, kaynaştırma eğitimine yönelik daha fazla bilgi sahibi olmaya gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Gereksinim duyulan

²¹⁰Kargın, Acarlar ve Sucuoğlu, s.61.

bilgi konuları sırasıyla farklı engel grupları (%56.6), fiziksel koşulları uyarlama (%51.3), kaynaştırma konusundaki yasal düzenlemeler (%47.8) ile sınıf öğretmeninin kabulü ve desteği (%45.9) noktalarında yoğunlaşmaktadır. Okul yöneticileri tarafından bilgiye en az gereksinim duyulan konu ise diğer öğrenci velilerini bilgilendirme (%2.7) şeklinde bulunmuştur. Okul yöneticisi, çevreye ve topluma ait okulun hedeflerinin gerçekleşmesini sağlamakla birlikte okulla ilgili diğer kişilerin gereksinimlerine de cevap verebilmelidir. Bu iki süreci dengeleyebilmek yöneticinin öğretimsel liderlik gücünden doğar ve beraberinde başarıyı getirir.²¹¹ Öğretimsel liderlik, eğitimin istenilen hedeflerine ulaşabilmek amacıyla, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrencilerin, ailelerin ve diğer ilgili kişilerin birlikte uyum içinde çalışabilecekleri bir ortamın oluşturulmasıyla mümkündür.²¹² Bu ortamın oluşturulması, yöneticinin koordinasyon gücünden doğmakta olup²¹³ bunu başarmak ise ancak yöneticilerin öğretim liderliği görevini tam olarak üstlenmesi ile mümkündür. Öğretim liderinin, görev yaptığı okulun amaçlarını saptaması, eğitim-öğretim programını yönetebilmesi ve olumlu okul iklimini oluşturabilmesi gerekmektedir.²¹⁴ Bir okul yöneticisinin aynı zamanda “öğretim lideri” rolünü de üstlenmesi gerektiğinden, kaynaştırma eğitimi noktasında okul yöneticilerinin öğretim liderliği rolünü yeterince yerine getiremediği söylenebilir.

Yöneticilerin, kaynaştırma öğrenci velileri ile iletişim kurma ve kaynaştırma öğrenci velilerini, kaynaştırma eğitimine yönelik bilgilendirme düzeyleri **Tablo 12**'de yer almakta olup, bu iki bulgu birlikte değerlendirilmiştir. Okul yöneticilerinden sadece üçü kaynaştırma öğrenci velileri ile “Az” düzeyde iletişim kurarken, geri kalan 30 yönetici “Orta” ya da daha yüksek düzeyde veliler ile etkileşim halindedir. Başarılı okullarda, okul yöneticileri iletişim süreçlerinde aktif

²¹¹Ziya Bursalıoğlu, *Eğitim Yönetiminde Teori ve Uygulama*, 9.b.s., 2010, s.32.

²¹²Mc Evan, 1994, Akt:Esra Aksoy ve Halil Işık, “İlköğretim Okulu Müdürlerinin Öğretim Liderliği Rollerini”, *Türkiye Kırgızistan Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2008, S.19, s.235-249.

²¹³Bursalıoğlu, s.32.

²¹⁴Hallinger ve Murphy, 1987, Akt:Ali İlker Gümüseli, “Okul Müdürlerinin Öğretim Liderliğini Sınırlayan Etkenler”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1996, Cilt 6, S.6, s.201-209.

rol almaktadır.²¹⁵ Buna göre, mevcut araştırmada okul yöneticilerinin, kaynaştırma öğrenci velileri ile etkili iletişim kurduklarını ve okula gelen bu veliler ile ilgilendikleri söylenebilir. Okul yöneticilerinin sadece 4'ünün velileri kaynaştırma eğitimi ile ilgili “Az” düzeyde bilgilendirdiği, geri kalan 29 yöneticinin ise “Orta” ya da daha yüksek düzeyde velileri kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgilendirdiği görölmektedir. Araştırmaya katılan yöneticilerin çoğunluğunun, kaynaştırma öğrenci velilerini kaynaştırma eğitimine yönelik yeterli düzeyde bilgilendirdikleri düşünölmektedir. Bu bulgudan hareketle okul yöneticilerinin velileri sahip oldukları kısıtlı bilgi ile bilgilendirmeye çalıştıkları söylenebilir. **Tablo 12**'de yer alan bulguya göre, okul yöneticilerinin kaynaştırma eğitimi ile alakalı yeterli bilgi sahibi olmadıkları bilindiğinden velileri yanlış yönlendirebilecekleri ihtimali de düşünölmektedir. Okullarda kaynaştırma eğitiminin yeterince başarıya ulaşmamasının sebepleri incelendiğinde eksik veya yanlış bilginin de yer aldığı söylenebilir. Balo'nun²¹⁶ yaptığı çalışmaya Elazığ merkezindeki 15 ilköğretim okulunda görevli 18 tane yönetici, 78 tane sınıf öğretmeni ve 13 tane rehber öğretmen katılmıştır. Katılımcılara kaynaştırma eğitimindeki problemlerle ve bu problemlerin çözümlüne yönelik önerilerle alakalı açık uçlu sorular sorulmuştur. Bu çalışmaya katılan yöneticiler üniversitede kaynaştırma eğitimi ile ilgili yeterli düzeyde eğitim almadıklarından kendilerini kaynaştırma eğitimi konusunda yetersiz görmüşlerdir. Mevcut bu çalışmada yöneticilerin, kaynaştırma öğrenci velileriyle iletişim düzeyi ve kaynaştırma eğitimi hakkında velileri bilgilendirme düzeyi birlikte ele alındığında, yöneticilerin velilerle iletişim konusunda başarılı oldukları söylenebilir. Fakat kaynaştırma eğitimi konusunda velileri bilgilendirmede ise yöneticilerin sahip oldukları bilginin kısıtlı oluşundan dolayı verdikleri eksik veya yanlış bilgi, eğitim düzeyi düşük velilerin yanlış yönleneşine ve kaynaştırma eğitiminin istenilen sonuçlara ulaşmamasına neden olabilir. Yöneticilerin ve öğretmenlerin bilgi eksikliğinden kaynaklı bazı konularda zorlanma durumlarında, konu ile ilgili yönetmelikleri incelemeleri ne yapacakları konusunda fikir edinmelerine yardımcı olabilir. Çünkü yönetmelikler, yasalardan daha ayrıntılı

²¹⁵Orhan Çınar, “Okul Müdürlerinin İletişim Sürecindeki Etkililiği”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2010, S.26.

²¹⁶Balo, s.43.

hazırlanmış metinler olup ilgili kişilere hazırlandığı konularla alakalı olarak kılavuzluk ederler.²¹⁷ Oysaki araştırmaya katılan 33 okul yöneticisinin sadece bir tanesi özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinin hükümlerini kaynaştırma öğrencilerinin özelliklerine göre “Çok İyi” düzeyde uygulamakta ve yaklaşık %85’i de “İyi” ve “Orta” düzeylerde uygulamaktadırlar. Yönetmelik hükümlerinin hangi konuda olursa olsun tam ve eksiksiz olarak uygulanması gerekmektedir. Kaynaştırma eğitimi ile ilgili hükümlerin yerine getirilmemesi öncelikle okul yöneticilerinin bilgi eksikliğinden kaynaklanabileceği gibi okul yöneticilerinin bu hükümleri uygulamak konusunda gerekli hassasiyeti göstermemesinden de kaynaklanıyor olabilir. Dolayısıyla yöneticilerin çoğunun lisans eğitimlerinde kaynaştırma eğitime yönelik ders almamış olmaları ve kaynaştırma uygulamaları için yol gösterici olan özel eğitim hizmetleri yönetmelik hükümlerinin tam olarak uygulanmamasından kaynaklanan bilgi eksikliği nedeniyle süreç içinde kaynaştırma velilerinin yanlış yönlendirilme ihtimalinin bulunması, kaynaştırma eğitiminin yeterince başarılı olamamasına neden olabilecek önemli etkenler olabilir.

Yönetici görüşlerine göre, kaynaştırma eğitiminin gereklilik düzeyi ile ilgili bulgular **Tablo 12**’de bulunmaktadır. Buna göre, yöneticilerden 2’si kaynaştırma eğitimi “Az” düzeyde gerekli görürken, 31’i “Orta” ya da daha yüksek düzeyde gerekli görmektedirler. Kaynaştırma eğitimi uygun şekilde planlandığında, kaynaştırma öğrencisi normal gelişim gösteren akranlarıyla kurabileceği iletişim sayesinde toplumca benimsenmiş olan davranış kalıplarını geliştirmeye başlayabilecek ve bu sayede kaynaştırma öğrencisinin toplum tarafından onaylanması kolaylaşacaktır.²¹⁸

Kaynaştırma eğitimi uygulamaları ile farklı gelişim gösteren öğrenciler, gelişimi normal seyrinde devam eden akranlarını gözlemleyip onların davranışlarını

²¹⁷Özcan Demirel ve Zeki Kaya(edt.), *Eğitim Bilimine Giriş*, 5.b.s., Ankara 2010, s.214.

²¹⁸Nilgün Metin, “Okul Öncesi Dönemde Özürlü Çocuklar İçin Kaynaştırma Programları”, *Özel Eğitim Dergisi*, 1992, Cilt 1, S.2, s.34-36.

modellemek suretiyle sosyal etkileşime girerler.²¹⁹ Normal gelişim gösteren öğrenciler de kaynaştırma öğrencileriyle kuracakları iletişim sayesinde bireysel farklılıkları daha kolay kabul edebilir duruma gelebileceklerdir.²²⁰ Mevcut araştırmada okul yöneticilerinin çok azının kaynaştırma eğitimine ilişkin “Çok İyi” düzeyde bilgisi olmasına rağmen, hemen hemen hepsi kaynaştırma eğitiminin “Orta” ya da daha yüksek düzeyde gerekli olduğunu düşünmektedirler. Kaynaştırma eğitiminin öğrenciler üzerindeki olumlu etkilerini gören okul yöneticileri, okullarda kaynaştırma eğitiminin gerekli olduğunu düşünüyor olabilirler.

Yönetici görüşlerine göre, kaynaştırma öğrencilerinin ayrı sınıfta eğitim almalarının gereklilik durumu ile ilgili bulgular **Tablo 12**'de verilmiştir. Araştırma bulgularına göre, okul yöneticilerinin yarıdan fazlası kaynaştırma öğrencilerinin akranlarından ayrı olarak farklı bir ortamda eğitim almaları gerektiğini ifade ederek, kaynaştırma eğitiminin ruhuna aykırı bir talepte bulunmuşlardır. Oysaki kaynaştırma eğitiminin bu eğitimi alan öğrencilere en önemli yararlarından biri, akranlarıyla birlikte aynı ortamda paylaşımda bulunmaları sayesinde sosyalleşebilmeleri ve topluma daha rahat uyum sağlayabilmeleridir.²²¹ Ayrıca ülkemizde farklı gelişim gösteren öğrencilerin kendilerine en uygun ortamda normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim alma hakları; 1983 yılında çıkarılan 2916 sayılı yasa, 1997'de çıkarılan 573 sayılı kararname ve buna dayalı olarak 2000 yılında yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri yönetmeliği ile güvence altına alınmıştır.²²² Dolayısıyla yöneticilerin yarıdan fazlasının kaynaştırma öğrencilerinin ayrı sınıfta eğitim almalarını gerekli görme sebebi, yöneticilerin kaynaştırma eğitimi konusundaki bilgi eksikliğinden veya bilgi karmaşasından kaynaklanıyor olabilir.

Yönetici görüşlerine göre, sınıf mevcutlarının kaynaştırma eğitimine uygunluk düzeyi ile ilgili bulgular **Tablo 12**'de sunulmuştur. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin üçte ikisi, sınıf mevcutlarının kaynaştırma eğitimine “İyi” ya da “Çok

²¹⁹Belma, 1986, Metin, 1992, Eripek, 1986, Akt:Ümit Şahbaz, *Öğretmenlerin Özürlü Çocukların Kaynaştırılması Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya İlişkin Tutumlarının Değişmesindeki Etkililiği*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bolu 1997, s.11.

²²⁰Metin, 1992, Eripek, 1986, Akt:Şahbaz, s.12.

²²¹Pamuk, s.5.

²²²Binnur Yeşilyaprak, *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*, 18.b.s., Ankara 2010, s.356.

İyi” düzeyde uygun olduğunu belirtmektedir. 2006 yılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne göre, iki kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu okul öncesi sınıfında 10, diğer kademedeki sınıflarda 25; bir kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu okul öncesi sınıfında 20, diğer kademedeki sınıflarda 35 öğrenciden fazla olmamak koşuluyla ve bir sınıfta en çok iki kaynaştırma öğrencisi olmak üzere sınıflara öğrenci dağılımı yapılmalıdır.²²³ Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin çoğunluğu iki kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıflarda sınıf mevcutlarının 25’i ve bir kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıflarda 35 öğrenciyi geçmediğini düşünmektedirler. Zira kalabalık ve kaynaştırma öğrencisinin fazla olduğu sınıflarda kaynaştırma eğitiminden istenilen başarı elde edilemeyebilir.

Yöneticilerin kaynaştırma öğrencilerini sınıflara eşit olarak dağıtma durumu ile ilgili görüşleri **Tablo 12**’de yer almaktadır. Araştırmaya katılan bir yönetici haricindeki bütün yöneticilerin “Orta” ya da daha yüksek düzeyde kaynaştırma öğrencilerinin dağılımı noktasında eşitlikçi bir tutum sergiledikleri söylenebilir. Yılmaz Bolat ve Ata’nın²²⁴ yaptığı “Kaynaştırma Eğitimi Uygulamaları Hakkında Okul Yöneticilerinin Görüşleri” adlı çalışmada, okul yöneticilerinin kaynaştırma öğrencilerini sınıflara yerleştirmede özellikle sınıfların mevcutlarını göz önüne aldıkları belirlenmiştir (n:9). Bu durum kaynaştırma eğitimi alan çocuğun daha fazla ilgi ve gereksinim duymasıyla ilgili olduğundan, kalabalık sınıflarda kaynaştırma öğrenci sayısı fazla olursa sınıf öğretmenin işi zorlaşacağından kaynaştırma eğitiminden beklenen başarı elde edilemeyebilir. Kaynaştırma öğrencileri sınıf öğretmenleri için ekstra bir iş yükü olduğundan, yöneticiler bu öğrencileri sınıflara yerleştirme konusunda eşit davranmazsa sınıf ve okul ikliminde sorunlar yaşanabilir. Dolayısıyla araştırmaya katılan yöneticilerin bu konuda eşitlikçi bir tutum sergiledikleri düşünülmektedir.

²²³Sibel Dolapci, *Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlilik Alguları ve Kaynaştırma Eğitimine Bakış Açıları*, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013, s.14.

²²⁴Yılmaz Bolat ve Ata, s.174.

Tablo 13
Yöneticilerin Kendilerine Yönelik Görüşleri-2

Değişken/Grup	Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Sınıfların fiziki yapısının kaynaştırma eğitimine uygunluk düzeyi	5	4	11	11	2	33
	15.2	12.1	33.3	33.3	6.1	100.0
Kaynaştırma eğitiminin yapılabilmesi için sınıf içi düzenlemelerin yapılma düzeyi	1	2	12	16	2	33
	3.0	6.1	36.4	48.5	6.1	100.0
Kaynaştırma eğitiminin yapılabilmesi için her bir yetersizlik grubuna (görme, işitme, ortopedik, zihinsel vb.) yönelik düzenlemelerin yapılma düzeyi		9	13	9	2	33
Sınıf		27.3	39.4	27.3	6.1	100.0
Bahçe		8	12	10	3	33
		24.2	36.4	30.3	9.1	100.0
Tuvalet	3	7	10	9	4	33
	9.1	21.2	30.3	27.3	12.1	100.0
Kantin	3	9	6	9	3	
	9.1	27.3	18.2	27.3	9.1	
Yemekhane	4	6	5	4	3	
	12.1	18.2	15.2	12.1	9.1	

Yöneticilerin görüşlerine göre, sınıfların fiziki yapısının kaynaştırma eğitimine uygunluk düzeyi ile ilgili bulgular **Tablo 13**'te verilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan 33 yöneticinin sadece 2 tanesi sınıfların fiziki yapısının kaynaştırma eğitimine “Çok İyi” düzeyde uygun olduğunu ifade ederken üçte biri “İyi”, üçte biri ise “Orta” düzeyde uygun olduğunu belirtmektedir. Geriye kalan 9 yönetici ise sınıfların kaynaştırma eğitimine “Az” ya da “Çok Az” düzeyde uygun olduklarını düşünmektedirler. Başar²²⁵ “İlköğretim Kurumlarının Olanakları” adlı çalışmasında toplam 292 ilköğretim okulundan sadece 14 (%4.8)'ünde özel gereksinimli öğrencilere yönelik düzenlemelerin bulunduğu ve 273 (%93.5) okulda ise böyle bir düzenleme bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ulusoy'un²²⁶ yaptığı “Kaynaştırma Eğitimi Kapsamında Eğitim Yapılarında Engellilerin Kullanıma Yönelik Mimari Düzenlemeler” adlı çalışmasında, mevcut okullarda özel gereksinimli öğrencilerin eğitim göreceği şekilde fiziksel düzenlemelerin yapılması ve yeni yapılması planlanan okullarda da bu tasarımın dikkate alınmasının önemli olduğu ile ilgili

²²⁵Mustafa Aydın Başar, *İlköğretim Kurumlarının Olanakları*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2003, s.205.

²²⁶Alev Ulusoy, *Kaynaştırma Eğitimi Kapsamında Eğitim Yapılarında Engellilerin Kullanımına Yönelik Mimari Düzenlemeler*, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2006, s.249.

bulgulara ulaşılmıştır. Çünkü okullar yapıldıktan sonraki fiziksel düzenlemeler ihtiyacı tam olarak karşılayamamaktadır. Dolayısıyla mevcut araştırmaya göre, sınıflarda kaynaştırma eğitimini etkili bir şekilde yürütebilmek için yapılan düzenlemelerin bulunduğu ama yeterli düzeyde olmadığı ve sınıfların fiziksel yapısının kaynaştırma öğrencileri için organize edilmesi gerektiği söylenebilir.

Yöneticilerin kaynaştırma eğitiminin yapılabilmesi için sınıf içi düzenlemelerin yapılma düzeyine ilişkin görüşlerine ait bulgular **Tablo 13**'te bulunmaktadır. Araştırmaya katılan yöneticilerin, kaynaştırma eğitiminin sınıfta uygun şartlarda yapılabilmesi için gerekli düzenlemelerin çoğunlukla “Orta” ya da daha yüksek düzeyde yapıldığını ifade ettikleri, sadece 3 yöneticinin algısının “Az” ya da “Çok Az” düzeyde olduğu görülmektedir. Ülkemizde 5378 sayılı engelliler hakkındaki kanuna, 2005 yılında yapılan değişiklikle kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmi yapılar, yollar, kaldırımlar, yaya geçidi ve kamusal mekânlar en geç 7 yıl içinde özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarına uygun hale getirilmeli maddesi eklenmiştir. 2013 yılında ise Erişilebilirlik İzlem ve Denetleme Yönetmeliği'nde, kamusal alanlarda özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarına uygun fiziki düzenlemelerin yapılıp/yapılmadığının kontrol edilmesi hükme bağlanmıştır.²²⁷ Bu kapsamda sınıf öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin fiziksel olanakları kaynaştırma öğrencilerine uygun hale getirme noktasında iyi niyetli davrandıkları ve sorumluluklarını yüksek düzeyde yerine getirmeye çalıştıkları söylenebilir.

Yöneticilerin görüşlerine göre, kaynaştırma eğitiminin uygulanabilmesi için her bir yetersizlik grubuna (görme, işitme, ortopedik, zihinsel vb.) yönelik okul bölümlerine ait düzenlemelerin yapılmasına ilişkin bulgular **Tablo 13**'te yer almaktadır. Kaynaştırma eğitiminin yapılabilmesi için her bir yetersizlik grubuna yönelik düzenlemelerin “Çok İyi” düzeyde yapılma sıklığı; sınıf, bahçe, tuvalet, kantin ve yemekhane bölümlerinde birbirine benzer ve yaklaşık %10 civarındayken; “İyi” ve “Orta” düzeyde yapılma sıklığı ise yaklaşık %30 civarındadır. Diğer taraftan yöneticilerin yaklaşık %30'luk kesimi okuldaki sınıf, bahçe, tuvalet, kantin ve

²²⁷Ramazan Tiyek, Burak Hamza Eryiğit ve Emrah Baş, “Engellilerin Erişilebilirlik Sorunu ve TSE Standartları Çerçevesinde Bir Araştırma”, *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2006, S.12, s.225-261.

yemekhane gibi yerlerin kaynaştırma eğitimine yeterince uygun olmadığını ifade etmektedir. Fiziksel erişilebilirlik, bireyin doğal çevrede veya herhangi bir mekânda istediği noktalara kimsenin yardımını olmaksızın güvenli şekilde rahatlıkla ulaşabilmesidir.²²⁸ Mevcut araştırmanın bulguları, kaynaştırma öğrencilerinin rahat bir eğitim alması için okul ve çevresinin fiziksel erişilebilirlik şartlarının kısmen iyi olduğunu işaret etse de yeterince uygun olmadığını gözler önüne sermektedir. Dolayısıyla özel gereksinimli öğrencilerin okul içerisinde yer alan her noktaya özgürce erişim sağlama imkânı okulların bir kısmında sunulamamaktadır.

Tablo 14
Yöneticilerin Öğretmenlere Yönelik Görüşleri

Değişken/Grup	Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Bireyselleştirilmiş eğitim programı için toplantılar yapılma durumu		7 21.2	8 24.2	15 45.5	3 9.1	33 100.0
Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yardımcı olma düzeyi		2 6.1	6 18.2	18 54.5	7 21.2	33 100.0
Okul rehber öğretmeninin, kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerini takip etme düzeyi	1 3.0	4 12.1	6 18.2	16 48.5	6 18.2	33 100.0

Tablo 14'e göre, okul yöneticilerinin kaynaştırma eğitimi konusunda, öğretmenlere yönelik görüşlerinin olumsuz olmadığı ve öğretmenlerin bazı konularda kısmen de olsa kaynaştırma öğrencilerine karşı yapmaları gereken sorumlulukları yerine getirdikleri söylenebilir. Araştırmaya katılan 33 yöneticiden 26'sı öğretmenlerin BEP toplantılarını “Orta” ya da daha yüksek düzeyde yaptıklarını belirtmişlerdir. Her ne kadar toplantıların “Çok İyi” düzeyde yapılma durumu sadece 3 okul yöneticisi tarafından ifade edilmiş olsa da genel olarak toplantıların yapıldığı söylenebilir. BEP toplantılarını yapan BEP geliştirme biriminde yer alan kişiler, bu birimde kimlerin olması gerektiğini, toplantı yapmalarının amacını ve ilgili yönetmelikleri bilmeleri halinde daha verimli

²²⁸Menşüre Kübra Kaymaz, “Eğitim Yapılarında Bedensel Engellilere Yönelik Engelsiz Tasarım”, *Selçuk Üniversitesi Teknik Online Dergisi*, 2015, S.Özel 1, s.238-250.

toplantılar yapabileceklerdir.²²⁹ BEP geliştirme birimince yapılan toplantılara okul müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısı başkanlık ettiğinden, mevcut çalışmaya katılan yöneticilerin öğretmenlerle ilgili görüşlerinin gerçeği yansıttığı düşünülmekte ve öğretmenlerin büyük çoğunluğunun BEP toplantılarını düzenli olarak yaptıkları söylenebilir.

Yönetici görüşlerine göre, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yardımcı olma düzeyi ile ilgili bulgular **Tablo 14**'te yer almaktadır. Okul yöneticilerinin algılarına göre, sadece iki yönetici tarafından sınıf öğretmenlerinin “Az” düzeyde kaynaştırma öğrencilerine yardımcı olduğu düşünülürken; geri kalan 31 yönetici sınıf öğretmenlerinin “Orta” ya da daha yüksek düzeyde kaynaştırma öğrencilerine yardımcı olduklarını belirtmiştir. Bu bulgulara göre, okul yöneticilerinin algısına göre sınıf öğretmenleri kaynaştırma öğrencilerine karşı sorumluluklarını “Çok İyi” düzeyde yapmasalar bile belirli bir düzeyde yerine getirmektedirler. Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinin 57.maddesinde öğretmenlerin görev ve sorumlulukları yer almakta olup buna göre öğretmenler, BEP hazırlanmasında BEP geliştirme birimiyle işbirliği yapar, BEP'in uygulamasını ve sonrasında değerlendirme çalışmalarını gerçekleştirir.²³⁰ Dolayısıyla kaynaştırma öğrencilerinden sınıf öğretmenleri yasal olarak sorumludur. Gülerüz'ün²³¹ yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre, kaynaştırma öğrencilerinin sınıf içi olumsuz davranışları sebebiyle derslerin akışının bozulduğu, zamanın verimli kullanılmadığı, öğrencilerin motivasyonlarında düşüş olduğu ve sınıf içi disiplin sorunlarının yaşandığı tespit edilmiştir. Bu olumsuzluklara karşın, sınıf öğretmenlerinin, sınıflarındaki düzeni ve derslerin işleyişini sağlayabilmek için kaynaştırma öğrencilerine yardımcı olması gerekmekte olup bu araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun, sınıfındaki kaynaştırma öğrencilerine belirli bir düzeyde yardımcı oldukları düşünülmektedir.

²²⁹Fiscus ve Mandell, 2002, Akt: Bolkan Can, *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı ile İlgili Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yaşadıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri (KKTC Örneği)*, Yakınoğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Lefkoşa 2015, s.11.

²³⁰Resmi Gazete 07.07.2018/30471.

²³¹B.Gülerüz, s.65.

Yöneticilerin, okul rehber öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerini takip etme düzeyi ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgular **Tablo 14**'te bulunmaktadır. Araştırmaya katılan yöneticilerden, 5 tanesi rehber öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerini “Çok Az” ya da “Az” düzeyde takip ettiklerini ifade ederken araştırmaya katılan diğer yöneticiler, rehber öğretmenlerin “Orta” ya da daha yüksek düzeyde kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerini takip ettiklerini belirtmiştir. Rehber öğretmenler, aldıkları lisans eğitimi sırasında özel eğitim ile ilgili diğer öğretmenlere kıyasla çok daha çeşitli dersler aldıkları için, kaynaştırma eğitimi sürecinde kaynaştırma öğrencilerine yardımcı olma konusunda diğer öğretmenlere göre, daha fazla donanıma sahip olabilirler. Fakat rehber öğretmenlerin, kaynaştırma eğitimi ile ilgili sorumluluğundan başka, okuldaki tüm ebeveynlere ve öğretmenlere destek olma, öğrencileri bilgilendirme ve rehberlik etme²³² gibi çok çeşitli görevleri de vardır. Dolayısıyla rehber öğretmenler her ne kadar kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerini takip etmek istese ve bu yeterliliğe fazlasıyla sahip olsalar bile bazı kısıtlamalardan dolayı (iş yükü gibi), her bir kaynaştırma öğrencisi ile uzun süreli bireysel olarak ilgilenmesi çok da mümkün olmamakta ve bunu rehber öğretmenlerin büyük çoğunluğu “Çok İyi” düzeyde yerine getiremeyebilmektedir.

Tablo 15
Yöneticilerin Velilere Yönelik Görüşleri

Değişken/Grup	Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Kaynaştırma öğrenci velilerinin, kaynaştırma öğrencileri ile ilgilenme düzeyi	2 6.1	10 30.3	11 33.3	8 24.2	2 6.1	33 100.0
Kaynaştırma öğrenci velilerinin sizi, kaynaştırma öğrencilerinin yetersizliği ile ilgili bilgilendirme düzeyi	3 9.1	7 21.2	14 42.4	8 24.2	1 3.0	33 100.0
Kaynaştırma öğrenci velilerinin, bireyselleştirilmiş eğitim programı toplantılarına katılma durumu	4 12.1	12 36.4	8 24.2	8 24.2	1 3.0	33 100.0

Tablo 15'e göre, araştırmaya katılan yöneticilerin çoğunluğunun genel olarak kaynaştırma öğrenci velilerinin tutumlarından memnun olmadıkları söylenebilir. Sadece 2 yönetici velilerin kaynaştırma öğrencileri ile ilgilenme düzeyini “Çok İyi”

²³²Sucuoğlu, 2006, Akt:Koçyiğit, s.407-408.

olarak ifade ederken; birer yönetici de velilerin kendilerini öğrencilerin yetersizliğine ilişkin bilgilendirme ve BEP toplantılarına katılma durumu ile ilgili “Çok İyi” olarak belirtmiştir. Bu bulgudan hareketle, velilerin kaynaştırma öğrencileri ile çok fazla ilgilenmedikleri söylenebilir. Kaynaştırma öğrencisine sahip aileler incelendiğinde (Bakınız **Tablo 5**), ailelerin genellikle alt sosyo-ekonomik toplumsal sınıfa ait oldukları ve yaşama veya var olma mücadelesi içerisinde oldukları ileri sürülebilir. Yoksulluk sebebiyle sağlıklı ve dengeli beslenemeyen kişilerin zihinsel ve fiziksel gelişimleri negatif yönde etkilenmekte, üretime yeterli düzeyde katkı sağlayamayan ve başarı elde edemeyen bu kişiler az gelir getiren işlerde çalışmak zorunda kalmakta ve yoksul hayatlarına devam etmektedirler.²³³ Çocukların yoksulluk içinde büyümeleri eğitim hayatlarını olumsuz etkilemekte olup, okuldan erken yaşta ayrılmalarına neden olmaktadır.²³⁴ Dolayısıyla yoksulluk normal gelişim gösteren çocukları bu şekilde olumsuz etkilerken, yoksulluğun özel gereksinimli çocuklara olan etkisi çok daha fazla olabilir. Eğitimli olmamanın iş imkânlarını sınırlandırması, yoksulluğun kısır döngüsü olarak tanımlanmakta olup bu döngüye herhangi bir müdahale yapılmadığında değişim sağlanamamaktadır. Şimşek ve İvrendi'nin²³⁵ yaptıkları çalışmaya katılan düşük gelirli ailelerin okul öncesi eğitimden beklentilerinin, yüksek gelirli ailelerin beklentilerine oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır.²³⁶ Mevcut çalışmaya katılan velilerin çoğunluğu düşük eğitim ve sosyo ekonomik düzeye sahip olup bu veliler kaynaştırma eğitiminden yüksek beklenti içerisindeydiler (Bakınız **Tablo 7**). Muhtemelen bu yüksek beklenti durumu, velilerin kaynaklarının sınırlı olmasından dolayı, farklı alternatiflerinin olmaması ve çocuklarını ayrıca kurs veya ilgili özel kuruluşlara gönderememelerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu velilerin beklentilerine uygun olarak üzerine düşen görevleri tam ve eksiksiz yerine getiremedikleri söylenebilir (Bakınız **Tablo 6**- Toplantılara katılma durumu). Araştırmaya katılan kaynaştırma öğrenci velileri,

²³³Kulaksızoğlu, 2003, Akt:Şebnem Avşar Kurnaz, “Çocuk Yoksulluğu”, *Aile ve Toplum Dergisi*, 2007, Cilt 3, S.12, s.47-55.

²³⁴Koşar, 2000, Akt: Avşar Kurnaz, s.53.

²³⁵Zeynep Ceren Şimşek ve Asiye İvrendi, “Ebeveynlerin Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Beklentileri”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2014, Cilt 29, S.2, s.240-254.

²³⁶Blanden ve Gregg, 2004, Smits ve Hoşgör, 2006, Akt:Şimşek ve İvrendi, s.251.

çocuğunun eğitimi ile ilgili yeterince sorumluluk almamakta, bu işi okul yönetimi ve öğretmenlere bırakmış görünmektedirler.

Tablo 16
Yöneticilerin Öğrencilere Yönelik Görüşleri

Değişken/Grup	Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma eğitimine uyum sağlama düzeyi	1	7	9	13	3	33
	3.0	21.2	27.3	39.4	9.1	100.0
Kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma ortamında eğitim almaktan memnuniyet düzeyi	1	4	13	12	3	33
	3.0	12.1	39.4	36.4	9.1	100.0
Kaynaştırma öğrencilerinin sınıf arkadaşları ile iletişim düzeyi	2	2	10	15	4	33
	6.1	6.1	30.3	45.5	12.1	100.0

Tablo 16'daki bulgulara göre, okul yöneticilerinin %75'lik kısmı kaynaştırma öğrencilerinin eğitime en az "Orta" düzeyde uyum sağladıklarını; %85'lik kesimi kaynaştırma öğrencilerinin en az "Orta" düzeyde kaynaştırma eğitimi almaktan memnun olduklarını ve %85'ten fazlası ise kaynaştırma öğrencilerinin en az "Orta" düzeyde sınıf arkadaşları ile iletişim becerilerini geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Kaynaştırma eğitiminin öğrencilerin belirli becerilerini geliştirdiği noktada yöneticilerin algıları daha çok "Orta" ve "İyi" düzeyinde yoğunlaşmış ve sadece yaklaşık %10'luk kesimi "Çok İyi" düzeyde görüş belirtmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle kaynaştırma eğitiminin öğrenciler üzerinde olumlu etkilerinin olduğu ama bu etkinin çok üst düzeyde olmadığı ya da okul yöneticilerinin beklentilerini üst düzeyde karşılamaktan uzak olduğu söylenebilir. Bunun sebepleri düşünüldüğünde, kaynaştırma eğitiminin bizzat uygulayıcısı olan öğretmenlerin, kaynaştırma eğitimi ve kaynaştırma öğrencileriyle alakalı bilgilerinin yetersizliği sebebiyle bu öğrencilere nasıl davranması gerektiğini bilememesinden dolayı, kaynaştırma eğitiminden üst düzeyde olumlu etki ortaya çıkmamış olabilir. Kaynaştırma eğitiminin uygulanabilmesi yasalarca kabul edilmiş olmasına rağmen, öğretmen yetiştiren lisans programlarının pek çoğunda bu eğitimle alakalı zorunlu bir ders okutulmamaktaydı. Ancak Yüksek Öğretim Kurulunca (YÖK) 2006 yılında yapılan değişiklik sayesinde öğretmen yetiştiren pek çok lisans programında "özel eğitim" dersi, zorunlu ders olarak okutulmaya başlamıştır.²³⁷ Babaoğlan ve Yılmaz'ın²³⁸ çalışmasına katılan 40

²³⁷Küçükahmet, s.208.

tane sınıf öğretmeninden sadece 1 tanesi kaynaştırma eğitimi ile alakalı bilgileri lisans eğitiminde aldığı ders sayesinde edindiğini belirtmiştir. Ayrıca 2 tane öğretmen Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM) uzmanlarınca bilgilendirilmeleri, 2 tane öğretmen kendi gösterdikleri çabalar ve 7 tane öğretmen meslek hayatındaki tecrübeleri sayesinde kaynaştırma eğitimiyle alakalı bilgiye sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Geriye kalan 28 tane öğretmenin bu konuda gerekli olan bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Mevcut araştırmaya katılan yöneticilere göre, kaynaştırma eğitimi, kaynaştırma öğrencilerine belirli düzeyde faydalı olabilmektedir. Fakat kaynaştırma eğitiminden üst düzey fayda sağlanamamasının nedeninin, bu konudaki bilgi eksikliği veya bilgi karmaşası olduğu düşünülmektedir.

Kaynaştırma eğitiminin beklenen üst düzey etkiyi yaratmama sebeplerinden biri de ailelerin çocuklarının eğitimi ile yeterince ilgilenmemesi olabilir. Yoksulluk içinde yaşayan ailelerin, uygun fiziki koşulları yeterince iyi olmadığı gibi buldukları çevrenin fiziki ve kültürel koşulları da yeterince iyi olmamakta ve ailelerin bu durumu değiştirebilme konusunda gerçekleştirecekleri atılımlar sınırlıdır. Yoksul ailelerin çoğu zaman eğitim seviyeleri de düşük olup geçimlerini sağlayacak işleriyle ilgili de genelde sorun yaşadıklarından, bu ailelerin ev ortamı stresli olmakta ve bu durum evdeki çocukları olumsuz yönde etkileyebilmektedir.²³⁹ Dolayısıyla böyle bir ev ortamında yetişen çocuğun bir de özel gereksiniminin olması halinde olumsuz etkilenme düzeyinin daha fazla olacağı düşünülmektedir.

Kaynaştırma eğitiminin beklenen üst düzey etkiyi yaratmamasının bir diğer sebebi de okul ve sınıfta sunulan fiziksel ortamın kaynaştırma eğitimi için uygun olarak düzenlenmemiş olması olabilir. Sınıf ve içindeki araç gereçler fiziksel ortamı oluşturmaktadır. Fiziksel ortamın eğitim ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde elverişli hale getirilmesi, öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde etkilemektedir. Bilhassa kaynaştırma öğrencilerine öz bakım, iletişim gibi akademik olmayan becerilerin öğretiminde, fiziki ortamın uygun şekilde düzenlenmesi önem taşımaktadır.²⁴⁰

²³⁸Babaoğlu ve Yılmaz, s.349.

²³⁹Mayer, 2003, Akt:Özlem Durgun, "Türkiye'de Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme", *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 2011, Cilt 6, S.1, s.143-154.

²⁴⁰Darıca, 1992, Akt:Duran Düşünür, s.31.

Dolayısıyla okulların fiziki ortamlarının kaynaştırma öğrencileri için yeterince elverişli olmaması, kaynaştırma eğitiminden istenen faydanın elde edilememesine neden olmaktadır.

İkinci alt problem genel olarak değerlendirildiğinde araştırmaya katılan 33 yöneticinin, yaklaşık %80'i kaynaştırma eğitimini “Orta” ya da “İyi” düzeyde bildiğini belirtmiştir. Yöneticilerin büyük çoğunluğu, kaynaştırma öğrenci velileri ile “Orta” ya da daha yüksek düzeyde etkileşim halinde olup kaynaştırma öğrenci velilerini kaynaştırma eğitimine yönelik yeterli düzeyde bilgilendirmektedirler. 31 yönetici, kaynaştırma eğitimini “Orta” ya da daha yüksek düzeyde gerekli görürken, okul yöneticilerinin yarısından fazlası kaynaştırma öğrencilerinin, normal gelişim gösteren akranlarından ayrı bir sınıfta eğitim alması gerektiğini ifade etmişlerdir. Yöneticilerin büyük çoğunluğu, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği hükümlerini “Orta” ya da “İyi” düzeyde uygulamaktadırlar. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin üçte ikisi, sınıf mevcutlarının kaynaştırma eğitimine “İyi” ya da “Çok İyi” düzeyde uygun olduğunu belirtmektedir. Araştırmaya katılan bir yönetici haricindeki bütün yöneticilerin “Orta” ya da daha yüksek düzeyde kaynaştırma öğrencilerinin dağılımı noktasında eşitlikçi bir tutum sergiledikleri söylenebilir. Araştırmaya katılan 33 yöneticinin sadece 2 tanesi sınıfların fiziki yapısının kaynaştırma eğitimine “Çok İyi” düzeyde uygun olduğunu ifade ederken üçte biri “İyi”, üçte biri ise “Orta” düzeyde uygun olduğunu belirtmektedir. Geriye kalan 9 yönetici ise sınıfların kaynaştırma eğitimine “Az” ya da “Çok Az” düzeyde uygun olduklarını düşünmektedirler. Araştırmaya katılan yöneticilerin, kaynaştırma eğitiminin sınıfta uygun şartlarda yapılabilmesi için gerekli düzenlemelerin çoğunlukla “Orta” ya da daha yüksek düzeyde yapıldığını ifade ettikleri, sadece 3 yöneticinin algısının “Az” ya da “Çok Az” düzeyde olduğu görülmektedir. Kaynaştırma eğitiminin uygulanabilmesi amacıyla her bir yetersizlik grubuna yönelik düzenlemelerin “Çok İyi” düzeyde yapılma sıklığı; sınıf, bahçe, tuvalet, kantin ve yemekhane bölümlerinde birbirine benzer ve yaklaşık %10 civarındayken; “İyi” ve “Orta” düzeyde yapılma sıklığı ise yaklaşık %30 civarındadır. Diğer taraftan yöneticilerin yaklaşık %30'luk kesimi okuldaki sınıf, bahçe, tuvalet, kantin ve yemekhane gibi yerlerin kaynaştırma eğitimine yeterince uygun olmadığını ifade

etmektedir. Araştırmaya katılan 33 yöneticiden yaklaşık %80'i, öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim toplantılarını “Orta” ya da daha yüksek düzeyde yaptıklarını belirtmişlerdir. Okul yöneticilerinin algılarına göre, sadece iki yönetici tarafından, sınıf öğretmenlerinin “Az” düzeyde kaynaştırma öğrencilerine yardımcı olduğu düşünülürken; geri kalan 31 yönetici tarafından sınıf öğretmenlerinin “Orta” ya da daha yüksek düzeyde kaynaştırma öğrencilerine yardımcı oldukları belirtilmiştir. Araştırmaya katılan yöneticilerden, 5 tanesi rehber öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerini “Az” ya da “Çok Az” düzeyde takip ettiklerini ifade ederken; araştırmaya katılan diğer yöneticiler, rehber öğretmenlerin “Orta” ya da daha yüksek düzeyde kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerini takip ettiklerini belirtmiştir. Sadece 2 yönetici, velilerin kaynaştırma öğrencileri ile ilgilenme düzeyini “Çok İyi” olarak ifade ederken birer yönetici de velilerin kendilerini öğrencilerin yetersizliğine ilişkin bilgilendirme ile BEP toplantılarına katılma düzeylerini “Çok İyi” olarak belirtmişlerdir. Buna göre, araştırmaya katılan yöneticilerin çoğunluğunun kaynaştırma öğrenci velilerinin tutumlarından dolayı memnun olmadıkları söylenebilir. Okul yöneticilerinin %75’lik kısmı kaynaştırma öğrencilerinin eğitime en az “Orta” düzeyde uyum sağladıklarını; %85’lik kesimi kaynaştırma öğrencilerinin en az “Orta” düzeyde kaynaştırma eğitimi almaktan memnun olduklarını ve %85’ten fazlası ise kaynaştırma öğrencilerinin en az “Orta” düzeyde sınıf arkadaşları ile iletişim becerilerini geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Kaynaştırma eğitiminin öğrencilerin belirli becerilerini geliştirdiği noktada yöneticilerin algıları daha çok “Orta” ve “İyi” düzeyinde yoğunlaşmış ve sadece yaklaşık %10’luk kesimi “Çok İyi” düzeyde görüş belirtmişlerdir.

IV. 3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu araştırmanın üçüncü alt problemi: “İlk ve ortaokullarda görev yapan ve kaynaştırma eğitimini daha önce uygulamış ya da hâlihazırda uygulayan öğretmenlerin, kaynaştırma eğitimi konusundaki görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme yanıt bulmak amacıyla, ÖAF’tan elde edilen veriler

üzerinden betimsel istatistiklerden frekans ve yüzdeler hesaplanmış ve sonuçlar **Tablo 17, Tablo 18, Tablo 19, Tablo 20, Tablo 21** ve **Tablo 22**'de bulunmaktadır.

Tablo 17'de araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel bilgilerine ait betimsel istatistikler yer almaktadır.

Değişken	Grup	f	%	
Cinsiyet	Erkek	28	50.9	
	Kadın	27	49.1	
Branş	Sınıf öğretmeni	34	61.8	
	Branş öğretmeni	21	38.2	
Kıdem	1-7 yıl	43	78.2	
	8 ve üzeri yıl	12	21.8	
Sınıfınızdaki öğrenci sayısı	10-20	18	32.7	
	21 ve üzeri	37	67.3	
Lisans(üniversite) öğrenimi dışında özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların yetiştirilmesi için ayrıca bir eğitim alma durumunuz	Evet	3	5.5	
	Hayır	52	94.5	
Daha önce kaynaştırma eğitimi verme durumunuz	Evet	İki öğretim yılı ve daha az	12	21.8
		İki öğretim yılından fazla	7	12.7
	Hayır		36	65.5
Toplam		55	100.0	
Çalıştığımız yetersizlik grup veya grupları	Zihinsel yetersizliği olanlar	19	34.5	
	Diğer yetersizliği olan gruplar	13	23.6	

Tablo 17'ye göre, araştırmaya 55 öğretmen katılmış olup 28'i erkek ve 27'si kadındır. Bu öğretmenlerin hepsinin, araştırmanın yapıldığı eğitim-öğretim döneminde sınıfında en az bir kaynaştırma öğrencisi bulunmaktadır. Araştırmaya katılan kadın ve erkek sayısının birbirine çok yakın olması, toplumsal tabakalaşma açısından her iki cinsiyetin de fikrini yansıtması açısından önemlidir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 34'ü sınıf öğretmeni iken 21'i branş öğretmenidir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde ise araştırma kapsamında veri toplanan öğretmen grubunun hem ilkokul hem de ortaokul düzeyindeki durumu kısmen yansıttığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 43'ünün kıdemi 1-7 yıl arasında iken 12'sinin kıdemi 8 yıl ve üzeridir. 2006 yılında özel eğitim²⁴¹ dersi öğretmen yetiştiren lisans müfredatlarına eklendiğinden kıdemi az olan öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileri ile ilgili daha geniş alan bilgisine sahip olduğu düşünülmektedir.

Sınıfında 10-20 arası öğrencisi olan 18 öğretmen varken, 21 ve daha fazla öğrencisi bulunan 37 öğretmen bulunmaktadır. Sınıf mevcudunun 30'dan fazla olması, kalabalık sınıf anlamına gelmekte²⁴² olup, böylesi sınıflarda öğrenciler yeterli şekilde derslere katılamamakta ve öğrencilerin gerekli pratikleri yapabilmeleri pek mümkün olamamaktadır.²⁴³ Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğine göre, genel okullarda kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler, tüm sınıflara eşit olarak ve her bir sınıfta iki öğrenciden fazla olmamak koşuluyla yerleştirilmelidirler.²⁴⁴ Öğretmenler kalabalık sınıflarda, etkinliklerin tamamını planlayarak uygulama konusunda ve öğrencilerin tutumları ile davranışlarını kontrol etmede zorlanmaktadır.²⁴⁵ Fakat mevcut araştırmaya katılan öğretmenlerin kalabalık sınıfları olmadığı ve sınıf mevcutlarının kaynaştırma eğitimi yapılabilmesine uygun olduğu söylenebilir. Zira kalabalık sınıflarda bir de kaynaştırma öğrencisinin/öğrencilerinin bulunması halinde, öğretmenin eğitim-öğretim performansı ve kaynaştırma eğitiminden beklenen başarının elde edilme olasılığı azalabilmektedir.

Çalışmaya katılan öğretmenlerden 3'ü özel gereksinimli çocukların yetiştirilmesi için lisans eğitimi dışında başka bir eğitim almışken, 52 öğretmen sadece lisans eğitimi ile yetinmeyi tercih etmiştir. Türkiye'deki öğretmenlerin büyük çoğunluğunun, özel gereksinimli bireylere yardımcı olmak için ek bir eğitim alma konusunda çok isteksiz oldukları söylenebilir. Ayrıca öğretmenlere lisans eğitimleri

²⁴¹Küçükahmet, s.208.

²⁴²Médici, 1960, Bakioğlu ve Polat, 2002, Akt:Erman Topbaş ve Banu Yücel Toy, "Kalabalık Sınıflarda Öğrenci Merkezli Öğretim Uygulaması Etkinliklerinin Değerlendirilmesi: Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Dersi Örneği", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2007, Cilt 5, S.3, s.405-433.

²⁴³Davut Hotaman, "Demokratik Eğitim: Demokratik Bir Eğitim Programı", *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 2010, Cilt 3, S.1, s.29-42.

²⁴⁴Resmi Gazete 07.07.2018/30471.

²⁴⁵Balkı, 2003, Akt:Erkan Yaman, "Eğitim Sistemindeki Sorunlardan Bir Boyut: Büyük Sınıflar ve Sınıf Yönetimi", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2006, Cilt 4, S.3, s.261-274.

sırasında sunulan özel eğitim dersinin uygulamada başarılı olmak için yeterli olduğunu söylemek güçtür. Özel gereksinimli bireyler, toplumun olumsuz bakış açısından kurtulabilmek için var olan yeteneklerini dahi ortaya koyamayarak çoğu zaman toplumdan soyutlanmış şekilde yaşamak zorunda kalmışlardır.²⁴⁶ Kaynaştırma eğitimi, tüm bu olumsuzlukları ortadan kaldırarak, özel gereksinimli öğrenciyle gelişimi normal seyrinde devam eden öğrenciyi aynı okul çatısı altında bir araya getirerek, toplumsal bütünleşmeye çok büyük olumlu katkı sağlayabilecektir. Fakat bu eğitimin uygulanmasında birinci derecede sorumlu olan öğretmenlerin, iyi yetiştirilmemeleri ve öğretmenlerin de bu konuda çaba göstermiyor olmaları, kaynaştırma eğitiminden beklenen olumlu katkının yeterli düzeyde elde edilememesine neden olabilir.

İki öğretim yılı ve daha az süreyle kaynaştırma eğitimi veren 12 öğretmen varken iki öğretim yılından fazla süreyle kaynaştırma eğitimi veren 7 öğretmen bulunmaktadır. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle 19 öğretmen, diğer yetersizliği olan gruplarla (görme, işitme, fiziksel) 13 öğretmen çalışmıştır. Bu bulgulara göre, bir öğretmen farklı yetersizlik gruplarından olan birden fazla öğrenci ile çalışmış ve araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle çalışmıştır. Araştırmaya katılan 36 öğretmen ise, daha önce kaynaştırma eğitimi vermemiş olup, ilk defa çalışmanın gerçekleştirildiği eğitim-öğretim yılında sorumlu olduğu sınıfta en az bir kaynaştırma öğrencisi bulunmaktadır. Yani öğretmenlerin yaklaşık üçte ikisi kaynaştırma eğitimi ile uygulama aşamasında daha önce karşılaşmamış olup kaynaştırma öğrencileri ile beraber ilk defa bir eğitim ve öğretim dönemi geçirmişlerdir.

²⁴⁶Çiğdem Arıkan, “Sosyal Model Çerçevesinde Özürlülüğe Yaklaşım”, *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 2002, Cilt 2, S.1, s.11-25.

Tablo 18
Öğretmenlerin Kendilerine Yönelik Görüşleri-1

Değişken/Grup	Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Kaynaştırma öğrencisine faydalı olabilmek için bilimsel yeterlilik düzeyiniz	5 9.1	16 29.1	21 38.2	10 18.2	3 5.5	55 100.0
Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği hükümlerinin kaynaştırma öğrencilerinin özelliklerine göre uygulanma düzeyi	4 7.3	20 36.4	23 41.8	8 14.5		55 100.0
Kaynaştırma öğrencisinin velisi ile iletişim kurma durumunuz	16 29.1	8 14.5	13 23.6	13 23.6	5 9.1	55 100.0
Kaynaştırma öğrencisinin velisini, kaynaştırma eğitimine yönelik bilgilendirme düzeyiniz	7 12.7	16 29.1	17 30.9	12 21.8	3 5.5	55 100.0
Bireyselleştirilmiş eğitim programı için toplantılar yapma durumunuz	12 21.8	12 21.8	21 38.2	8 14.5	2 3.6	55 100.0
Kaynaştırma öğrencilerinin ayrı sınıfta eğitim almalarının gereklilik durumu	7 12.7	9 16.4	16 29.1	18 32.7	5 9.1	55 100.0
Okul rehber öğretmenin kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerini takip etme düzeyi	8 14.5	4 7.3	12 21.8	26 47.3	5 9.1	55 100.0

Öğretmenlerin, kaynaştırma öğrencisine faydalı olabilmek için bilimsel yeterlilik düzeyine ilişkin bulgular **Tablo 18**'de yer almaktadır. Buna göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin sadece 3 tanesi kaynaştırma öğrencisine faydalı olabilmek için bilimsel yeterlik düzeyinin “çok yüksek” düzeyde olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların dörtte üçünden fazlası (n:42) ise, bilimsel yeterlik düzeyinin “Orta” ya da daha az olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre, öğretmenlerin büyük çoğunluğu kaynaştırma öğrencilerine faydalı olabilmek konusunda yeterince bilgi sahibi değildir ve onlara faydalı olabilecekleri konusunda ciddi şüphelerinin bulunduğu söylenebilir. Öğretmenlerin bu durumu kişisel bilgi formunda sundukları bilgiler ile birleştirildiğinde, katılımcılardan sadece üç tanesinin özel eğitim için lisanstan farklı olarak bir eğitim aldıkları göze çarpmaktadır. Bu kişiler de kendilerini alan bilgisi konusunda yetkin görmektedirler. “İyi” ve “Orta” derecede kendilerini kaynaştırma öğrencisine faydalı olabilmek için bilimsel anlamda yeterli görenlerin de daha önce kaynaştırma öğrencileri ile çalışan, lisans eğitiminde aldığı bilgiyi uygulamada birleştirebildiği düşünülen öğretmenler olması kuvvetle muhtemeldir. “Az” ve “Çok Az” derecede kendilerini kaynaştırma öğrencisine faydalı olabilmek için bilimsel anlamda yeterli gören öğretmenlerin ise, lisansta

aldıkları eğitim kadar bilgi sahibi olduğu ve uygulamada da kaynaştırma öğrencileri ile çalışmadığı düşünüldüğünden, bilgi ve farkındalık düzeyinin çok düşük olduğu ifade edilebilir.

Öğretmenlerin özel eğitim hizmetleri yönetmeliği hükümlerinin kaynaştırma öğrencilerinin özelliklerine göre uygulanma düzeyine ilişkin görüşlerine ait bulgular **Tablo 18**'de verilmiştir. Buna göre, yönetmelik hükümlerinin hiçbir öğretmen tarafından “Çok İyi” düzeyde uygulanmaması, ülke olarak kaynaştırma eğitimi ile ilgili ne kadar yol kat edilmesi gerektiğini gösteren en önemli göstergelerden birisidir. Diğer düzeylere bakıldığında ise sadece 8 öğretmenin “İyi” düzeyde, geriye kalan %85'i ise “Orta” ya da daha düşük düzeyde özel eğitim hizmetleri yönetmeliği hükümlerini kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin özelliklerine uygun olarak uygulamaktadır. Oysaki öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminin ilkelerini bilmeleri ve bu ilkelerin rehberliğinde kaynaştırma öğrencilerinin özelliklerini de dikkate alarak uygun öğretim yöntemlerini kullanabilmeleri gerekmektedir.²⁴⁷ Öğretmenlerin özel eğitim hizmetleri yönetmeliği hükümlerini yeterli düzeyde uygulamama sebepleri; iş yükü fazlalığı, yönetmelikten yeterince haberdar olmamaları, bilgi eksikliklerinden dolayı yönetmelik hükümlerini nasıl uygulayacaklarını bilmemeleri olabilir. Özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi Türkiye açısından Avrupa'daki ülkelere kıyasla daha yeni bir konu olmasına karşılık, öğrenci özelliklerinin uygulamada göz ardı edilmesi kabul edilebilecek bir durum değildir.

Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisinin velisi ile iletişim kurma durumu ve kaynaştırma öğrencisinin velisini, kaynaştırma eğitime yönelik bilgilendirme düzeyine ilişkin bulgular **Tablo 18**'de yer almakta olup, bu iki bulgu birlikte değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yalnızca 5 tanesi kaynaştırma öğrencisinin velisi ile “Çok İyi” düzeyde iletişim sağladığını belirtirken; 3 tane öğretmen ise velileri kaynaştırma eğitime yönelik yeterli düzeyde bilgilendirdiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin yaklaşık %20'lik kesimi kaynaştırma öğrenci velileriyle “İyi” düzeyde iletişim kurduklarını ve onları kaynaştırma eğitimi ile ilgili olarak “İyi” düzeyde bilgilendirdiklerini belirtmişlerdir. Geri kalan öğretmenler ise,

²⁴⁷ Battal, s.3.

kaynaştırma öğrenci velileriyle iletişim kurma ve bilgilendirme konularında “Orta” ya da daha düşük düzeyde olduklarını söylemişlerdir. Mevcut çalışmaya katılan velilerle ilgili bulgular ele alındığında, velilerin büyük çoğunluğunun kaynaştırma eğitimini yeterli düzeyde bilmediği ve BEP toplantılarına yeterli düzeyde katılmadığı belirtilmiştir. Buna bağlı olarak, öğretmenlerin ilgili olmayan kaynaştırma öğrenci velilerini yeterli düzeyde bilgilendirmedikleri söylenebilir. Ayrıca öğretmenlerin, kaynaştırma eğitimi konusu ile ilgili velileri istenilen düzeyde bilgilendirmeme/bilgilendirememe sebeplerine bakıldığında, lisansta sunulan eğitimin; öğretmen adaylarını özel eğitim konusunda yeterli hale getirmekten uzak olması olabilir. Bir diğer sebebi, öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına dönük yeterli hizmet içi eğitim almamaları olabilir. Diğer taraftan öğretmenlerin velileri ev ortamında ziyaret etmemeleri, velilerin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzeylerini tam olarak bilmemeleri, öğretmenlerin velilerle iletişim konusunda ihmal ettikleri noktalardan bazıları olabilir. Erkan ve arkadaşlarının²⁴⁸ yaptığı çalışmaya katılan öğretmenler, öğrencilerinin evlerine yaptıkları ziyaretler neticesinde ailelerle karşılıklı olarak birbirlerini tanıma fırsatı yakaladıklarını ve kurulan iletişim sayesinde okul aile işbirliğinin arttığını belirtmişlerdir. Dolayısıyla ev ziyaretleri yapmak öğretmenler için, öğrencileri ve velilerini daha yakından tanımak ve velilerle iletişim sağlamak için etkili bir yol olabilir. Mevcut çalışmadaki kaynaştırma öğrenci velilerinin BEP toplantılarına yeterli düzeyde katılmadığı yani okula gelme konusunda duyarlı olmadıkları düşünüldüğünde, öğretmenlerin bu velileri evinde ziyaret etmeleri, okul-aile iletişimi için iyi bir başlangıç olabilir.

Öğretmenlerin veliler ile yeterince iletişim kurmama durumuna veli perspektifinden bakıldığında, velilerin öğretmenlerle iletişim kurmak için yeterince çaba harcamadığı söylenebilir. Her ne kadar veliler öğretmenlerle iletişim kurduğunu belirtse de velilerin zaten sınırlı sayıda yapılan BEP toplantılarına istenilen seviyede katılmadıkları görülmektedir (Bakınız **Tablo 6**). Bu durumun nedeni ise, velilerin eğitimden çok günlük hayatlarını sürdürmeye odaklandıklarından kaynaklandığı

²⁴⁸Semra Erkan, İlknur Tarman, Işıl Ömrüüzun, Yekta Koşan, Nilüfer Kuru ve Sabiha Kaymak, “Okul Öncesi Eğitimde Ev Ziyaretlerine İlişkin Öğretmen ve Ebeveyn Görüşlerinin Belirlenmesi”, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2015, Cilt 35, S.2, s.307-332.

düşünülmektedir. Düşük eğitim ve gelir seviyesine sahip olan aileler, çocuklarının eğitim gereksinimlerini karşılayabilmek için gerekli mali kaynaklardan yoksundurlar.²⁴⁹ Bu araştırmaya katılan velilerin çoğunluğu da sahip oldukları düşük geliri fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarına ayırdığından, çocuklarının eğitim ihtiyaçlarını göz ardı ettikleri söylenebilir (Bakınız **Tablo 5**). Öğretmenlerin velilerle yeterli iletişim kuramamasının velilerden kaynaklanan sebeplerinden bir diğeri, velilerin özel gereksinimli çocuk ile ilgilenmekten fiziksel ve duygusal olarak yorulmaları, çocuğun okula gittiği zamanı kendileri için dinlenme vakti olarak görmeleri ve bunun neticesinde bu süre zarfında çocuk ile ilgili durumdan uzaklaşmak istemeleri olabilir. Ailede yetersizliği olan bir çocuğun olması, onunla ilgilenmek ve bu çocuğun uzun süren tedavi süreçleri, zamanla ailenin üyelerinde tükenmişlik duygusunun yaşanmasına neden olmaktadır.²⁵⁰ Fishman²⁵¹ çalışmasında, normal gelişim gösteren çocuğu olan ailelere göre otizmli ve down sendromlu çocuğa sahip olan ailelerin pek çok sorunla karşılaştığını ve bu nedenle özellikle de annelerin daha çok ruhsal problemler yaşadığını belirlemiştir. Damrosch ve Perry²⁵² çalışmalarında down sendromlu çocuğa sahip ailelerin özellikle annelerin kronik keder yaşadıklarını belirlemiştir. Bundan dolayı bu araştırmaya katılan veliler, kaynaştırma öğrencisinin okulda bulunma sürecini, öğrenciye katkı sağlayacak bir zaman diliminden ziyade, ondan bir süreliğine ayrı kalarak, bu süreyi kendileri için dinlenme zamanı olarak görüyor olabilirler. Bu durum Turan Gürhopur ve İşler Dalgıç'ın²⁵³ çalışması ile koşutluk göstermekte olup, bu çalışmada yetersizliği olan çocuğun okula gitmesinin, annelerin sosyal yükünü azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin veliler ile iletişim eksikliği veli bakış açısından incelendiğinde, velilerin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumundan dolayı, çocuğun eğitiminden daha çok ailenin birincil ihtiyaçları ile ilgilenmeleri ve okulu çocuk için

²⁴⁹Çiftçi ve Kangallı, s.142.

²⁵⁰Hatice Yıldırım Sarı, *Zihinsel Yetersiz Çocuğu Olan Aileler İçin "Aile Yüğü Değerlendirme Ölçeği" Geliştirilmesi*, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir 2007, s.2.

²⁵¹Fishman, 1991, Akt:Yıldırım Sarı, s.2-3.

²⁵²Damrosch ve Perry, 1989, Akt:Yıldırım Sarı, s.3.

²⁵³Fatma Dilek Turan Gürhopur ve Ayşegül İşler Dalgıç, "Zihinsel Yetersiz Çocuğu Olan Ebeveynlerde Aile Yüğü", *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2017, Cilt 8, S.1, s.9-16.

yeni bir öğrenme ortamından çok, kendileri için dinlenme zamanı olarak görmeleri bu durumun meydana gelmesine sebep olmuş olabilir.

Öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı için toplantılar yapma durumuna ilişkin bulgular **Tablo 18**'de sunulmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sadece 2 tanesi “Çok İyi” düzeyde BEP toplantıları yaparken, 8 tanesi “İyi” ve geriye kalan 45 öğretmen ise “Orta” ya da daha düşük düzeyde BEP toplantıları yapmaktadır. BEP geliştirme birimince yapılan BEP toplantıları ile kaynaştırma öğrencisine uygun program hazırlanmakta ve birimce belirlenen zamanlarda bu programın değerlendirmesi yapılmaktadır.²⁵⁴ BEP’i hazırlama ve değerlendirme sürecinin öğretmenin tekelinde olduğu yanılığında dolayı çoğu zaman toplantılar aksatılmaktadır. Oysaki BEP toplantıları kaynaştırma öğrencisinin eğitiminden sorumlu olan tüm bireylerce, öğrencinin gelişiminin değerlendirilebildiği önemli bir parametredir. Fakat mevcut çalışmanın bulgularına göre, toplantıların okullarda yeterince yapılmadığı görülmektedir. Bunun en önemli sebepleri, öğretmenin bilgi eksikliği ya da BEP toplantılarını çok fazla önemsememesi ile velilerin bu toplantılara katılmamaları ya da katılma gereksinimi duymamaları olabilir. Öğretmen açısından ele alındığında, BEP toplantıları, diğer toplantılar ve okuldaki iş yükü düşünüldüğünde ekstra bir iş yükü olarak görülebilmektedir. BEP toplantıları ve kararları alınsa bile genellikle kâğıt üzerinde kaldığı ve pratikte uygulanmadığı için, öğretmenler tarafından BEP toplantılarına gereken önem verilmiyor olabilir. Anılan ve Kayacan’ın²⁵⁵ çalışmasına katılan 10 tane öğretmenin yalnızca 1 tanesi kaynaştırma öğrencisi için BEP’i uyguladığını belirtmiştir. Bu durumun nedenleri, farklı gelişim özelliğine sahip olan öğrenci ile özel olarak ilgilenmenin ve BEP ile olağan programı beraber uygulamanın zor olması olabilir. 2006 yılı özel eğitim hizmetleri yönetmeliğine göre, kaynaştırma öğrencileri için hazırlanan BEP’in kontrol edilme sıklığı, öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda BEP geliştirme birimi tarafından belirlenmektedir. Ayrıca yönetmelikte, BEP’in

²⁵⁴Tevhide Kargın, “Eğitsel Değerlendirme ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama Süreci”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2007, Cilt 8, S.1, s.1-13.

²⁵⁵Anılan ve Kayacan, s.81.

asgari yılda bir kez kontrol edilmesi gerektiği hükmü de yer almaktadır.²⁵⁶ Bunun sonucunda öğretmenlerin yasal zorunluluktan dolayı yılda sadece bir kere toplantı yaptıkları ve kaynaştırma öğrencisinin gelişimi ile fiziksel ve psikolojik zorluklarından dolayı ilgilenmeyi çok tercih etmedikleri söylenebilir. Seçer'in²⁵⁷ araştırmasına katılan 204 tane sınıf öğretmeninden, yaklaşık üçte birinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili negatif düşüncelere sahip oldukları belirlenmiştir. Dolayısıyla mevcut araştırmaya katılan öğretmenler, kaynaştırma eğitiminin getirdiği fazladan iş yükü sebebiyle ve bu öğrencilerle ilgilenmenin zor olduğunu düşünmeleri nedeniyle BEP toplantılarını yapma konusunda gerekli titizliği göstermiyor olabilirler.

Mevcut araştırmada kaynaştırma öğrencileri ile ilgilenmeye çalışan öğretmenlerin velilerin tutumlarındaki vurdumduymazlık vb. sebeplerden dolayı hevesleri de kırılmış olabilir. Ada ve arkadaşlarının²⁵⁸ yaptığı çalışma, Erzurum il merkezinde sosyo-ekonomik ve eğitim seviyesi düşük velilerin olduğu okullarda görevli 19 sınıf öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaya göre, öğretmenlerin motivasyonunu bozan dışsal etkenler arasında, velilerin ilgisiz ve duyarsız oluşu (n:8) yer almaktadır. Bu şekilde ilgisiz aileler, öğretmenlerin işlerini daha da zorlaştırmaktadırlar. Ailelerin çocuklarının eğitimine gerekli özeni göstermeyişi, eğitimden beklenen başarının elde edilebilmesinin önünde büyük bir engel oluşturmaktadır.²⁵⁹ Çünkü formal eğitim her ne kadar okulda yapılırsa da informal eğitim öğrenmenin en fazla gerçekleştiği eğitim ortamı olup, bu ortamda çocuğun yaşadığı çevreyi kapsamaktadır. Dolayısıyla mevcut araştırmaya göre, evinde ilgilenilmediğini düşündüğü bir öğrenciye okulda fazlaca zaman ayırmak, öğretmenler için çok da anlamlı gelmemiş olabilir ve BEP toplantıları ile vakit kaybetmek istememiş olabilirler.

Öğretmenlerin okulda BEP toplantıları yapma durumu kaynaştırma öğrenci velilerinin bakış açısından ele alındığında, bu velilerce BEP toplantıları gereksiz

²⁵⁶Avcıoğlu, s.50.

²⁵⁷Seçer, s.124.

²⁵⁸Şükrü Ada, Durdağı Akan, Ahmet Ayık, İsa Yıldırım ve Sinan Yalçın, "Öğretmenlerin Motivasyon Etkenleri", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013, Cilt 17, S.3, s.151-166.

²⁵⁹Kırcaali-İftar, 1998, Akt:Güzel, s.37.

görülüyor olabilir ya da veliler BEP toplantılarına katılsalar bile öğretmenler tarafından kendilerine yeterli bilgi sunulmadığından toplantıların verimsiz geçtiğini düşünüyor olabilirler. Kaytez ve arkadaşlarının²⁶⁰ yaptığı çalışmada, farklı gelişim gösteren çocuğa sahip ailelere çocuklarının durumuyla alakalı ilgililerce gerekli bilgilendirmelerin yapılmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla mevcut araştırmada düşük sosyo-ekonomik ve eğitim seviyesine sahip olan kaynaştırma öğrenci velilerinin, yaşamdaki öncelikleri eğitim olmadığından BEP toplantılarını gereksiz görüyor ve öğretmenlerce çocukları hakkında kendilerine yeterli bilgilendirmenin yapılmadığını düşünüyor olabileceklerinden, BEP toplantılarına katılma konusundaki sorumluluklarını yerine getirmiyor olabilirler. Bu nedenle de mevcut araştırmadaki öğretmenler, veli katılımının sağlanamadığı BEP toplantılarını daha az yapıyor olabilirler.

Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin ayrı sınıfta eğitim almalarının gereklilik durumu ile ilgili görüşlerine ait bulgular **Tablo 18**'de yer almaktadır. Buna göre, kaynaştırma öğrencilerinin ayrı sınıfta eğitim almalarının gereklilik durumunu, araştırmaya katılan 7 öğretmen “Çok Az”, 9 öğretmen “Az”, 16 öğretmen “Orta”, 18 öğretmen “İyi” ve 5 öğretmen ise “Çok İyi” düzeyde görmektedir. Buradan hareketle araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun, kaynaştırma öğrencilerinin ayrı bir sınıfta eğitim almaları gerektiğini düşündüğü söylenebilir. Kaynaştırma öğrencilerinin ayrı bir sınıfta eğitim almaları, öğretmenlerin eğitim-öğretim işini normal gelişim gösteren öğrencilerle gerçekleştirmelerini biraz daha kolaylaştıracağından ve iş yüklerini azaltacağından dolayı öğretmenler bu şekilde düşünüyor olabilir. Çünkü sınıfta hiçbir kaynaştırma öğrencisi olmasa da öğretmenlerin sınıfta yapması gereken eğitim, öğretim ve sınıf yönetimi gibi iş yükleri bulunmaktadır. Bu iş yüklerinin yanına bir de kaynaştırma öğrencisinden kaynaklanan, BEP hazırlama-uygulama-değerlendirme, uyum süreci gibi kaynaştırma öğrencilerinin sorumlulukları eklendiği zaman, öğretmenlerin sınıf

²⁶⁰Nazan Kaytez, Ender Durualp ve Gül Kadan, “Engelli Çocuğu Olan Ailelerin Gereksinimlerinin ve Stres Düzeylerinin İncelenmesi”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2015, Cilt 4, S.1, s.197-214.

içerisindeki fiziksel ve psikolojik yorgunluğu artacaktır. Metin ve Çakmak'ın²⁶¹ çalışmasına katılan ilköğretim öğretmenleri de kaynaştırma eğitiminin kendilerine bilgi edinme ve aileleri bilgilendirme, uygun araç gereç hazırlama gibi pek çok konuda ilave işler getireceğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla mevcut araştırmadaki öğretmenlerin çoğunluğunun kaynaştırma öğrencilerini başka sınıflarda istemesi beklenebilecek bir durumdur. Fakat kaynaştırma eğitiminde farklı gelişim gösteren çocukların normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı ortamda eğitim almalarını sağlayarak, farklı gelişen bu çocukların sosyalleşmelerine katkıda bulunmak ve toplumda bağımsız olarak yaşamalarını desteklemek amaçlanmaktadır.²⁶² Bundan dolayı mevcut araştırmada kaynaştırma eğitiminin ayrı bir sınıftan ziyade normal sınıflarda yapılmasının gerektiğini düşünen öğretmenlerin de azımsanmayacak derecede çok olması beklenebilecek bir durumdur. Çünkü kaynaştırma öğrencilerinin, normal gelişim gösteren yaşlılarıyla aynı ortamda kendi gelişim hızlarında eğitim almaları, gelişimlerine pozitif katkı sağlamaktadır.²⁶³ Dolayısıyla kaynaştırma eğitimi öğretmenlere her ne kadar ilave işler getirirse de mevcut araştırmadaki çoğu öğretmen, kaynaştırma öğrencilerinin bu eğitimden sağladığı yararları fark ettiğinden olsa gerek, kaynaştırma eğitiminin normal sınıflarda yapılması gerektiğini düşünmektedirler.

Öğretmenlerin okul rehber öğretmenin kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerini takip etme düzeyine ilişkin görüşlerine ait bulgular **Tablo 18**'de verilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan öğretmenler, rehber öğretmenlerin yaklaşık %80'inin "Orta" ya da daha yüksek düzeyde kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerini takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum kaynaştırma öğrencileri ve öğretmenler açısından sevindirici olsa da tam anlamıyla bunun yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Akalın'ın²⁶⁴ çalışmasına katılan rehber öğretmenler kaynaştırma eğitiminin faydalı ve gerekli bir uygulama olduğunu düşünmekle

²⁶¹Metin ve Çakmak, 1998, Akt:Orel, Zerey ve Töret, s.25.

²⁶²Dönmez, Avcı, Aslan, 1998, Akt:Ş.O.Güleryüz, s.11.

²⁶³Sucuoğlu, 2006, Akt:Emrullah Deniz, *Kaynaştırma Eğitime İlişkin Öğretmen Görüşleri: Bir Meta-Sentez Çalışması*, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018, s.32.

²⁶⁴Selma Akalın, "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Gereksinimleri", *International Journal of Early Childhood Special Education*, 2014, Cilt 6, S.1, s.115-142.

beraber okul yöneticileri ve öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik negatif tutumları ile okulun fiziki şartlarının bu eğitimin yapılabilmesi için uygun olmadığından dolayı başarı elde edilemediğini de düşünmektedirler. Rehber öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileri ve onların takipleri ile ilgili yükümlülükleri incelendiğinde görev ve sorumlulukları fazladır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, mevcut araştırmada sadece beş öğretmen, rehber öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerini “Çok İyi” düzeyde takip ettiklerini ifade etmiştir. Rehber öğretmen açısından incelendiğinde ise rehber öğretmenlerin okullarda yapması gereken birçok sorumlulukları vardır.

2006 yılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine göre, rehber öğretmenlerin, görevli olduğu okulun rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürütmenin yanı sıra özel gereksinimli öğrencilerin velilerini bilgilendirme çalışmalarını planlayıp, uygulamak ve diğer ilgililerle iletişim sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır. Ayrıca, rehber öğretmenlerin özel gereksinimli öğrenciler için bireysel gelişim raporu hazırlanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde BEP geliştirme birimiyle işbirliği yapmaları gerekmektedir. Yönetmelikte belirtilen bu görev tanımına göre, rehber öğretmenlerin kaynaştırma sürecindeki yerinin ne kadar önemli olduğu görülmekte²⁶⁵ olup, kaynaştırma öğrencileri ile “Çok İyi” düzeyde ilgilenememe sebebinin, iş yüklerinin fazla olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 19
Öğretmenlerin Kendilerine Yönelik Görüşleri-2

Değişken	f	%
Kaynaştırma eğitimi ile öğrencimin kapasitesini kullanmasını istiyorum	40	72.7
Kaynaştırma eğitimi ile öğrencimin özel yeteneğini(resim, müzik vb.) keşfetmesini/geliştirmesini istiyorum	36	65.5
Kaynaştırma eğitimi ile öğrencimin kendine güveninin gelmesini istiyorum	45	81.8
Kaynaştırma eğitimi ile öğrencimin mutlu ve başarılı olmasını istiyorum	43	78.2

*Araştırmaya 55 öğretmen katılmıştır.

Öğretmenlerin, kaynaştırma eğitimine yönelik beklentilerine ilişkin bulgular **Tablo 19**'da yer almaktadır. Buna göre, araştırmaya katılan 55 öğretmenden, 40'ı

²⁶⁵Güven ve Uyanık Balat, s.97.

kaynaştırma eğitimi ile öğrencisinin sahip olduğu kapasitesini kullanmasını, 36'sı resim, müzik vb. alanlarda özel yeteneğini keşfetmesini, 45'i öğrencisinin kendisine güvenmesini ve 43'ü de öğrencisinin mutlu ve başarılı olmasını istemektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimini, özel gereksinimli bireylerin topluma kazanılması açısından bir çıkış yolu olarak gördükleri söylenebilir. Farklı gelişim gösteren öğrenci ile normal gelişim gösteren öğrencilerin aynı ortam içinde olması farklı gelişen öğrencilerin gelişimini hızlandırmakta ve sosyalleşme becerilerine katkıda bulunmaktadır.²⁶⁶ Yapılan bir çalışmada, kaynaştırma programı uygulanan yetersizliği olan bir bireyin, programa katılmayan yetersizliği olan diğer öğrencilerden daha fazla sosyal iletişim becerisine sahip olduğu ve daha çok aktif olduğu belirlenmiştir.²⁶⁷ Buna göre, kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma eğitimi sayesinde, daha mutlu, daha özgüvenli, yeteneklerinin daha fazla farkına varan bireyler olarak yetiştikleri düşünülmektedir. Ayrıca öğretmenlerinde sınıflarında bulunan yetersizliği olan öğrencilerin gelişimini gördükçe iş doyumları ve kaynaştırma eğitimine karşı motivasyonları artmakta olup,²⁶⁸ bu eğitime yönelik beklentilerinin gerçekleşeceğine dair inançlarının arttığı düşünülmektedir. Mevcut araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitime ve dolayısıyla kaynaştırma eğitimine ilişkin inançlarının yüksek olması, kaynaştırma eğitiminin öğrencilerine bakan yönünden böylesi beklentiler içerisinde olmalarını sağlamış olabilir. Alan yazında kullanılan en yaygın tanımlardan birine göre eğitim, kişinin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir.²⁶⁹ Dolayısıyla sunulan kaynaştırma eğitimi ile öğrencide belirli davranışların değiştirilmesi, beklenen ve olması gereken bir durumdur. Ayrıca tanımda bahsi geçen "istedik" ifadesi ise kaynaştırma öğrencisinde değiştirilmesi amaçlanan davranışlar bütünüdür. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimindeki "istedik" ve temel amacı öğrencilerin hayatta başarılı olmalarının ön koşulu olan

²⁶⁶Metin, 1992, Akt:Erdoğan Arslan, *Kaynaştırma Uygulamalarına Katılan Engelli Öğrencilerin Sosyal Kabul Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Ölçek Geliştirme Çalışması*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Burdur 2010, s.18.

²⁶⁷Diamond, Hestenes ve O'Connor, 1994, Akt:A.M.Ünal, s.24.

²⁶⁸Akdağ ve Haser, 2017, Akt: Zeynep Temiz ve Asiye Parlak Rakap, "Uyarılma Çalışmaları ile Kaynaştırma için Hazırlanmak", *İlköğretim Online Dergisi*, 2018, Cilt 17, S.3, s.1738-1750.

²⁶⁹Ertürk, 1986, Akt:Veysel Sönmez (ed.), *Eğitim Bilimine Giriş*, 6.b.s., Ankara 2009, s.11.

özgüven, mutluluk, yeteneklerinin farkında olma ve sahip oldukları kapasiteyi ortaya çıkarma gibi durumlar olabilir. Kaynaştırma eğitiminin hedefi özel gereksinimli öğrencileri normalleştirmeye çalışmak değil, bu öğrencilerin kapasitelerini en üst düzeye çıkarmalarına ve kabiliyetlerini geliştirmelerine yardımcı olmaktır.²⁷⁰ Mevcut araştırmadan elde edilen bulgu, diğer taraftan incelendiğinde, öğretmenlerin bir kısmı, kaynaştırma eğitiminin, öğrencilerinin başarılı olması, yeteneklerini geliştirmesi ve mutlu olması için bir araç olduğuna inanmamaktadır. Bunun sebepleri düşünüldüğünde ise bazı öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi konusundaki bilgi eksiklikleri (Bakınız **Tablo 18**) ve buna bağlı olarak kaynaştırma eğitimine ilişkin inanç yetersizlikleri olabilir. Yatgın ve arkadaşlarının²⁷¹ yaptığı araştırmaya katılan 53 sınıf öğretmeninden, yalnızca 4'ü sınıfında kaynaştırma öğrencisi olmasını gönüllü olarak isterken, 49'u getirdiği ek iş yükünden dolayı istememektedir. Kaynaştırma eğitimini yeni bir iş yükü olarak gören ve buna bağlı olarak kaynaştırma öğrencileri ile çalışmaya gönüllü olmayan bir öğretmenin, kaynaştırma eğitiminden beklenen başarıyı elde etmesi pek de mümkün görünmemektedir.

Tablo 20
Öğretmenlerin Yöneticilere Yönelik Görüşleri

Değişken/Grup	Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Okul yönetiminin kaynaştırma öğrencisine yardımcı olma düzeyi	4	5	15	26	5	55
Okul yönetiminin kaynaştırma öğrencilerini sınıflara eşit olarak dağıtma durumu	7.3	9.1	27.3	47.3	9.1	100.0
Okul yönetiminin kaynaştırma öğrencilerini sınıflara eşit olarak dağıtma durumu	6	5	9	20	15	55
Okul yönetiminin kaynaştırma öğrencilerini sınıflara eşit olarak dağıtma durumu	10.9	9.1	16.4	36.4	27.3	100.0

Öğretmenlerin, okul yönetiminin kaynaştırma öğrencisine yardımcı olma düzeyine ilişkin görüşlerine ait bulgular **Tablo 20**'de bulunmaktadır. Buna göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin %80'inden fazlası okul yönetiminin kaynaştırma öğrencilerine “Orta” ya da daha yüksek düzeyde yardımcı olduğunu ifade etmiştir. Diğer bir ifadeyle öğretmenlerin büyük çoğunluğu okul yönetiminin kaynaştırma öğrencilerine karşı sorumluluklarını belirli düzeyde yerine getirdiklerini düşünmektedirler. Fakat veriler detaylı olarak incelendiğinde, olumlu okul yönetimi davranışlarının çoğunluğunun “Orta” ve “İyi” düzeyde gerçekleştiği ve sadece 5

²⁷⁰Demir ve Açar, s.769.

²⁷¹Yatgın, Sevgi ve Uysal, s.174.

öğretmen okul yönetiminin “Çok İyi” düzeyde kaynaştırma öğrencilerine yardımcı olduklarını düşünmektedir. Yöneticilerin okullarda eğitim programlarının işleyişini düzenleme, öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verebilme, personellerin ve mali kaynakların idare edilmesi gibi konularla ilgili daha pek çok görevleri bulunmaktadır.²⁷² Buna göre, yöneticilerin görevleri arasında belirli bir kısmının kaynaştırma öğrencilerine yardımcı olmak olduğu göz önüne alınmalıdır. Ayrıca okul yönetiminin kaynaştırma öğrencilerine yardımcı olmanın yanı sıra, bu öğrencilerin okulda kabul görebilmeleri için okulun bütün çalışanlarına, öğrencilere ve velilere kaynaştırma eğitime yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde ve ilgili yasal düzenlemelerin uygulanabilmesinde önderlik etmeleri gerekmektedir.²⁷³ Buna göre, okul yöneticilerinin çok çeşitli sorumlulukları bulunmakta olup, bunlardan bir tanesi de kaynaştırma öğrencileri ile ilgili olanlardır. Okul yöneticilerinin, bütün sorumlulukları ile birlikte kaynaştırma öğrencilerine de yardımcı olmak istedikleri düşünülmekte olup, iş yüklerinin fazla olmasından dolayı bu öğrencilere yeterli düzeyde ilgi gösteremiyor olabilirler.

Öğretmenlerin, okul yönetiminin kaynaştırma öğrencilerini sınıflara eşit olarak dağıtma durumuna ilişkin görüşlerine ait bulgular **Tablo 20**'de yer almaktadır. Buna göre, öğretmenlerin %80'i okul yönetimlerinin kaynaştırma öğrencilerini sınıflara “Orta” ya da daha yüksek düzeyde eşit olarak dağıttıklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, okul yönetimlerinin üzerine düşen sınıf oluşturma görevlerini iyi düzeyde yerine getirdikleri söylenebilir. Fakat 11 tane öğretmen okul yönetimlerinin kaynaştırma öğrencilerini sınıflara dağıtma konusunda “Az” ya da “Çok Az” düzeyde eşit davrandıklarını belirtmişlerdir. Bunun en önemli sebeplerinden birisi, öğretmenlerin, daha önce yaşadıkları eşit olmayan tutum ve davranışlar olabilir. Mevcut araştırmada bazı okul yönetimleri, belirli sınıf düzeylerinin kimi şubelerine bir ya da iki tane kaynaştırma öğrencisi verirken, kimi şubelere daha az ya da hiç kaynaştırma öğrencisi vermemiş olabilirler. Dolayısıyla

²⁷²Başaran, 2008, Akt:Şakir Çınkır, “İlköğretim Okulu Müdürlerinin Sorunları: Sorun Kaynakları ve Destek Stratejileri”, *İlköğretim Online Dergisi*, 2010, Cilt 9, S.3, s.1027-1036.

²⁷³Kaya, 2012, Akt:Hasan Demirtaş, Mustafa Arslan ve Didem Güven, “Özel Eğitim Okullarının Yönetimsel Sorunları”, *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2016, Cilt 7, S.1, s.21-49.

bazı yöneticilerin kendilerine yakın gördükleri personeli bazen belli konularda haksız şekilde kanunlara aykırı olarak destekleyip korumaları²⁷⁴ yani kayırmacılık yapmaları, öğretmenlerin bazı okul yönetimlerinin eşit davranmadığını düşünmelerine neden olmuş olabilir. Bazı okul yönetimlerinin kaynaştırma öğrencilerini sınıflara yerleştirme konusunda eşitlikçi bir tutum sergilememe nedenlerinden biri, kaynaştırma öğrencilerini zor bir iş yükü olarak görmeleri ve daha yakın olduğu öğretmenleri bu zor iş yükü ile meşgul etmek istememeleri olabilir. Ayrıca diğer bir neden yöneticilerin bazı öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi konusunda daha bilgili olduğunu ve kaynaştırma öğrencilerine daha faydalı olabileceklerini düşünmeleri olabilir. Çünkü öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi konusunda gerekli olan bilgi ve donanıma sahip olmaları ile kaynaştırma öğrencilerine karşı pozitif davranmaları, bu eğitimin başarısını arttırmaktadır.²⁷⁵ Bundan dolayı okul yöneticileri, kaynaştırma eğitimi konusunda tecrübeli öğretmenleri daha fazla işe koşarak, öğretmenlerin eşitsizlik algısına sahip olmalarına neden olmuş olabilirler. Ayrıca okul yöneticilerinin en temel görevlerinden olan, tüm öğrencilerin eğitim haklarına eşit şekilde ulaşmasını sağlama noktasında, “Çok İyi” düzeyde olmadıkları düşünülmektedir.

Tablo 21
Öğretmenlerin Velilere Yönelik Görüşleri

Değişken/Grup	Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Kaynaştırma öğrenci velisinin, kaynaştırma öğrencisi ile ilgilenme düzeyi	14	19	11	8	3	55
	25.5	34.5	20.0	14.5	5.5	100.0
Kaynaştırma öğrenci velisinin sizi, öğrencinizin yetersizliği ile ilgili bilgilendirme düzeyi	21	13	13	6	2	55
	38.2	23.6	23.6	10.9	3.6	100.0
Kaynaştırma öğrenci velisinin, bireyselleştirilmiş eğitim programı toplantılarına katılma durumu	21	14	12	8		55
	38.2	25.5	21.8	14.5		100.0

Öğretmenlerin kaynaştırma öğrenci velilerinin, kaynaştırma eğitimi ile ilgili olarak üzerine düşen görevleri yapıp/yapmama durumuna ilişkin görüşlerine ait

²⁷⁴Erdem ve Meriç, 2012, Akt:Türkan Argon, “Öğretmen Görüşlerine Göre İlkokullarda Yöneticilerin Kayırmacılık Davranışları”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2016, Cilt 24, S.1, s.233-250.

²⁷⁵Erg ve Tohum, 2011, Akt:Batmaz, s.20-21.

bulgular **Tablo 21**'de bulunmaktadır. Buna göre, öğretmenlerin kaynaştırma öğrenci velileri ile ilgili genellikle olumsuz görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Öğretmenlerin 14 tanesi velilerin kaynaştırma öğrencisi ile “Çok Az” ve 19 tanesi de “Az” düzeyde ilgilendiğini ifade etmiştir. 21 öğretmen ise, velilerin kendilerini kaynaştırma öğrencisinin yetersizliği ile ilgili “Çok Az” 13’ü ise “Az” düzeyde bilgilendirdiklerini ve 21 öğretmen de velilerin BEP toplantılarına “Çok Az” ve 14’ü de “Az” düzeyde katıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğretmen algılarına göre veliler, kaynaştırma öğrencilerinin eğitimi ile yeterince ilgilenmemektedir. Bunun olası sebeplerinden bir tanesi daha önce de ifade edildiği gibi velilerin sosyo-ekonomik ve eğitim düzeylerinin düşüklüğü neticesinde sürdürmekte oldukları hayat mücadelesi ve onun neticesinde çocuklarına ve eğitimlerine yeterince zaman ayıramamaları olabilir. Toplumun en küçük birimi olan aile, çocuğun bütün hayatının şekillenmesinde çok etkili iken bu etki özellikle okul başarısının artmasında/azalmasında büyük rol oynamaktadır.²⁷⁶ Ayrıca aile içerisinde genellikle annelerin çocukları ile fazla zaman geçirdikleri düşünüldüğünden, bu durum anneleri çocuklarının eğitiminden birinci derecede sorumlu olan kişi konumuna getirmektedir. Özbülak ve arkadaşları²⁷⁷ İzmir’de bulunan liselerdeki 9. sınıfta okumakta olan 200 öğrenci ile yaptıkları çalışmada, bu öğrencilerin problem çözme becerileri ile atılganlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu araştırma bulgularına göre, öğrencilerden anneleri lisansüstü mezunu olanların genel problem çözme beceri seviyeleri, anneleri lisans mezunu ve daha düşük eğitim seviyesine sahip olanlara oranla daha yüksek bulunmuştur. Buna göre, problem çözme becerilerinin gelişmesinde annenin eğitim durumunun etkili olduğu söylenebilir. Demir²⁷⁸ sağlık meslek lisesi öğrencileri ile yaptığı çalışmada, annelerin eğitim durumu yükseldikçe öğrencilerin matematiğe karşı olumlu tutum

²⁷⁶Oluwatelure, 2008, Akt:Elvan İnce Aka ve Ayşe Sert Çıbık, “Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Kimya Dersine Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2015, Cilt 35, S.3, s.557-573.

²⁷⁷Berrin Emran Özbülak, Ayşe Aypay ve Ahmet Aypay, “Ortaöğretim Öğrencilerinin Problem Çözme ve Atılganlık Becerilerinin Bazı Değişkenlerle İlişkisi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011, Cilt 10, S.36, s.77-93.

²⁷⁸Ahmet Demir, *Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinin Problem Çözme Süreci, Zeka ve Tutumlarının İncelenmesi*, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir 2016, s.89.

geliştirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Coşkun ve Akkaş²⁷⁹ çalışmalarında, yüksek eğitim seviyesine sahip olan annelerin yetersizliği olan çocuklarıyla alakalı yaşadıkları problemlere dair daha çok çözüm ürettiklerini ve bir alt eğitim seviyesindeki annelere oranla daha az kaygı yaşadıklarını tespit etmişlerdir. Dolayısıyla aile içerisinde genellikle annelerin çocukları ile daha çok vakit geçirip, ilgilendiği düşünüldüğünden, annenin eğitim seviyesinin yüksek olması, çocuğunun yetişme sürecine olumlu katkı sağlayabilecektir.

Kaynaştırma öğrenci velilerinin, çocuğunun eğitimi ile yeterince ilgilenmeme sebeplerinden bir diğeri, bu velilerin, normal gelişim gösteren çocuğu olan velilere göre daha çok sorunla karşılaşmaları ve bu durumlarla birlikte yaşadıkları yoğun stresle baş ederken eğitimi hayatlarının arka planına almaları olabilir.²⁸⁰ Ayrıca, bu ailelerin özel gereksinimli çocuğu ile ilgilenirken zaman zaman duygusal ve sosyal yönden tükenmişlik yaşamaları, çocuklarının okulda olduğu süreyi kısa bir dinlenme anı olarak görmelerine ve dolayısıyla bu durum okulla ilgili herhangi bir iş yapmak istememelerine neden olmakta olabilir. Bu nedenle özel gereksinimli çocukların ailelerine, yeterli destek sisteminin sağlanması, bu ailelerin kendilerini iyi hissetmelerine yardımcı olabilecektir.²⁸¹ Özel gereksinimli çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamaktan yorulan ailelere gerekli destek sağlandığında, çocuklarının okulu ile ilgili sorumluluklarını daha iyi yerine getirebilecekleri düşünülmektedir.

Aynı zamanda, özel gereksinimli bireylerin başka özel gereksinimli kardeşlerinin olduğu durumlarda, ailelerin işi daha da zorlaşmaktadır. Ünal ve İflazoğlu Saban'ın²⁸² yaptığı çalışmaya 100 tane kaynaştırma öğrenci velisi katılmıştır. Bu velilerden, 12 tanesinin kaynaştırma öğrencisi olan çocuğundan hariç, başka özel gereksinimli çocuğu daha bulunmaktadır. Araştırmaya katılan velilerin

²⁷⁹Yemliha Coşkun ve Günbey Akkaş, “Engelli Çocuğu Olan Annelerin Sürekli Kaygı Düzeyleri ile Sosyal Destek Algıları Arasındaki İlişki”, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2009, Cilt 10, S.1, s.213-227.

²⁸⁰Zetlin, 1986, Karataş, 2003, Akt:İsmail Sevinç ve Rasim Babahanoğlu, “Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Aile Yüğü Değerlendirme Durumlarının Tükenmişlik Düzeylerine Etkisi: Konya Örneği”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 2016, Cilt 19, S.2, s.109-121.

²⁸¹Özlem Ersoy ve Neslihan Çürük, “Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Annelerde Sosyal Desteğin Önemi”, *Aile ve Toplum Dergisi*, 2009, Cilt 5, S.17, s.104-110.

²⁸²Ünal ve İflazoğlu Saban, s.412.

birden fazla özel gereksinimli çocuğunun olması durumu ile kaynaştırma eğitime ait davranış ve duygusal alt boyutları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmazken, bilişsel alt boyutla ilgili anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Dolayısıyla velilerin, bir ya da daha fazla çocuğunun özel gereksinimli olması, davranışlarında ve duygularında çok fazla bir değişime neden olmamıştır. Çünkü bir çocuğunun özel gereksinimli olması velileri yeterince üzerken, birden fazla çocuğunun özel gereksinimli olmasının velilerde artık bu duruma karşı alışmaya ve duyarsızlaşmaya neden olduğu düşünülmektedir. Birden fazla çocuğu özel gereksinimli olan velilerin, sorumluluğu ve üzerindeki yük arttığından, kaynaştırma eğitime ilişkin inancı, tutumu ve beklentisi azalmakta ve dolayısıyla bu veliler, çocuğunun eğitime gerekli özeni göstermiyor olabilirler.

Diğer taraftan bakıldığında ise öğretmenlerin %20'si, velilerin çocuklarıyla "İyi" ya da "Çok İyi" düzeyde ilgilendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin %15'i velilerin BEP toplantılarına "İyi" ya da "Çok İyi" düzeyde katıldıklarını ve çocuklarının yetersizliği ile ilgili kendilerini bilgilendirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu, beklenen ve istenen bir durum olmasına karşılık bu sayı yeterince fazla değildir. Canarslan ve Ahmetoğlu'nun²⁸³ yaptıkları araştırmaya, özel gereksinimli çocuğa sahip 311 tane ebeveyn katılmıştır. Araştırmaya göre, ailelerin ekonomik düzeyinin yükselmesinin WHOQOL-Bref Yaşam Kalitesi Ölçeği'nin tüm alt boyutlarında anlamlı bir farklılığa neden olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla ailelerin eğitim ve sosyo-ekonomik durumu yükseldikçe, çocuklarıyla ilgilenme düzeyi arttığı düşünülmektedir. Mevcut araştırmaya katılan velilerin yaklaşık %20'lik kesiminin düzenli bir işi olmasından dolayı, kaynaştırma eğitimi alan çocukları ile ilgilenmek için gerekli ekonomik şartlara sahip oldukları düşünülmektedir.

Bir diğer bakış açısı ise bazı aileler yaşadıkları düşük sosyo-kültürel ve ekonomik durumun temel nedenini eğitime bağladıkları için, çocuklarının eğitime ellerinden geldiği kadar fazla önem vermeye çalışıyor olabilirler. Glass'ın²⁸⁴

²⁸³Harun Canarslan ve Emine Ahmetoğlu, "Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşam Kalitesinin İncelenmesi", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2015, Cilt 17, S.1, s.13-31.

²⁸⁴Glass, 1987, Akt:Turhan Şengönül, "Sosyal Sınıf Kökeni, Eğitimsel Kazanım ve Dikey Sosyal Hareketlilik İlişkisi", *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-Dergisi*, 2008, s.5.

araştırmasına katılanların büyük çoğunluğu iş hayatında ilerleyebilmenin ve maddi durumunu iyileştirebilmenin eğitimle ve sıkı çalışmayla mümkün olabileceğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla toplumdaki sınıflar arası eşitsizliklere rağmen dezavantajlı olan alt sosyal sınıfın çocukları eğitim ile sıkı çalışmanın gücü sayesinde orta sınıf konumlara ulaşabilmekte ve bu durum toplumda, dikey sosyal hareketliliğin oluşmasını sağlamaktadır.²⁸⁵

Tablo 22
Öğretmenlerin Öğrencilere Yönelik Görüşleri

Değişken/Grup	Çok Az	Az	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Kaynaştırma öğrencisinin kaynaştırma eğitimine uyum sağlama düzeyi	4 7.3	10 18.2	27 49.1	12 21.8	2 3.6	55 100.0
Kaynaştırma öğrencisinin kaynaştırma ortamında eğitim almaktan memnuniyet düzeyi	2 3.6	7 12.7	18 32.7	25 45.5	3 5.5	55 100.0
Kaynaştırma öğrencisinin sınıf arkadaşları ile iletişim düzeyi	3 5.5	1 1.8	18 32.7	25 45.5	8 14.5	55 100.0

Tablo 22 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu, kaynaştırma eğitiminin öğrenciler üzerinde belirli düzeyde fayda sağladığını ifade etmişlerdir. Sadece üç dört öğretmen kaynaştırma eğitiminin öğrenciler üzerinde “Çok Az” düzeyde etkisinin olduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde az sayıda öğretmen, kaynaştırma eğitiminin öğrenciler üzerinde “Çok İyi” düzeyde gelişim gösterdiğini düşünmektedirler. Öğretmenlerin algılarına göre kaynaştırma eğitiminin öğrencilere en fazla fayda sağladığı konu iletişimdir. Çünkü kaynaştırma eğitimi sayesinde neredeyse evinden hiç çıkmayan ve aile bireyleri dışında kimseyle iletişime geçmeyen çocuklar, okulda yeni arkadaşlar edinme ve iletişim kurma fırsatına sahip olacaklardır. Kaynaştırma eğitimi ile kaynaştırma öğrencilerinin, sosyal bütünleşmeleri kolaylaşır, kendilerine güvenleri artar, sorumluluk almak ve başladıkları işi tamamlamak için istekli olurlar, kendilerini toplumun bir parçası olarak hissederler ve sosyal duygusal gelişimleri desteklenmiş

²⁸⁵Şengönül, s.23.

olur.²⁸⁶ Bu durum, aynı zamanda normal gelişim gösteren öğrencilerin de kendilerinden farklı bireyler olduğunun farkına varma ve onlara saygı duymaları gerektiğini tecrübe ettirebilecek önemli durumlardan birisidir. Kaynaştırma eğitimi ile gelişimi normal seyrinde devam eden öğrenciler, yetersizliği olan akranlarıyla birlikte eğitim aldıklarında, yetersizliği olan insanlarla beraber yaşamayı öğrenmekte ve onları şartsız kabul etmektedirler. Bireysel farklılıklara saygı duymayı öğrenen bu çocukların ortak yaşam becerileri gelişir.²⁸⁷

Diğer yandan öğretmenlerin bir kısmı kaynaştırma öğrencilerinin “Az” ya da “Çok Az” düzeyde kaynaştırma eğitimine uyum sağladıklarını ve kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma eğitiminden “Az” ya da “Çok Az” düzeyde memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerde oluşan olumsuz algının sebeplerinden biri, bazı öğretmenler daha önceden kaynaştırma öğrencileri ile çalışmış ve bunun neticesinde yaşadıkları olumsuz tecrübelerle göre, öğrenciler hiçbir gelişim ya da memnuniyet yaşama durumu algılamamış olabilirler. Dolayısıyla tecrübe ettikleri olumsuz durumdan dolayı bazı öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin olumsuz düşünce içerisinde olmaları, inançlarının azalması beklenebilecek bir durumdur. Öğretmenler, kaynaştırma öğrencilerinde bir gelişim olacaklarını düşünse bile bunun yeterli olmayacağını düşünüyor olabilirler. Bundan dolayı da kaynaştırma öğrencilerinin aldıkları eğitimden memnun olmadıklarını ve yeterince uyum sağlayamadıklarını düşünüyor olabilir. Saraç ve Çolak’ın²⁸⁸ araştırmasına katılan 19 sınıf öğretmeninden 14’ü sınıfında kaynaştırma öğrencisi olmasından rahatsız değilken, 5’i sınıfında kaynaştırma öğrencisi olmasından rahatsız olduğunu belirtmiştir. Öğretmenler, bu durumun sebebini ise genel olarak öğrencinin uyumsuz davranışlarına ve eğitilmesinin zor olmasına bağlamışlardır.

Öğretmenlerde, kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma eğitimine uyum sağlama ve kaynaştırma eğitiminden memnun olma durumuna yönelik oluşan

²⁸⁶Can Eda Alıcı, *Okul Öncesi Dönemde Tersine Kaynaştırma Gruplarında Yer Alan Cerebral Palsy’li Çocukların İnce Motor Becerilerinin Oyunla Desteklenmesi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018, s.18.

²⁸⁷Alıcı, s.18-19.

²⁸⁸Saraç ve Çolak, s.18.

olumsuz algının bir diğeri sebebi, kaynaştırma öğrenci velilerinin ilgisiz tutumu olabilir. Çünkü eğitim öncelikle ailede başlayan bir süreçtir ve yeterince ilgili olmayan aileler ile çalışmak zorunda kalan öğretmenlerin, kaynaştırma eğitimiyle alakalı olumsuz görüşe sahip olması beklenebilecek bir durumdur. Ailelerin ve özellikle annelerin, öğrencinin eğitimindeki önemi yukarıda ele alındığı için burada tekrar değinilmeyecektir.

Araştırmaya katılan 55 öğretmenin 3'ü lisans eğitimi dışında kaynaştırma eğitimine yönelik eğitim almış olup, diğer öğretmenler almamıştır. 36 öğretmen, daha önce kaynaştırma eğitimi vermemiş olup, ilk defa araştırmanın yapıldığı eğitim ve öğretim döneminde kaynaştırma eğitimi vermiştir. Öğretmenlerin, dörtte üçünden fazlası kaynaştırma eğitimi konusunda bilimsel yeterlik düzeyinin “Orta” ya da daha az olduğunu belirtmişlerdir. Özel eğitim hizmetleri yönetmelik hükümlerinin hiçbir öğretmen tarafından “Çok İyi” düzeyde uygulanmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin çok büyük bir çoğunluğunun kaynaştırma eğitimiyle alakalı olarak alan ve uygulama bilgilerinin yetersiz oluşundan kaynaklı, yönetmelik hükümlerini çok iyi düzeyde uygulamadıkları, BEP toplantılarını yeterli düzeyde yapmadıkları, kaynaştırma öğrencilerinin ayrı bir sınıfta eğitim almalarını istedikleri görülmüştür. Öğretmenlerin yaklaşık %20'lik kesimi kaynaştırma öğrenci velileriyle “İyi” düzeyde iletişim kurduklarını ve onları kaynaştırma eğitimi ile ilgili olarak “İyi” düzeyde bilgilendirdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminden öğrencilerine dönük yüksek beklentileri olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu, kaynaştırma eğitiminin öğrenciler üzerinde belirli düzeyde fayda sağladığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunluğu, okul yönetiminin kaynaştırma öğrencilerine yardımcı olma ve bu öğrencileri sınıflara eşit dağıtma düzeyinin “Orta” ya da daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin, kaynaştırma öğrenci velilerinin, öğrenci ile yeterince ilgilenmemesinden, bu veliler tarafından öğrencinin yetersizliği ile ilgili olarak kendilerine gerekli bilgilendirmenin yapılmamasından ve velilerin BEP toplantılarına katılım konusunda gerekli özeni göstermemelerinden dolayı kaynaştırma öğrenci velilerine ilişkin olumsuz görüşlere sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca öğretmenlere göre kaynaştırma eğitiminin öğrencilere en fazla fayda sağladığı konu iletişimdir.

V. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler yer almaktadır.

V. 1. Sonuçlar

Kaynaştırma öğrenci velilerinin, yöneticilerin ve öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, alt problemlere ait bulguların sonuçları aşağıda yer almaktadır.

V. 1. 1. Birinci Alt Probleme Ait Sonuçlar

Araştırmaya katılan kaynaştırma öğrenci velileri, kaynaştırma eğitimini yeterli düzeyde bilmemektedirler. Bu velilerin kaynaştırma eğitiminden beklentilerinin üst düzeyde olduğu durumlar, çocuğunun mutlu ve başarılı olması ile özgüveninin artmasını istediği durumlardır. Ayrıca kaynaştırma öğrenci velilerinin, öğretmenlerle etkili ve yeterli iletişim sağlayamamalarının olumsuz sonuçlarından biri, yapılan BEP toplantılarına istenilen düzeyde veli katılımının sağlanamamasıdır. Veliler çocuklarına uygulanan kaynaştırma eğitiminden memnun olmakla beraber destek eğitim alma ihtiyacı hissetmektedirler. Okul yönetiminin çocuklara gerekli yardımı tam olarak sağlayamadığını düşünen veliler, kaynaştırma öğrencilerinin sınıflara eşit olarak dağıtıldığı algısına sahiptirler. Sınıf öğretmeni tarafından kaynaştırma eğitimi ile ilgili yeterli düzeyde bilgilendirilmediğini düşünen veliler, sınıf öğretmenin kaynaştırma eğitimi alan çocuklarıyla yeterli düzeyde ilgilendiğini düşünmektedirler. Veliler, BEP toplantılarının az yapıldığını ve okul rehber öğretmenin çocuklarıyla düşük düzeyde ilgilendiğini ifade etmişlerdir. Kaynaştırma eğitiminin çocuklarına birçok fayda sağlamasından dolayı velilerin geneli bu eğitimden memnundurlar.

V. 1. 2. İkinci Alt Probleme Ait Sonuçlar

Araştırmaya katılan yöneticiler kaynaştırma eğitimini beklenen düzeyde bilmemektedirler. Yöneticiler kaynaştırma öğrenci velileri ile etkileşim halinde olup kaynaştırma öğrenci velilerini kaynaştırma eğitime yönelik yeterli düzeyde bilgilendirmektedirler. Yöneticiler kaynaştırma eğitimini gerekli görmekte birlikte kaynaştırma öğrencilerinin ayrı bir sınıfta eğitim almaları gerektiğini düşünmektedirler. Yöneticiler tarafından Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği hükümleri istenilen düzeyde uygulanmamaktadır. Araştırmaya katılan okul yöneticileri sınıf mevcutlarının kaynaştırma eğitiminin yapılabilmesi için uygun olduğunu belirtmektedirler. Araştırmaya katılan yöneticilerin hemen hepsi kaynaştırma öğrencilerinin sınıflara dağılımı noktasında eşitlikçi bir tutum sergilediklerini ifade etmişlerdir. Yöneticiler sınıfların fiziki yapısının kaynaştırma eğitime uygun olduğunu ve gerekli düzenlemelerin yapıldığını ifade etmişlerdir. Kaynaştırma eğitiminin yapılabilmesi için sınıf, bahçe, tuvalet, kantin ve yemekhane bölümlerinde her bir yetersizlik grubuna yönelik düzenlemelerin yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür. Yöneticiler, öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine yardımcı olduklarını, bireyselleştirilmiş eğitim toplantılarını yaptıklarını ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerini takip ettiklerini belirtmişlerdir. Yöneticilerin kaynaştırma öğrenci velilerinin tutumlarından dolayı memnun olmadıkları söylenebilir. Yöneticiler kaynaştırma eğitiminin öğrencilerin belirli becerilerini geliştirdiği noktasında hem fikirdirler.

V. 1. 3. Üçüncü Alt Probleme Ait Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çok büyük bir çoğunluğu lisans eğitimi dışında kaynaştırma eğitime yönelik eğitim almamıştır. Ayrıca öğretmenlerin çoğu, daha önce kaynaştırma eğitimi vermemiş olup, ilk defa araştırmanın yapıldığı eğitim ve öğretim döneminde kaynaştırma eğitimi vermiştir. Öğretmenler kaynaştırma eğitimi konusunda bilimsel yeterlik düzeylerinin istenilen seviyede olmadığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin, kaynaştırma eğitimi ile ilgili olarak alan ve uygulama

bilgilerinin yetersiz oluşundan kaynaklı, yönetmelik hükümlerini beklenen düzeyde uygulamadıkları, BEP toplantılarını yeterli düzeyde yapmadıkları, kaynaştırma öğrencilerinin ayrı bir sınıfta eğitim almalarını istedikleri görülmüştür. Öğretmenlerin bir kısmı kaynaştırma öğrenci velileriyle beklenen düzeyde iletişim kurduklarını ve onları kaynaştırma eğitimi ile ilgili olarak bilgilendirdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler, okul rehber öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri ile ilgilendiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminden, öğrencilerine dönük yüksek beklentileri olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmenler, kaynaştırma eğitiminin öğrenciler üzerinde belirli düzeyde fayda sağladığını ifade etmişlerdir. Öğretmenler, okul yönetiminin kaynaştırma öğrencilerine yardımcı olduğunu ve bu öğrencileri sınıflara eşit olarak dağıttığını ifade etmişlerdir. Kaynaştırma öğrenci velilerinin çocukları ile yeterince ilgilenmemesinden, bu veliler tarafından öğrencinin yetersizliği ile ilgili olarak öğretmenlere gerekli bilgilendirmenin yapılmamasından ve BEP toplantılarına katılım konusunda gerekli özenin gösterilmemesinden dolayı, kaynaştırma öğrenci velilerine ilişkin olarak öğretmenler olumsuz görüşlere sahiptirler. Öğretmenlere göre kaynaştırma eğitiminin öğrencilere en fazla fayda sağladığı konu iletişimdir.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar genel olarak incelendiğinde, kaynaştırma öğrenci velilerinin, yöneticilerin ve öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi yeterli düzeyde bilmedikleri ortaya çıkmıştır. Kaynaştırma öğrenci velileri, çocuklarının akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitim almalarını isterken yöneticiler ve öğretmenler bu öğrencilerin ayrı sınıfta eğitim almaları gerektiğini belirtmişlerdir. Kaynaştırma öğrencilerinin sınıflara eşit olarak dağıtıldığı, kaynaştırma eğitiminin, kaynaştırma öğrencilerine pek çok fayda sağladığı, okullarda BEP toplantılarının beklenen düzeyde yapılmadığı ve kaynaştırma öğrenci velilerinin BEP toplantılarına istenen düzeyde katılmadığı konularında, çalışmada yer alan üç grupta hemfikirdirler.

V. 2. Öneriler

Araştırma bulgularına göre, hem kaynaştırma eğitimi uygulayıcıları hem de araştırmacılar için geliştirilen öneriler sunulmuştur.

V. 2. 1. Uygulayıcılara Öneriler

• Kaynaştırma eğitimini yeterli düzeyde bilmeyen ve bu konuda üzerine düşen görevleri tam olarak yerine getirmeyen kaynaştırma öğrenci velilerine ve diğer velilere, okul yönetimi tarafından bilgilendirme toplantıları düzenlenebilir.

• Yöneticilerin ve öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili lisans eğitimi sırasında kuramsal ve uygulamaya dönük eğitim almaları, daha sonra aday öğretmenlik sürecinde ve mesleği icra ederken hizmet içi eğitim seminerleriyle değişen ve güncellenen durumlarla ilgili bilgilendirilmeleri kaynaştırma eğitiminin başarısını olumlu yönde etkileyebilir.

• Okul yöneticileri, öğretimsel liderlik rolünü gereği gibi üstlenmeli, kaynaştırma eğitiminin yapılabilmesi için gereken fiziki şartları düzenlemeli, okul aile işbirliğini sağlamalı ve öğretmenlerle kaynaştırma öğrenci velileri arasında etkili ve yeterli iletişim sağlanabilmesinde arabulucu görevi üstlenmelidir.

• BEP toplantılarının yeterli düzeyde yapılmaması ve bu toplantılara gerekli katılımın sağlanamaması ile ilgili sonuçlara göre, okullarda kurulan BEP geliştirme birimi, görev tanımına uygun olarak hareket etmelidir.

V. 2. 2. Araştırmacılara Öneriler

• Bu çalışmada nicel yöntem kullanılmış olup başka çalışmalarda nicel ve nitel yöntem beraber kullanılarak kaynaştırma eğitimi konusu derinlemesine incelenebilir.

• Mevcut çalışma, araştırmacının ulaşabildiği kısıtlı bir alanda yapılmış olup geniş bir alana ulaşılarak daha kapsamlı bir çalışma gerçekleştirilebilir.

• Normal gelişim gösteren öğrenciler ile velilerinin ve kaynaştırma öğrencilerinin yer alacağı başka bir çalışmada, kaynaştırma eğitime yönelik bilgilendirici seminerler düzenlenip bu katılımcıların seminer öncesi ve sonrası tutumları incelenebilir.

• Bu çalışma ilk ve ortaokullarda yapılmıştır. Başka eğitim kademelerinde bu çalışma tekrar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- ADA, Şükrü, AKAN, Durdağı, AYIK, Ahmet, YILDIRIM, İsa ve YALÇIN, Sinan; “Öğretmenlerin Motivasyon Etkenleri”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013, Cilt 17, S.3, s.151-166.
- AKALIN, Selma; *İlköğretim Birinci Kademedeki Sınıf Öğretmenleri ile Kaynaştırma Öğrencisi Olan ve Olmayan Öğrencilerin Sınıf İçi Davranışlarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007, s.iii-iv.
- AKALIN, Selma; “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Gereksinimleri”, *International Journal of Early Childhood Special Education*, 2014, Cilt 6, S.1, s.115-142.
- AKER, Gamze; *Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimi Hakkındaki Tutumları*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne 2014, s.48.
- AKKÖK, Füsün, AŞKAR, Petek ve KARANCI, A.Nuray; “Özürlü Bir Çocuğa Sahip Anne-Babalardaki Stresin Yordanması”, *Özel Eğitim Dergisi*, 1992, Cilt 1, S.2, s.8-12.
- AKSOY, Esra ve IŞIK, Halil; “İlköğretim Okulu Müdürlerinin Öğretim Liderliği Rollerini”, *Türkiye Kırgızistan Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2008, S.19, s.235-249.
- AKSOY, Veysel ve DİKEN, İbrahim H.; “Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberliğe İlişkin Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi”, *İlköğretim Online Dergisi*, 2009, Cilt 8, S.3, s.709-719.
- AKTAN, Osman; *Kaynaştırma Eğitiminde Takım Destekli Bireyselleştirme Tekniğinin Öğrencilerin Ders Başarısı Derse Karşı Tutum ve Sosyal Kabul Düzeylerine Etkisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2018, s.4.

- AKYILDIZ, Salih; “Öğretmen Adaylarının Engelli Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2017, S.39, s.141-175.
- ALICI, Can Eda; *Okul Öncesi Dönemde Tersine Kaynaştırma Gruplarında Yer Alan Cerebral Palsy’li Çocukların İnce Motor Becerilerinin Oyunla Desteklenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2018, s.18.
- ANILAN, Hüseyin ve KAYACAN, Gamze; “Sınıf Öğretmenlerinin Gözüyle Kaynaştırma Eğitimi Gerçeği”, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2015, S.Özel Sayı (XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu), s.74-90.
- ARGON, Türkan; “Öğretmen Görüşlerine Göre İlkokullarda Yöneticilerin Kayırmacılık Davranışları”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2016, Cilt 24, S.1, s.233-250.
- ARIKAN, Çiğdem; “Sosyal Model Çerçevesinde Özürlülüğe Yaklaşım”, *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 2002, Cilt 2, S.1, s.11-25.
- ARSLAN, Erdinç; *Kaynaştırma Uygulamalarına Katılan Engelli Öğrencilerin Sosyal Kabul Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Ölçek Geliştirme Çalışması*, Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur 2010, s.18.
- ATAMAN, Ayşegül (edt.); *Özel Eğitime Giriş*, 6.b.s, Ankara, s.13.
- AVCIOĞLU, Hasan (edt.); *İlköğretimde Özel Eğitim*, 2.b.s., Ankara 2011, s.32.
- AVCIOĞLU, Hasan; “Zihin Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Hazırlamaya İlişkin Görüşleri”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2011, Cilt 12, S.1, s.39-53.
- AVŞAR KURNAZ, Şebnem; “Çocuk Yoksulluğu”, *Aile ve Toplum Dergisi*, 2007, Cilt 3, S.12, s.47-55.
- AYKARA, Aslıhan; *Kaynaştırma Eğitimi Sürecindeki Bedensel Engelli Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler ve Okul Sosyal Hizmeti*,

- Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010, s.45.
- BABAOĞLAN Emine ve YILMAZ, Şahika; “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimindeki Yeterlikleri”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2010, Cilt 18, S.2, s.345-354.
- BALO, Esen Damla; *İlkokullardaki Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2015, s.43.
- BAŞAR, Mustafa Aydın; *İlköğretim Kurumlarının Olanakları*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2003, s.205.
- BATMAZ, Gurbet; *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Yaptıkları Öğretimsel Düzenlemeler*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli 2017, s.20-21.
- BATTAL, İbrahim; *Sınıf Öğretmenlerinin ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi (Uşak İli Örneği)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak 2007, s.42.
- BATU, Sema; “Kaynaştırma, Destek Hizmetler ve Kaynaştırmaya Hazırlık Etkinlikleri”, *Özel Eğitim Dergisi*, 2000, Cilt 2, S.4, s.35- 45.
- BATU, Sema, KIRCAALİ-İFTAR, Gönül ve UZUNER, Yıldız; “Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri”, *Özel Eğitim Dergisi*, 2004, Cilt 5, S.2, s.33-50.
- BATU, Sema ve TOPSAKAL, Mehmet; “Özel Eğitim Danışmanlığı Süreci ve Bir Danışmanlık Örneği”, *Özel Eğitim Dergisi*, 2003, Cilt 4, S.1, s.19-29.
- BERKANT, Hasan Güner ve ATILGAN, Gökay; “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Journal of Educational Reflections*, 2017, Cilt 1, S.1, s.13-25.

- BURSALIOĞLU, Ziya; *Eğitim Yönetiminde Teori ve Uygulama*, 9.b.s., 2010, s.32.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener; *Veri Analizi El Kitabı*, 20.b.s., Ankara 2014, s.5.
- CAN, Bolkan; *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı ile İlgili Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yaşadıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri (KKTC Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Yakındoğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa 2015, s.11.
- CAN, Niyazi; “Okul Yöneticilerinin Yönetimde Cinsiyet Faktörüne İlişkin Görüşleri”, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 2008, Cilt 33, S.147, s.35-41.
- CANARSLAN, Harun ve AHMETOĞLU, Emine; “Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşam Kalitesinin İncelenmesi”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2015, Cilt 17, S.1, s.13-31.
- CANKAYA, Özlem; *İlköğretim I. Kademedeki Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarının Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya 2010, s.34.
- CEYLAN, Remziye ve ARAL, Neriman; “Entegre Eğitimi”, *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2005, Cilt 6, S.2, s.69-79.
- COŞKUN, Yemliha ve AKKAŞ, Günbey; “Engelli Çocuğu Olan Annelerin Sürekli Kaygı Düzeyleri ile Sosyal Destek Algıları Arasındaki İlişki”, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2009, Cilt 10, S.1, s.213-227.
- ÇAKIR, Gülden; *Yeni Hayat Bilgisi Programında Yer Alan Kazanımların Önerilen Etkinlikler Çerçevesinde Gerçekleştirilebilme Düzeyinin Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2007, s.25.
- ÇALIŞKAN, Şadan; “Eğitim-İşsizlik ve Yoksulluk İlişkisi”, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2007, Cilt 7, S.13, s.284-308.
- ÇELİK, İbrahim ve ERATAY, Emine; “Kaynaştırma Sınıfı ve Özel Eğitim Sınıfı Öğretmenlerinin Sınıflardaki Zihin Engelli Öğrencilere Yönelik Pekiştirme ve

- “Ceza Uygulamalarının Belirlenmesi”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2007, Cilt 7, S.1, s.47-63.
- ÇINAR, Orhan; “Okul Müdürlerinin İletişim Sürecindeki Etkililiği”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2010, S.26.
- ÇINKIR, Şakir; “İlköğretim Okulu Müdürlerinin Sorunları: Sorun Kaynakları ve Destek Stratejileri”, *İlköğretim Online Dergisi*, 2010, Cilt 9, S.3, s.1027-1036.
- ÇİFCİ TEKİNARSLAN, İlknur, SİVRİKAYA, Tuğba, KESKİN, Nesime Kübra, ÖZLÜ, Özge ve UÇAR RASMUSSEN, Meryem; “Kaynaştırma Eğitimi Alan Öğrencilerin Ebeveynlerinin Gereksinimlerinin Belirlenmesi”, *İlköğretim Online Dergisi*, 2018, Cilt 17, S.1, s.82-101.
- ÇİFTÇİ, Cemil ve ÇAĞLAR, Atalay; “Ailelerin Sosyo-Ekonomik Özelliklerinin Öğrenci Başarısı Üzerindeki Etkisi: Fakirlik Kader Midir?”, *International Journal of Human Sciences*, 2014, Cilt 11, S.2, s.155-175.
- ÇİFTÇİ Cemil ve KANGALLI, Sinem Güler; “Eğitim ve Gelir”, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, Ocak 2015, Cilt 15, S.1, s.141-152.
- ÇUHADAR, Yavuz; *İlköğretim Okulu 1-5. Sınıflarda Kaynaştırma Eğitimine Tabi Olan Öğrenciler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Hazırlanması, Uygulanması, İzlenmesi ve Değerlendirilmesi ile İlgili Olarak Sınıf Öğretmenleri ve Yöneticilerin Görüşlerinin Belirlenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak 2006, s.7.
- DEĞER, Şahin; *Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Okul Öncesi Dönemde Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Tutumların İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2018, s.95.
- DEMİR, Ahmet; *Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinin Problem Çözme Süreci, Zeka ve Tutumlarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir 2016, s.89.

- DEMİR, Mehmet Kaan ve AÇAR, Seçil; “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünceleri”, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2010, Cilt 30, S.3, s.749-770.
- DEMİREL, Özcan ve KAYA, Zeki (edt.); *Eğitim Bilimine Giriş*, 5.b.s., Ankara 2010, s.214.
- DEMİRER, Ahu; *Kaynaştırma Eğitimi Alan Öğrencilerin Sanat Eleştirisi Yöntemiyle Topluma Kazandırılması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya 2010, s.4.
- DEMİRTAŞ, Hasan, ARSLAN, Mustafa ve GÜVEN, Didem; “Özel Eğitim Okullarının Yönetimsel Sorunları”, *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2016, Cilt 7, S.1, s.21-49.
- DENİZ, Emrullah; *Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşleri: Bir Meta-Sentez Çalışması*, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2018, s.32.
- DİKEN, İbrahim (edt.); *İlköğretimde Kaynaştırma*, Ankara 2010, s.33.
- DİKEN, İbrahim (edt.); *Özel Eğitim*, 3.b.s., Ankara 2010, s.100.
- DİKEN, İbrahim Halil ve SUCUOĞLU, Bülbin; “Sınıfında Zihin Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması”, *Özel Eğitim Dergisi*, 1999, Cilt 2, S.3, s.25-39.
- DOĞAN, Mustafa Kemal; *İlköğretim Okullarında Görev Yapmakta Olan Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin Okul İklimi Algıları ile Kaynaştırmaya İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne 2010, s.42.
- DOLAPCI, Sibel; *Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlilik Algıları ve Kaynaştırma Eğitimine Bakış Açıkları*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2013, s.14.

- DURAN DÜŞÜNÜR, Ayten; *İlkokullarda Kaynaştırma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli 2018, s.31.
- DURAN, Songül ve ÜNSAL BARLAS, Gül; “Zihinsel Engelli Bireylerin Ebeveynlerinin Öznel İyi Oluş, Öz Duyarlık ve Tükenmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi”, *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilim Dergisi*, 2014, Cilt 7, S.3, s.69-79.
- DURGUN, Özlem; “Türkiye’de Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme”, *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 2011, Cilt 6, S.1, s.143-154.
- EMRAN ÖZBULAK, Berrin, AYPAY, Ayşe ve AYPAY, Ahmet; “Ortaöğretim Öğrencilerinin Problem Çözme ve Atılganlık Becerilerinin Bazı Değişkenlerle İlişkisi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011, Cilt 10, S.36, s.77-93.
- ESMER, Barış, YILMAZ, Eyüp, GÜNEŞ, A.Melih, TARIM, Kürşat ve DELİCAN, Burak; “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerinin Eğitimine İlişkin Deneyimleri”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Temmuz 2017, Cilt 25, S.4, s.1601-1618.
- ERDEM, Raziye ve GÜNER YILDIZ, Nevin; “Kaynaştırma Yoluyla Eğitimde Öğrenci Başarısı: Okul Müdürleriyle Bir Odak Grup Görüşmesi”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2017, Cilt 8, S.2, s.90-115.
- ERKAN, Semra, TARMAN, İlknur, ÖMRÜUZUN, Işıl, KOŞAN, Yekta, KURU, Nilüfer ve KAYMAK, Sabiha; “Okul Öncesi Eğitimde Ev Ziyaretlerine İlişkin Öğretmen ve Ebeveyn Görüşlerinin Belirlenmesi”, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2015, Cilt 35, S.2, s.307-332.
- ERSOY, Özlem ve ÇÜRÜK, Neslihan; “Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Annelerde Sosyal Destegın Önemi”, *Aile ve Toplum Dergisi*, 2009, Cilt 5, S.17, s.104-110.

- ERTEN, Sinan; “Planlanmış Davranış Teorisi ile Uygulamalı Öğretim Metodu”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2002, Cilt 19, S.2, s.217-233.
- GEZER, Mehmet Seçkin; *Sınıfta Kaynaştırma Öğrencisi Bulunan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Rol Algılarının Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir 2017, s.24.
- GÖK, Gönül; *Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri ve Önerileri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2009, s.21.
- GÖZÜN, Özlem ve YIKMIŞ, Ahmet; “Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki Etkililiği”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2004, Cilt 5, S.2, s.65-77.
- GÖZÜN, Özlem ve YIKMIŞ, Nermin; “İlköğretim Müfettişlerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüş ve Önerileri”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2004, Cilt 5, S.2, s.79-88.
- GÜLDÜ, Betül; *Sivas İli Örneği’nde Kaynaştırma Eğitimi*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2010, s.74.
- GÜLERYÜZ, Bircan; *Sınıf Öğretmenlerinin ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak 2014, s.65.
- GÜLERYÜZ, Şükrü Onur; *Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Engelli Öğrencilerin Akranları ile İlişkilerinde Karşılaştıkları Sorunların Değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2009, s.23.
- GÜMÜŞELİ, Ali İlker; “Okul Müdürlerinin Öğretim Liderliğini Sınırlayan Etkenler”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1996, Cilt 6, S.6, s.201-209.

- GÜRGÜR, Hasan; *Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı İlköğretim Sınıfında İşbirliği ile Öğretim Yaklaşımının İncelenmesi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2005, s.iii-iv.
- GÜRGÜR, Hasan, KIŞ, Arzu ve AKÇAMETE, Gönül; “Kaynaştırma Öğrencilerine Sunulan Bireysel Destek Hizmetlere İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin İncelenmesi”, *İlköğretim Online Dergisi*, 2012, Cilt 11, S.3, s.689-701.
- GÜVEN, Yıldız ve UYANIK BALAT, Gülden; “Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Rehber Öğretmenler ve Rehberlik Araştırma Merkezi Çalışanlarının Görüşleri”, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2006, S.24, s.95-108.
- GÜZEL, Neslihan; *Kaynaştırma Öğrencisi Olan İlköğretim Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yaşadıkları Sorunlar (Beykoz İlçesi Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2014, s.3.
- HOTAMAN, Davut; “Demokratik Eğitim: Demokratik Bir Eğitim Programı”, *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 2010, Cilt 3, S.1, s.29-42.
- İLGAR, Şengül; “Öğretmen Adaylarının Özel Gereksinimli Öğrencilerle İlgili Farkındalığının İncelenmesi (İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Örneği)”, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2017, Cilt 14-1, S.27, s.313-338.
- İLK, Gülnur; *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarına Yönelik Görüşlerinin ve Deneyimlerinin İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004, s.29.
- İNANDI, Tacettin, SAVAŞ, Nazan, ARSLAN, Evrim, YENİÇERİ, Arif, PEKER, Ersin, ALIŞKIN, Ömer, ERDEM, Mehmet ve DURMAZ, Elif; “Hatay’da Akraba Evliliği Sıklığı, Nedenleri, Çocuk Sağlığı, İlişkilerde Mutluluk ve Yaşam Doyumu”, *Turk J Public Health*, 2016, Cilt 14, S.1, s.43-55.

- İNCE AKA, Elvan ve SERT ÇIBİK, Ayşe; “Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Kimya Dersine Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2015, Cilt 35, S.3, s.557-573.
- KAMEN AKKOYUN, Ayşe; *Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Personelinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri (Batı Karadeniz Bölgesi Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu 2007, s.39.
- KARA, Zeynep; *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi Öğrencilerine Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s.170.
- KARACA, Muhammed Abdulkaki; *Kaynaştırma Eğitimi Programının Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Mesleki Yeterliliklerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya 2018, s.4.
- KARGIN, Tevhide; “Eğitsel Değerlendirme ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama Süreci”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2007, Cilt 8, S.1, s.1-13.
- KARGIN, Tevhide; “Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, Ankara 2004, Cilt 5, S.2, s.1-13.
- KARGIN, Tevhide, ACARLAR, Funda ve SUCUOĞLU, Bülbin; “Öğretmen, Yönetici ve Anne-Babaların Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2003, Cilt 4, S.2, s.55-76.
- KARİP, Emin (edt.); *Ölçme ve Değerlendirme*, Ankara 2007, s.2-3.
- KAYMAZ, Menşure Kübra; “Eğitim Yapılarında Bedensel Engellilere Yönelik Engelsiz Tasarım”, *Selçuk Üniversitesi Teknik Online Dergisi*, 2015, S.Özel 1, s.238-250.

- KAYTEZ, Nazan, DURUALP, Ender ve KADAN, Gül; “Engelli Çocuğu Olan Ailelerin Gereksinimlerinin ve Stres Düzeylerinin İncelenmesi”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2015, Cilt 4, S.1, s.197-214.
- KINCAL, Remzi Y.; *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 1.b.s., Ankara 2010, s.50.
- KINCAL, Remzi Y.; *Eğitim Bilimine Giriş*, 2.b.s., Ankara 2009, s.24.
- KIR, İbrahim; “Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011, Cilt 10, S.36, s.381-404.
- KOÇYİĞİT, Sinan; “Ana Sınıflarında Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Öğretmen-Rehber Öğretmen ve Ebeveyn Görüşleri”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2015, Cilt 4, S.1, s.391-415.
- KULA, Sedat ve ÇAKAR, Bekir; “Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki”, *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2015, Cilt 6, S.12, s.194.
- KULAKSIZOĞLU, Adnan; *Farklı Gelişen Çocuklar*, İstanbul 2003, s.65.
- KUYUMCU, Zümran; *Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) Geliştirilmesi ve Uygulanması Sürecinde Öğretmenlerin Yaşadıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2011, s.17.
- KÜÇÜKAHMET, Leyla; “2006-2007 Öğretim Yılında Uygulanmaya Başlanan Öğretmen Yetiştirme Lisans Programlarının Değerlendirilmesi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2007, Cilt 5, S.2, s.203-218.
- METİN, Nilgün; “Okul Öncesi Dönemde Özürlü Çocuklar İçin Kaynaştırma Programları”, *Özel Eğitim Dergisi*, 1992, Cilt 1, S.2, s.34-36.
- NEGİŞ İŞİK, Ayşe ve GÜMÜŞ, Emine; “Yönetici Öz-Yeterliği ve Okul Etkililiği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2017, Cilt 25, S.1, s.419-434.

- NİZAMOĞLU, Nimet; *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Yeterlikleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu 2006, s.28.
- OREL, Aysel, ZEREY, Zahide ve TÖRET, Gökhan; “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2004, Cilt 5, S.1, s.23-33.
- ÖNCÜL, Nuray ve BATU, Sema; “Normal Gelişim Gösteren Çocuk Annelerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2005, Cilt 6, S.2, s.37-54.
- ÖZATA, Musa ve KARİP, Salih; “Engelli Bireylerin Sağlık Hizmetleri Kullanımında Yaşadıkları Sorunlar: Konya Örneği”, *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 2017, Cilt 20, S.4, s.409-427.
- ÖZBAŞ, Mehmet ve BADAVAN, Yusuf; “İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okul-Aile İlişkileri Konusunda Yapmaları Gereken ve Yapmakta Oldukları İşler”, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 2009, Cilt 34, S.154, s.69-81.
- ÖZBAY, Yaşar ve ERKAN, Serdar (edt.), *Eğitim Psikolojisi*, 2.b.s., Ankara 2009, s.314.
- ÖZDEMİR, Nilgün; *Sınıfında Kaynaştırma Öğrencisi Olan ve Olmayan İlköğretim Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, s.v.
- ÖZMEN, Emel; *İzmir İlinde Kaynaştırma Öğrencileri ile Çalışan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Empatik Eğilimleri ile Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2010, s.3.
- ÖZSOY, Yahya, ÖZYÜREK, Mehmet ve ERİPEK Süleyman, *Özel Eğitime Giriş*, Ankara 1996, s.7.

- ÖZŞENOL, Fuat, İŞIKHAN, Vedat, ÜNAY, Bülent, AYDIN, Halil İbrahim, AKIN, Rıdvan ve GÖKÇAY, Erdal; “Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Aile İşlevlerinin Değerlendirilmesi”, *Gülhane Tıp Dergisi*, 2003, Cilt 45, S.2, s.156-164.
- ÖZTEKİN, Ali; “Devletin Asli ve Sürekli Görevleri (Temel Kamu Hizmetleri) ve Özellikleri”, *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2015, S.30, s.10-19.
- ÖZTÜRK, Nezaket ve ULUSOY, Hatice, “Lisans ve Yüksek Lisans Hemşirelik Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeyleri ve Eleştirel Düşünmeyi Etkileyen Faktörler”, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi*, 2008, Cilt 1, S.1, s.15-25.
- PAMUK, Yaprak; *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitime İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2016, s.5.
- RESMİ GAZETE; 07.07.2018/30471.
- SANIR, Hanifi; *Kaynaştırma Eğitime Devam Eden Öğrencilerin Akademik Öğrenme ile İlgili Karşılaştıkları Sorunların Öğretmen ve Aile Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2009, s.16.
- SARAÇ, Tuğba ve ÇOLAK, Aysun; “Kaynaştırma Uygulamaları Sürecinde İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüş ve Önerileri”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2012, Cilt 8, S.1, s.13-28.
- SARI, Hakan ve BOZGEYİKLİ, Hasan; “Öğretmen Adaylarının Özel Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Karşılaştırmalı Bir Araştırma”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2003, S.9, s.183-204.
- SEÇER, Fahri; *Sınıf Öğretmenlerinin Kişiler Arası Öz Yeterlik İnançları ile Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya 2011, s.124.

- SEVİNÇ, İsmail ve BABAHAÑOĐLU, Rasim; “Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Aile Yüku Değerlendirme Durumlarının Tükenmişlik Düzeylerine Etkisi: Konya Örneği”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 2016, Cilt 19, S.2, s.109-121.
- SÖNMEZ, Veysel (edt.); *EĞitim Bilimine Giriş*, 6.b.s., Ankara 2009, s.11.
- SUCUOĞLU, Bülbin; “Kaynaştırma Programlarında Anne Baba Katılımı”, *Ankara Üniversitesi EĞitim Bilimleri Fakültesi Özel EĞitim Dergisi*, 1996, Cilt 2, S.2, s.25-43.
- SUCUOĞLU, Bülbin; “Türkiye’de Kaynaştırma Uygulamaları: Yayınlar/Araştırmalar (1980-2005)”, *Ankara Üniversitesi EĞitim Bilimleri Fakültesi Özel EĞitim Dergisi*, 2004, Cilt 5, S.2, s.15-23.
- SUCUOĞLU, Bülbin ve ÖZOKÇU, Osman; “Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi”, *Ankara Üniversitesi EĞitim Bilimleri Fakültesi Özel EĞitim Dergisi*, 2005, Cilt 6, S.1, s.41-57.
- ŞAHBAZ, Ümit; *Öğretmenlerin Özürlü Çocukların Kaynaştırılması Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya İlişkin Tutumlarının Değişmesindeki Etkililiği*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu 1997, s.11.
- ŞAHBAZ, Ümit ve KALAY Gül; “Okulöncesi EĞitimi Öğretmen Adaylarının Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi EĞitim Fakültesi Dergisi*, 2010, S.19, s.116-135.
- ŞAHİN, Ayfer ve GÜRLER, Buket; “Destek EĞitim Odasında ve Kaynaştırma Ortamlarında Çalışan Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş EĞitim Programı Hazırlama Sürecinde Yaşadıkları Güçlüklerin Belirlenmesi”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2018, S.29, s.594-625.
- ŞAHİN, Aytaç; *Kaynaştırma Yoluyla EĞitim Gören Öğrencilerin Sosyalleşme Sürecinde Karşılaştığı Sorunların Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi (Erzurum İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010, s.17.

- ŞAMLI, Hale, TOPRAK, Dilek ve SOLAK, Mehmet; “Akyonkarahisar İlinde Akraba Evlilikleri ve Bunun Doğumsal Anomaliler ile İlişkisi”, *Kocatepe Tıp Dergisi*, 2006, S.7, s.69-74.
- ŞEKERCİOĞLU, Bilge; *İlköğretim II. Kademe Branş Öğretmenlerinin, Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar ile İlgili Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010, s.2.
- ŞEN, Mustafa; “Türkiye’de Engellilere Yönelik İstihdam Politikaları: Sorunlar ve Öneriler”, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Aralık 2018, Cilt 8, S.2, s.129-152.
- ŞENGÖNÜL, Turhan; “Sosyal Sınıf Kökeni, Eğitimsel Kazanım ve Dikey Sosyal Hareketlilik İlişkisi”, *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-Dergisi*, 2008, s.5.
- ŞİMŞEK, Zeynep Ceren ve İVRENDİ, Asiye; “Ebeveynlerin Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Beklentileri”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2014, Cilt 29, S.2, s.240-254.
- TEMİZ, Zeynep ve PARLAK RAKAP, Asiye; “Uyarılma Çalışmaları ile Kaynaştırma için Hazırlanmak”, *İlköğretim Online Dergisi*, 2018, Cilt 17, S.3, s.1738-1750.
- TİYEK, Ramazan, ERYİĞİT, Burak Hamza ve BAŞ, Emrah; “Engellilerin Erişilebilirlik Sorunu ve TSE Standartları Çerçevesinde Bir Araştırma”, *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2006, S.12, s.225-261.
- TOPBAŞ, Eriman ve YÜCEL TOY Banu; “Kalabalık Sınıflarda Öğrenci Merkezli Öğretim Uygulaması Etkinliklerinin Değerlendirilmesi: Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Dersi Örneği”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2007, Cilt 5, S.3, s.405-433.
- TOY, Süleyman Nazif; *Sınıf Öğretmenlerinin Öğretmen Öz Yeterlilikleri ile Kaynaştırma Eğitimine Yeterlik İnançlarının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli 2015, s.4.

- TURAN GÜRHOPIUR, Fatma Dilek ve İŞLER DALGIÇ, Ayőegöl; “Zihinsel Yetersiz Çocuğu Olan Ebeveynlerde Aile Yüku”, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2017, Cilt 8, S.1, s.9-16.
- TÜRKO, Nefise; *İlköğretim Okullarında Uygulanan Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Sosyolojik Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2011, s.36.
- TÜRNÜKLÜ, Abbas; “Eğitimbilim Alanında Aynı Araştırma Sorusunu Yanıtlamak İçin Farklı Araştırma Tekniklerinin Birlikte Kullanılması”, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 2001, Cilt 26, S.120, s.8-13.
- ULUSOY, Alev; *Kaynaştırma Eğitimi Kapsamında Eğitim Yapılarında Engellilerin Kullanımına Yönelik Mimari Düzenlemeler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2006, s.62.
- ULUTAŞDEMİR, Nilgün; “Engelli Çocukların Eğitimi”, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2007, Cilt 2, S.5, s.125-126.
- USLU, Turgut; *Üniversite Öğrencilerinin Liderlik, Akademik Özyeterlik ve Okula Yabancılaőtma Algıları (Erzincan Üniversitesi Örneği)*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya 2018, s.84.
- ÜNAL, Ahmet Mükerrrem; *Kaynaştırma Uygulamalarının Başarısını Etkileyen Etmenlerin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne 2017, s.18.
- ÜNAL, Füsün; *Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı Sınıflardaki, Öğretmen, Normal Geliőtım Gösteren Öğrenci ve Engelli Öğrenci Velilerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana 2010, s.2.
- ÜNAL, Füsün ve İFLAZOğLU SABAN, Ayten; “Kaynaştırma Uygulamasına Devam Eden Engelli Öğrencilerin Velilerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumları-II”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2014, Cilt 23, S.1, s.406-417.

- WILBRANDT, Emel, AYDOĞAN, Yasemin ve KILINÇ, Elif; *Montessori Yöntemiyle Kaynaştırma Eğitimi*, Ankara 2008, s.22.
- YAMAN, Erkan; “Eğitim Sistemindeki Sorunlardan Bir Boyut: Büyük Sınıflar ve Sınıf Yönetimi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2006, Cilt 4, S.3, s.261-274.
- YAPICI, Şenay; “Türk Toplumunda Aile ve Eğitim İlişkisi”, *Turkish Studies*, 2010, Cilt 5, S.4, s.1544-1570.
- YATGIN, Soner, SEVGİ, Habip Mehmet ve UYSAL, Soykan; “Sınıf Öğretmenlerinin, Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri ve Çeşitli Değişkenlere Göre Mesleki Tükenmişliklerinin İncelenmesi”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2015, S.Özel Sayı 15, s.167-180.
- YAZICIOĞLU, Tansel; “Kaynaştırma Uygulamalarının Tarihsel Süreci ve Türkiye’de Uygulanan Kaynaştırma Modelleri”, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2018, Cilt 8, S.1, s.92-110.
- YEŞİLYAPRAK, Binnur; *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*, 18.b.s., Ankara 2010, s.356.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan; *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 6.b.s., 2006, s.112.
- YILDIRIM, Kasım; “Nitel Araştırmalarda Niteliği Artırma”, *İlköğretim Online Dergisi*, 2010, Cilt 9, S.1, s.79-92.
- YILDIRIM SARI, Hatice; *Zihinsel Yetersiz Çocuğu Olan Aileler İçin “Aile Yüğü Değerlendirme Ölçeğı” Geliştirilmesi*, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2007, s.2.
- YILMAZ, Ahmet; “İlköğretim Okullarında Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2013, S.31, s.111-127.
- YILMAZ BOLAT, Emine ve ATA, Nursel; “Kaynaştırma Eğitimi Uygulamaları Hakkında Okul Yöneticilerinin Görüşleri”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2017, Cilt 7, S.14, s.165-185.

YUMUŞ, Melike ve METİN, Nilgün; “Kaynaştırma Sınıflarında Davranış Problemlerinin Nedenleri ve Baş Etme Yöntemleri”, *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2015, Cilt 1, S.Özel Sayı 2 (Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi “Erken Müdahale”), s.474-482.

EKLER

EK 1: Veli Anket Formu

Değerli Veli,
“İlk ve Ortaokullarda Kaynaştırma Eğitime Yönelik Uygulamalar” konulu bir araştırma yürütülmektedir. Bu amaçla görüşlerinize başvurulmaktadır. Aşağıdaki sorulara vereceğiniz cevaplar saklı tutulacaktır. Vaktinizi ayırarak araştırmaya yaptığınız katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Halime ERÜSTÜN BULUTOĞLU
Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sınıf Öğretmenliği Programı Yüksek Lisans Öğrencisi

AŞAĞIDAKİ MADDELERDE BELİRTİLEN HUSUSLARLA İLGİLİ SİZİN DURUMUNUZA UYGUN OLAN BİR SEÇENEĞİ (X) İŞARETİ KOYARAK İŞARETLEYİNİZ.

- 1.Eğitim durumunuz:
()Hiç yok ()Okur-Yazar ()İlkokul Mezun ()Ortaokul Mezun
()Lise Mezun ()Üniversite Mezun
- 2.Çalışma durumunuz:
()Çalışıyor ()Çalışmıyor ()Çalışıyor ise işi :.....
- 3.Başka özel gereksinimli çocuğunuz var mı?
()Evet ()Hayır
- 4.Kaynaştırma eğitimi bilme düzeyiniz:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 5.Çocuğunuzun sınıf öğretmeni ile iletişim kurma durumunuz:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 6.Bireyselleştirilmiş eğitim programı toplantılarına katılma durumunuz:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 7.Kaynaştırma öğrencilerinin ayrı sınıfta eğitim almalarının gereklilik durumu:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
8. Çocuğunuzun aldığı kaynaştırma eğitiminden memnuniyet düzeyiniz:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 9.Çocuğunuz kaynaştırma eğitimi dışında başka bir yerden destek eğitim aldı mı?
()Evet ()Hayır
- 10.Kaynaştırma eğitiminden beklentileriniz: (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)
()Çocuğunuzun kapasitesini kullanmasını istiyorum.
()Çocuğunuzun varsa özel yeteneğinin (resim, müzik v.b) keşfedilmesini istiyorum.
()Çocuğunuzun kendine güveninin gelmesini istiyorum.
()Çocuğunuzun mutlu ve başarılı olmasını istiyorum.
- 11.Okul yönetiminin çocuğunuza yardımcı olma düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 12.Okul yönetiminin kaynaştırma öğrencilerini sınıflara eşit olarak dağıtma durumu:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 13.Sınıf öğretmenin, kaynaştırma eğitimi alan çocuğunuz ile ilgilenme düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 14.Sınıf öğretmenin sizi, kaynaştırma eğitime yönelik bilgilendirme düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 15.Bireyselleştirilmiş eğitim programı için okulda toplantı yapılma durumu:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 16.Okul rehber öğretmenin, kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerini takip etme düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 17.Çocuğunuzun kaynaştırma eğitime uyum sağlama düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
18. Çocuğunuzun kaynaştırma ortamında eğitim almaktan memnuniyet düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 19.Çocuğunuzun sınıf arkadaşları ile iletişim düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az

EK 2: Yönetici Anket Formu

Sayın Yönetici,
“İlk ve Ortaokullarda Kaynaştırma Eğitime Yönelik Uygulamalar” konulu bir araştırma yürütülmektedir. Bu amaçla görüşlerinize başvurulmaktadır. Aşağıdaki sorulara vereceğiniz cevaplar saklı tutulacaktır. Vaktinizi ayırarak araştırmaya yaptığınız katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Halime ERÜSTÜN BULUTOĞLU
Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sınıf Öğretmenliği Programı Yüksek Lisans Öğrencisi

AŞAĞIDAKİ MADDELERDE BELİRTİLEN HUSUSLARLA İLGİLİ SİZİN DURUMUNUZA UYGUN OLAN BİR SEÇENEĞİ (X) İŞARETİ KOYARAK İŞARETLEYİNİZ.

- 1.Cinsiyetiniz: ()Kadın ()Erkek
- 2.Okuldaki Göreviniz:
()Müdür ()Müdür Başyardımcısı ()Müdür Yardımcısı
- 3.Yöneticilikteki Kıdeminiz:
()1-7 ()8-14 ()15-21 ()22-28 ()28 yıldan fazla
- 4.Kaynaştırma eğitimini bilme düzeyiniz:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 5.Kaynaştırma öğrenci velilerini, kaynaştırma eğitime yönelik bilgilendirme düzeyiniz:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 6.Kaynaştırma öğrencilerinin ayrı sınıfta eğitim almalarının gereklilik durumu:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
7. Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği hükümlerinin kaynaştırma öğrencilerinin özelliklerine göre uygulanma düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 8.Kaynaştırma öğrenci velileri ile iletişim kurma durumunuz:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 9.Kaynaştırma eğitiminin gereklilik düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 10.Sınıflarınızın mevcudunun kaynaştırma eğitimi için uygunluk düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 11.Kaynaştırma öğrencilerini sınıflara eşit olarak dağıtma durumunuz:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 12.Sınıflarınızın fiziki yapısının kaynaştırma eğitimi için uygunluk düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 13.Kaynaştırma eğitiminin yapılabilmesi için sınıf içi düzenlemelerin yapılma düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 14.Kaynaştırma eğitiminin yapılabilmesi için her bir yetersizlik grubuna (görme, işitme, ortopedik, zihinsel) yönelik okul içi sınıf içi ve okula bağlı tesislerde gerekli düzenlemelerin yapılma düzeyi:

	Çok İyi	İyi	Orta	Az	Çok Az
Sınıf	()	()	()	()	()
Bahçe	()	()	()	()	()
Tuvalet	()	()	()	()	()
Kantin	()	()	()	()	()
Yemekhane	()	()	()	()	()
- 15.Bireyselleştirilmiş eğitim programı için toplantılar yapılma durumu:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 16.Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yardımcı olma düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 17.Okul rehber öğretmenin, kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerini takip etme düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
18. Kaynaştırma öğrenci velilerinin, kaynaştırma öğrencileri ile ilgilenme düzeyleri:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az

- 19.Kaynaştırma öğrenci velilerinin sizi, kaynaştırma öğrencilerinin yetersizliği ile ilgili bilgilendirme düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 20.Kaynaştırma öğrenci velilerinin, bireyselleştirilmiş eğitim programı toplantılarına katılma durumu:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 21.Kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma eğitimine uyum sağlama düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 22.Kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma ortamında eğitim almaktan memnuniyet düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 23.Kaynaştırma öğrencilerinin sınıf arkadaşları ile iletişim düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az

EK 3: Öğretmen Anket Formu

Değerli Meslektaşım,
“İlk ve Ortaokullarda Kaynaştırma Eğitime Yönelik Uygulamalar” konulu bir araştırma yürütülmektedir. Bu amaçla görüşlerinize başvurulmaktadır. Aşağıdaki sorulara vereceğiniz cevaplar saklı tutulacaktır. Vaktinizi ayırarak araştırmaya yaptığınız katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Halime ERÜSTÜN BULUTOĞLU
Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sınıf Öğretmenliği Programı Yüksek Lisans Öğrencisi

AŞAĞIDAKİ MADDELERDE BELİRTİLEN HUSUSLARLA İLGİLİ SİZİN DURUMUNUZA UYGUN OLAN BİR SEÇENEĞİ (X) İŞARETİ KOYARAK İŞARETLEYİNİZ.

- 1.Cinsiyetiniz: ()Kadın ()Erkek
- 2.Branşınız:.....
- 3.Mesleki Kıdeminiz:
()1-7 ()8-14 ()15-21 ()22-28 ()28 yıldan fazla
- 4.Sınıfınızdaki öğrenci sayısı:
()10-20 ()21-30 ()31-40 ()41-50 ()51 ve üzeri
- 5.Lisans (üniversite) öğreniminiz dışında özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların yetiştirilmesi için ayrıca bir eğitim aldınız mı?
()Evet ()Hayır
- 6.Daha önce kaynaştırma eğitimi verdiniz mi?
()Evet ()Hayır
- Kaynaştırma eğitimi verdiğiniz süreyi işaretleyiniz.
()yarım öğretim yılı ()1 öğretim yılı ()2 öğretim yılı
()3 öğretim yılı ()4 ve üzeri öğretim yılı
- 7.Çalıştığınız yetersizlik grup veya gruplarını işaretleyiniz.
()Konuşma ()Zihinsel ()Görme
()Ortopedik ()İşitme ()Diğer :.....
- 8.Kaynaştırma öğrencisine faydalı olabilmek için bilimsel yeterlilik düzeyiniz:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 9.Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği hükümlerinin kaynaştırma öğrencilerinin özelliklerine göre uygulanma düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 10.Kaynaştırma öğrencinizin velisi ile iletişim kurma durumunuz:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 11.Kaynaştırma öğrencinizin velisini, kaynaştırma eğitime yönelik bilgilendirme düzeyiniz:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 12.Bireyselleştirilmiş eğitim programı için toplantılar yapma durumunuz:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 13.Kaynaştırma öğrencilerinin ayrı sınıfta eğitim almalarının gereklilik durumu:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 14.Okul rehber öğretmenin kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerini takip etme düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 15.Kaynaştırma eğitimi ile öğrenciden beklentileriniz nelerdir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)
()Öğrencimin kapasitesini kullanmasını istiyorum.
()Öğrencimin özel yeteneğini (resim, müzik v.b) keşfetmesini/geliştirmesini istiyorum.
()Öğrencimin kendine güveninin gelmesini istiyorum.
()Öğrencimin mutlu ve başarılı olmasını istiyorum.
- 16.Okul yönetiminin kaynaştırma öğrencisine yardımcı olma düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az

- 17.Okul yönetiminin kaynaştırma öğrencilerini sınıflara eşit olarak dağıtma durumu:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 18.Kaynaştırma öğrencinizin velisinin, kaynaştırma öğrenciniz ile ilgilenme düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 19.Kaynaştırma öğrencinizin velisinin sizi, öğrencinizin yetersizliği ile ilgili bilgilendirme düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 20.Kaynaştırma öğrencinizin velisinin, bireyselleştirilmiş eğitim programı toplantılarına katılma durumu:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 21.Kaynaştırma öğrencinizin kaynaştırma eğitimine uyum sağlama düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 22.Kaynaştırma öğrencinizin kaynaştırma ortamında eğitim almaktan memnuniyet düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az
- 23.Kaynaştırma öğrencinizin sınıf arkadaşları ile iletişim düzeyi:
()Çok İyi ()İyi ()Orta ()Az ()Çok Az

ÖZGEÇMİŞ

1988 yılında Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesinde doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise öğrenimini Afşin'de tamamladı. 2005-2009 yılları arası Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda lisans eğitimini tamamladı. 2009 yılında Sivas'ın Suşehri ilçesi Taşbayır İlköğretim Okulu'nda müdür yetkili sınıf öğretmeni olarak göreve başladı. 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Sivas'ın Suşehri ilçesi Çataoluk İlköğretim Okulu'na sınıf öğretmeni olarak tayini çıktı. 2012-2013 eğitim-öğretim yılında aynı ilçenin Akıncı İlkokulu'na müdür yetkili sınıf öğretmeni olarak tayini çıktı. 2013-2014 eğitim-öğretim yılında yine aynı ilçenin Toki Köseadağ İlkokulu'na sınıf öğretmeni olarak tayini çıktı. 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Sivas'ın Gürün ilçesi Cumhuriyet İlkokulu'na sınıf öğretmeni olarak tayini çıktı ve bu eğitim-öğretim yılında aylıksız izne ayrıldı. 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesi Mustafa Kemal İlkokulu'na sınıf öğretmeni olarak tayini çıktı. Evli ve bir kız annesidir.